

ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน
ด้านวิทยุกระจายเสียง : ศึกษากรณีการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญา
เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง

CRIMINAL LIABILITY OF GOVERNMENT OFFICIALS WORKING AS
MEDIA PRACTITIONERS IN RADIO BROADCASTING:
A CASE STUDY ON THE COMPLIANCE OF
CRIMINAL LAW IN RADIO

สุทธิติ ขัตติยะ

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน
ด้านวิทยุกระจายเสียง : ศึกษากรณีการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญา
เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง

CRIMINAL LIABILITY OF GOVERNMENT OFFICIALS WORKING AS
MEDIA PRACTITIONERS IN RADIO BROADCASTING:
A CASE STUDY ON THE COMPLIANCE OF
CRIMINAL LAW IN RADIO

สุทธิ ชัตติยะ

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เสื่อมถน
ด้านวิทยุกระจายเสียง : ศึกษากรณีการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญา
เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง

สุทธิติ ชัดติยะ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม

2551

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ สุชาติ ไตรประสิทธิ์)
.....กรรมการ
(อาจารย์กุลพล พลวัน)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์เดชา ศิริเจริญ)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากท่านอาจารย์
กุลพล พลวัน รองศาสตราจารย์เดชา ศิริเจริญ และรองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ผู้ซึ่ง
กรุณาให้ความรู้คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไขจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอ
กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์สำนักนิสิตาตร มหาวิตาลัยแม่ฟ้าหลวงที่ได้ให้ความรู้
ทางกฎหมายให้แก่ผู้เขียน คุณเชาวลิต คงเปี่ยม ผู้ที่ช่วยเหลือในการจัดพิมพ์ต้นฉบับ รวมทั้ง
เจ้าหน้าที่ของสถานีวิจัยกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา กรมประชาสัมพันธ์ทุกท่านที่
ช่วยเหลือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามและให้คำสัมภาษณ์ยังอีก

ขอบพระคุณสำหรับกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ ความสนับสนุน ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านจาก
สมาชิกในครอบครัวของผู้เขียน ซึ่งมีส่วนอย่างยิ่งในการช่วยเหลือและสนับสนุนการศึกษาและ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงและทุกแรงใจที่ผลักดันให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไป หากมีสิ่งใดผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียน
ขอน้อมรับและขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สุกิติ จัตติยะ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้าน
วิทยุกระจายเสียง : ศึกษากรณีการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญา
เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง

ชื่อผู้เขียน นายสุทธิ ชัตติยะ

หลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม)

คณะกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ กุลพล พลวัน	ประธานกรรมการ
	รองศาสตราจารย์ เดชา ศิริเจริญ	กรรมการ
	รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจและศึกษาการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญาและโอกาสกระทำความผิดในลักษณะของความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง เพื่อวิเคราะห์ ประมวลและรวบรวมข้อบกพร่องของกฎหมายเกี่ยวกับความผิดทางอาญา และเพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายในลักษณะของความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงให้มีความเหมาะสม

แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์กฎหมายและเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม อาศัยทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์กฎหมายไทย จำนวน 12 ฉบับ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กฎหมายสูงสุดของประเทศ จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิทยุกระจายเสียง จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 และ พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยาย

เสียง พ.ศ.2493 และ 3) กฎหมายอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียง จำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2517 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

ส่วนการวิจัยภาคสนาม เป็นการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานใน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ทั่วประเทศ จำนวน 1,136 คน และการสัมภาษณ์ยังอีกได้มาจากการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลด้านกฎหมายหรือการควบคุมทางวินัยและผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง จำนวน 17 คน การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. กฎหมายทั้ง 12 ฉบับมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนและสื่อมวลชนและยังไม่ได้ยกเลิกกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันยังบังคับใช้กับประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้อง แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงมีโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาที่แตกต่างกัน
2. ความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งเป็นผลทำให้โอกาสในการกระทำผิดทางกฎหมายเกิดขึ้นและมีความรับผิดชอบทางอาญาในระดับสูง
3. เพศและการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน ทำให้ความรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียงแตกต่างกัน
4. ตำแหน่งหน้าที่และระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ไม่มีความแตกต่างกันในความรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียง

คำสำคัญ : สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง / ความรับผิดชอบทางอาญา / โอกาสกระทำความผิดอาญา

Thesis Title Criminal Liability of Government Officials Working as Media Practitioners in Radio Broadcasting : A Case Study on the Compliance of Criminal Law in Radio

Author Mr Suthiti Khattiya

Degree Master of Laws (Criminal Law and Justice Administration)

Supervisory Committee	Mr. Koolpol Polawan	Chairperson
	Assoc. Prof. Deja Siricharoen	Member
	Assoc. Prof. Dr. Apirat Petchasiri	Member

ABSTRACT

This research has objectives to survey and to study the Compliance of Criminal Law and chances to commit crimes by government officials working as media practitioners in radio broadcasting in order to make analyses and to gather short comings of Criminal Laws. The study will analyze and propose guidelines for the improvement and development of appropriate law enforcement for criminal liability by government officials working as media practitioners in radio broadcasting.

The methodology used for this research was the conducting of a survey with two types of data collection; they were the Analyses of Laws and Legal Documents, and Field Survey. Quantitative and Qualitative data were used. Twelve Thai Laws were analyzed comprising Thailand's Constitution of the year 1997, Criminal Law, The Broadcasting Act (2008), the Copyright Act (1994), The Act for the Control Over Advertising Through the Use of Amplifier (1950), Official Information Act (1997), the 2nd Edition of Consumer Protection Act (1998), the 3rd Edition of Drug Act (1979), The Food Act (1979), The Psychotropic Substances Act (1975),

the Cosmetic Act (1974), and the Harmful Substances Act (1992). Field Survey was conducted with questionnaires completed by 306 people drawn from the Simple Random Sampling of 1,136 government officials and staff who worked for the Public Relations Department's Radio Thailand all over the country. In Depth Interview was conducted with 17 selected government officials whose work dealt directly with the enforcement of laws and regulations as well as with the control over disciplines of those working as radio broadcasters. Data analysis and statistics used were Percentage, Means, Standard Deviation, T-Test, ANOVA, and Content Analysis.

The results showed the followings:-

1. The 12 Law and Acts had relations to the public and the media. They were not cancelled but were still being enforced on the public and concerned parties. However, government officials working in radio broadcasting had chances to have different Criminal Liabilities.
2. Government officials working as radio broadcasters in general had low level of awareness and understanding about the laws that govern the way they performed their jobs which resulted in giving more chance for them to violate laws and to have high Criminal Liability.
3. Different sexes and education in those who completed the questionnaires revealed that they had different awareness and understanding about the laws relating to the works of radio.
4. Work position and number of years in the service of radio broadcasters had no differences in having an awareness and understanding about the laws relating to their performances in radio service.

Keywords: Media in Radio Broadcasting / Criminal Liability / Chances to Committing Crimes

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตการวิจัย	4
1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
1.5 สมมติฐานการวิจัย	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและแนวคิดในการศึกษา	9
2.1 หลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพสำหรับสื่อมวลชน	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกับสิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน	15
2.3 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน	21
2.4 ความรับผิดชอบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น	64
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	67

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3	ระเบียบและวิธีการวิจัย
3.1	ขอบเขตการวิจัย
3.2	ขอบเขตประชากร
3.3	การเก็บรวบรวมข้อมูล
3.4	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3.5	การสุ่มตัวอย่าง
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย
4	ผลการวิจัย
4.1	ผลการวิเคราะห์กฎหมายและเอกสาร
4.2	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ
5.1	วัตถุประสงค์
5.2	ขอบเขตการวิจัย
5.3	ผลการวิจัย
5.4	อภิปรายผลการวิจัย
5.5	ข้อเสนอแนะ
บรรณานุกรม	168
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	172
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก	178

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาพผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือ	181
ประวัติผู้เขียน	183

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ	84
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษาสูงสุด รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่ และหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน	126
4.2 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง	128
4.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจกฎหมายการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงโดยจำแนกตามเพศ	131
4.4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงโดยจำแนกตามตัวแปรระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่	132
4.5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงโดยจำแนกตามตัวแปรการศึกษา	132
4.6 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงจำแนกตามตัวแปรการศึกษา	133
4.7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงโดยจำแนกตามตัวแปรตำแหน่งหน้าที่	133

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

6

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สื่อสารมวลชน นับว่าเป็นปัจจัยสิ่งแวดล้อมสำคัญที่คนส่วนใหญ่ยอมรับว่ามีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะของรัฐบาลที่มีอำนาจในการปกครองประเทศ สื่อมวลชนเหล่านี้คือ หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง สื่อมวลชนแต่ละประเภทดังกล่าวยอมรับกันว่าเป็นผู้นำของมวลชนทุกแขนงและมีอิทธิพลแตกต่างกันออกไป (ปรมะ อดิเรก.2539:17)

นอกจากนี้ ปัจจุบันสื่อมวลชนยังนับว่ามีบทบาทและอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชนประเภทวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีหน้าที่ในการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อเท็จจริงสู่ประชาชน ให้ความบันเทิง ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ซึ่งสื่อมวลชนต้องคำนึงถึงผู้รับเป็นอย่างมากเพื่อให้ได้สิทธิและเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสาร เมื่อสื่อมวลชนได้รับสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวแล้ว สื่อมวลชนบางประเภทกลับนำสิทธิและเสรีภาพนี้มาใช้ ในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายและเดือดร้อนแก่ประชาชน

จากการพิจารณาสื่อมวลชนทั้งสามประเภทที่มีอิทธิพลสูงตามที่กล่าวมา ทำให้พบว่า มีสิ่งที่ควรพิจารณาเป็นพิเศษเมื่อกล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนในการส่งเสริมหรือกำหนดนโยบายสาธารณะ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. 2547: 42-43) คือ

1. ผู้นำในสื่อมวลชน (บรรณาธิการ ผู้อ่านข่าวภาคค่ำ หรือผู้วิเคราะห์ข่าว ฯลฯ) มักมีอิทธิพลต่อข่าว การตัดสินใจเลือกข่าว โดยใช้ค่านิยมของตนเองเป็นหลักในการตัดสินใจ รวมทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

2. ข่าวที่ออกมามีแนวโน้มเสนอข่าวให้มีลักษณะเร้าใจก่อให้เกิดความตื่นเต้น มีชีวิตชีวา เพื่อยึดกุมความสนใจของคนอื่นหรือคนฟัง เช่น ลักษณะดังกล่าวนี้พบได้มากในการเสนอข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์ นั่นคือ ไม่เพียงเสนอข่าวตามธรรมดาเท่านั้น แต่ข่าวจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไม่ว่าจะเป็นความดีใจ ความเสียใจ ความตื่นเต้นตกใจ หรือความกลัวในข่าวที่ได้สัมผัส

ดังนั้น กฎหมายสื่อสารมวลชน จึงมุ่งเน้นและตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่เป็นผู้นำเสนอข่าวสารไปสู่การให้ความรู้กับประชาชน อันเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งยังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่รัฐจำต้องให้ความคุ้มครองโดยไม่ดำเนินการในฐานะที่เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองในการตรากฎหมายใดอันเกิดมีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและประชาชน

วิทยุกระจายเสียง จัดว่าเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่มีโอกาสเข้าถึงคนส่วนใหญ่ได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมประชาชนได้ทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา เพราะนอกจากเสียงเพลงและการบันเทิงในรูปแบบอื่นที่ผ่านวิทยุกระจายเสียงแล้ว ข่าวและสารคดีที่ได้ผลิดออกมาก็เป็นอีกแหล่งหนึ่งที่ประชาชนสามารถรับทราบและนำเอามาพัฒนาให้เป็นไปตามวาระนโยบายสาธารณะของชาติต่อไป แม้ว่าสื่อมวลชนชนิดนี้ค่อนข้างจะเน้นหนักไปทางการให้ความบันเทิงในรูปแบบเสียงเพลงเป็นหลัก ก็ตาม

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงในทางสังคมและเศรษฐกิจของสังคมในยุคข้อมูลข่าวสาร และการนำเสนอข่าวสารสู่การรับรู้ของประชาชนโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ภายใต้สิทธิและเสรีภาพซึ่งได้รับการรับรองไว้โดยบทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญ การรับรองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทำให้เกิดข้อคิดเกี่ยวกับการใช้สิทธิเสรีภาพ และการกำหนดขอบเขต กล่าวคือ จะมีมาตรการใดที่จะนำมาใช้ในการควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

กระบวนการทำงาน ประกอบด้วย ขั้นตอนในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและขั้นตอนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ความรับรู้ของประชาชน ซึ่งการกระทำของสื่อมวลชนภายใต้สิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายนั้น อาจจะกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นๆ หรือการกระทำของสื่อมวลชนอาจขัดแย้งกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยที่สื่อมวลชนเองก็ไม่อาจทราบว่าการกระทำของตนเองเป็นความผิดจนกว่าจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดี อันเนื่องจากในปัจจุบันนี้ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและควบคุมสื่อมวลชนเอาไว้เป็นการเฉพาะ

การแสวงหาข่าวสารนั้น แม้จะกระทำไปภายใต้เงื่อนไขเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมและประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองมีสิทธิในการรับรู้ก็ตาม แต่กระบวนการการแสวงหาเพื่อที่จะได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารนั้น หากมีความเสียหายเกิดขึ้น สื่อมวลชนจะต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะหรือไม่และมีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องใดที่จะให้ความคุ้มครองแก่สื่อมวลชนในเรื่องดังกล่าว

กฎหมายที่คุ้มครองสื่อมวลชนอย่างชัดเจนในขณะนี้ มีเพียงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่บัญญัติรองรับสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนเอาไว้เท่านั้น หากแต่กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสื่อมวลชนเป็นการเฉพาะกลับไม่มีการรวบรวม หรือประมวลเอาไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ ตรงกันข้ามกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมสื่อต่างๆหรือควบคุมสื่อมวลชนในปัจจุบันกลับปรากฏอยู่ในกฎหมายอื่นๆ กระจัดกระจายอยู่หลายฉบับ และเป็นเหตุให้สื่อมวลชนไม่อาจทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมถึง ความรับผิดชอบในทางกฎหมายของสื่อมวลชนที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำตามหน้าที่ที่ได้ส่งผลให้การกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสื่อมวลชนไปกระทบสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลของบุคคลอื่น อันนำมาซึ่งการฟ้องร้องดำเนินคดีในศาลอยู่เสมอ ๆ หรือภายใต้หน้าที่ของสื่อมวลชนที่ต้องแสวงหาข่าวสารโดยวิธีการต่าง ๆ

ปัญหาดังกล่าวเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่า สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น ขอบเขตของสิทธิและหน้าที่ของสื่อมวลชนมีเพียงใดและสื่อมวลชนจะมีความรับผิดชอบในกรณีใดบ้าง อีกทั้งเส้นแบ่งระหว่างสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนตามกฎหมายกับสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลอยู่ ณ จุดใด เพื่อที่จะป้องกันมิให้การกระทำของสื่อมวลชนไปกระทบกับบุคคลอื่นอันเป็นการคุ้มครองทั้งสื่อมวลชนและคุ้มครองบุคคลทั่วไปด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะความรับผิดชอบของสื่อมวลชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันพบว่าคดีความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำของสื่อมวลชน มีทั้งความผิดทางแพ่งและทางอาญาหรือแม้กระทั่งความรับผิดที่เกิดจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากการเผยแพร่ข่าวสารสู่ประชาชนนั้น สื่อมวลชนไม่อาจทราบได้ว่าผลงานที่เผยแพร่เป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์หรือไม่

นอกจากนี้ ปัญหาการขาดความรับผิดชอบของสื่อมวลชนยังเป็นเรื่องที่ปรากฏให้เห็นอยู่ โดยปัญหาทางจริยธรรมที่พบส่วนใหญ่ เป็นเรื่องของความไม่เป็นกลาง การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตัวเอง และการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ปัญหาทางจริยธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันเป็นอย่างมาก จรรยาบรรณของสื่อมวลชนที่วางไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนั้นจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอาจมีผลทำให้จรรยาบรรณบางข้อเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน

โดยเฉพาะ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพเป็นข้าราชการหรือลูกจ้าง กระทำผิดที่มีโทษทางอาญายังถือว่าเป็นความผิดวินัยและอาจมีโทษทางวินัยถึงขั้นปลดออกหรือไล่ออกก็ได้ ดังปรากฏชัดเจนในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 ระบุไว้ในมาตรา 85 ความว่า “ การกระทำผิดวินัยในลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นความผิดร้ายแรง..... (6) กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือให้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษที่ได้กระทำโดยประมาทหรือ

ความผิดหุโทษ” และในมาตรา 87 ความว่า “ภายใต้บังคับวรรคสอง ข้าราชการพลเรือนสามัญ ผู้ใดกระทำวินัยอย่างร้ายแรง ให้ลงโทษปลดออกหรือไล่ออกตามความร้ายแรงแห่งกรณี ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษได้ แต่ห้ามมิให้ลดโทษลงต่ำกว่าปลดออก ”

ดังนั้น ปัญหาเหล่านี้เป็นกรณีที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา “ความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง: ศึกษากรณีการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง “โดยศึกษากรณีสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ทั่วประเทศ เพื่อให้สื่อมวลชนและประชาชนโดยทั่วไปรับรู้ถึงโอกาสและขอบเขตการใช้สิทธิระหว่างสื่อมวลชนกับบุคคลและกลุ่มคนต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิระหว่างกัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อสำรวจและศึกษาการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญาและโอกาสกระทำ ความผิดในลักษณะของความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้าน วิทยุกระจายเสียง

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ ประมวลและรวบรวมข้อบกพร่องของกฎหมายเกี่ยวกับความผิดทาง อาญาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการปฏิบัติตาม กฎหมายในลักษณะของความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้าน วิทยุกระจายเสียงให้มีความเหมาะสม

1.3 ขอบเขตการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยอาศัยข้อมูล 2 ประเภท คือ ข้อมูลเชิง คุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ ระเบียบวิธีวิจัย จึงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.3.1 การศึกษากฎหมายและเอกสาร (Law & Documentary Study) เป็นการศึกษาและ วิเคราะห์ข้อบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาของสื่อมวลชน เพื่อหา

ข้อบกพร่องและแนวทางแก้ไขกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน โดยการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นบทบัญญัติกฎหมาย จำนวน 12 ฉบับ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กฎหมายสูงสุดของประเทศ จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิทยุกระจายเสียง จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 และพระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.2493

3. กฎหมายอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียง จำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2517 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายพ.ศ. 2535

1.3.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาประกอบการศึกษาและวิเคราะห์ถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่เป็นสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง รวมทั้ง โอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาจากกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน โดยการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล จำนวน 2 แหล่ง คือ

1. แบบสอบถาม โดยการสอบถามตามแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานเป็นสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานทั่วประเทศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ จำนวน 1136 คน

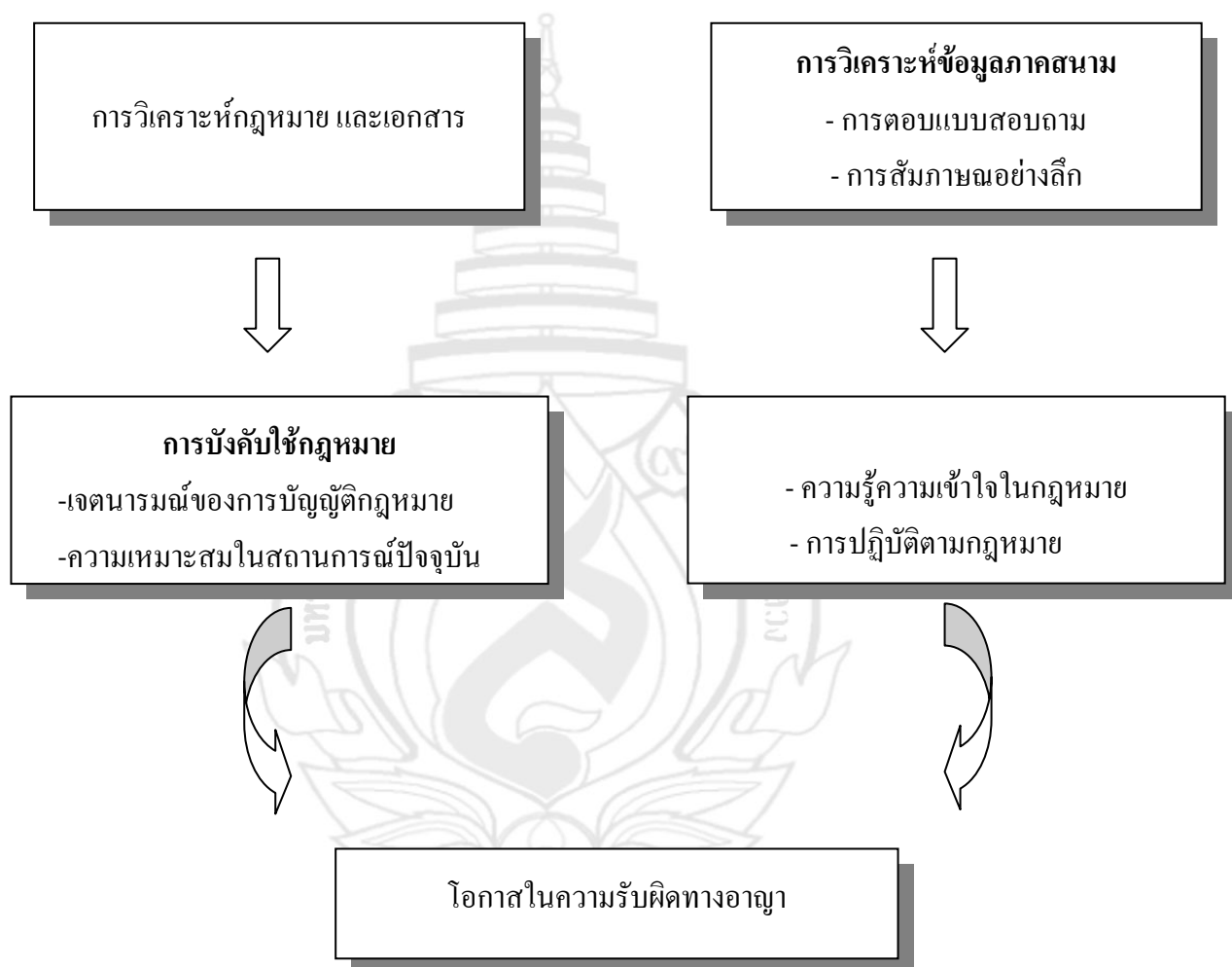
กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรสำเร็จของเคริจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan , 1970) และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (Proportion to size)

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้มาจากการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลด้านกฎหมายหรือการควบคุมทางวินัย และผู้ที่ปฏิบัติงานในหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นข้าราชการระดับผู้บังคับบัญชาและระดับผู้ปฏิบัติการ จำนวน 17 คน ที่ปฏิบัติงานในกรมประชาสัมพันธ์

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอาศัยแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะของการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยอาศัยข้อมูลทั้งในลักษณะเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ดังแสดงในกรอบแนวคิดในการวิจัย ต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.5 สมมติฐานการวิจัย

1.5.1 โอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงอยู่ในระดับสูง

1.5.2 เพศ ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ การศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน ทำให้โอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาต่างกัน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เกิดการพัฒนาการปฏิบัติงานของสื่อสารมวลชนให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายอย่างถูกต้องและเคร่งครัด

1.6.2 เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานสื่อมวลชนภาครัฐ

1.6.3 เกิดความชัดเจนแก่ประชาชนในติดต่อประสานงานกับสื่อมวลชนทั้งภาคราชการและภาคเอกชน

1.6.4 เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นสำหรับใช้เป็นบรรทัดฐานให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงได้ถือปฏิบัติ

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

การปฏิบัติตามกฎหมาย หมายถึง การทำงานตามหน้าที่โดยยึดถือกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งเฉพาะกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง

ความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย หมายถึง การรับรู้ถึงบทบัญญัติและบทลงโทษ ทางกฎหมายของการกระทำที่ถือเป็นความผิด ซึ่งไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายซึ่งเป็นความรับผิดชอบทางอาญา

ความรับผิดชอบทางกฎหมายอาญา หมายถึง ความผิดและการรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากการกระทำของสื่อมวลชนตามหน้าที่และเข้าเงื่อนไขที่เป็นพฤติกรรมที่ไม่ชอบธรรมในลักษณะโทษทางอาญา

เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมาย หมายถึง ความมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้บรรลุผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นการมุ่งเน้นเฉพาะประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน 2 ประการ คือ

1. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน
2. ควบคุมสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชน

ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน หมายถึง ประโยชน์หรือความต้องการของคนในสังคมในขณะนั้นเห็นว่ายังควรมีกฎหมายฉบับนั้นอยู่เพื่อเป็นกติกาในการอยู่ร่วมกัน ในสังคม

การบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง การที่สามารถนำกฎหมายมาใช้ได้จริงเพื่อควบคุมการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายให้เป็นไปตามลักษณะของความผิดและบทลงโทษของกฎหมายนั้น โดยผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้มุ่งเฉพาะความรับผิดชอบทางอาญา

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อประกอบของการใช้บังคับใช้กฎหมาย แบ่งเป็น 2 ประการ คือ

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมาย
2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

โอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา หมายถึง สถานการณ์ของการกระทำซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นในทางกฎหมายอาญา

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดโอกาสในความรับผิดชอบทางกฎหมายอาญา เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
2. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

บทที่ 2

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและแนวคิดในการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด หลักกฎหมาย ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประยุกต์สำหรับใช้เป็นแนวทางและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. หลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพสำหรับสื่อมวลชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับกับสิทธิ เสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน
3. หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน
4. ความรับผิดชอบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพสำหรับสื่อมวลชน

สังคมมนุษย์ตั้งแต่โบราณ นักปราชญ์ได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ไว้หลายลักษณะ ได้แก่ ศีลธรรม จารีต บรรทัดฐานทางสังคม จริยธรรม จรรยาบรรณและกฎหมาย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2532. 114 -120)

วิธีการเหล่านี้ต่างก็มีความหมายและลักษณะของการกำหนดมาตรการควบคุมและการลงโทษแตกต่างกัน แต่ก็มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันมาตลอด

อย่างไรก็ตาม องค์การวิชาชีพและจริยธรรมวิชาชีพของสื่อมวลชนในสังคมประชาธิปไตย มักยึดถือหลักการตาม**ทฤษฎีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชน** โดยให้นักวิชาชีพทางด้านสื่อสารมวลชนจัดตั้งองค์กรวิชาชีพและกำหนดจริยธรรมแห่งวิชาชีพขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางการควบคุมตนเอง

การดำเนินการเพื่อคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของประชาชนของแต่ละประเทศ อาจจะมีวิถีทางที่แตกต่างกันไปได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการดำเนินนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ ประเทศที่ยึดมั่นในนโยบายการรักษาประโยชน์สาธารณะ (Public Service) ย่อมจะให้ความสำคัญแก่ประโยชน์ของประชาชนในฐานะพลเมืองของรัฐเป็นเป้าหมาย ในทางกลับกัน ประเทศที่ดำเนินนโยบายตลาดเสรี (ระบบ Free Market หรือ Private Enterprise) จะมุ่งรักษาประโยชน์ผู้บริโภคเป็นสำคัญ

สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนจึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาควบคู่กับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมโดยมีองค์กรวิชาชีพและจริยธรรมวิชาชีพของสื่อมวลชนเป็นหน่วยงานที่มากำกับสิทธิและเสรีภาพในเบื้องต้น การแสดงความรับผิดชอบของสื่อมวลชน นอกจากจะเกิดขึ้นโดยจิตสำนึกของนักวิชาชีพแต่ละคนแล้ว ยังมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรวิชาชีพและกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับจริยธรรมหรือจรรยาบรรณเพื่อเป็นบรรทัดฐานของความรับผิดชอบต่อ

2.1.1 องค์กรวิชาชีพ

องค์กรวิชาชีพมีความสำคัญต่อการควบคุมความประพฤติทางวิชาชีพของสื่อมวลชนและเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในการกำกับและส่งเสริมให้สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นเวทีของการแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล หรือการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มีผลกระทบต่อประชาชน และ ฯลฯ

การรวมตัวเป็นสมาคมวิชาชีพของนักสื่อสารมวลชนในแต่ละสาขา มีดังนี้

1. องค์กรวิชาชีพสาขานักหนังสือพิมพ์ ได้แก่ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาพันธ์หนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ฯลฯ
2. องค์กรวิชาชีพสาขาวิทยุและโทรทัศน์ ได้แก่ สมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมช่างภาพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์แห่งประเทศไทย สมาคมนักจัดรายการข่าววิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ สมาคมนักจัดรายการโทรทัศน์ สมาคมผู้ประกาศและจัดรายการวิทยุกระจายเสียง สมาคมผู้ดำเนินรายการวิทยุ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมผู้สื่อข่าววิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เป็นต้น
3. องค์กรผู้ประกอบการด้านวิทยุและโทรทัศน์ ได้แก่ สมาคมผู้ประกอบการวิทยุ โทรทัศน์ สมาคมผู้ประกอบการสื่อโฆษณาวิทยุ สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจโทรทัศน์ สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจวิทยุ สมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุกระจายเสียงรักษาดินแดนและสมาคมผู้ผลิตละครโทรทัศน์ไทย เป็นต้น

4. องค์การวิชาชีพด้านภาพยนตร์ ได้แก่ สมาคมสมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ สมาคมผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ สมาคมผู้บริหารงานสร้างภาพยนตร์ ฯลฯ

ทั้งนี้ โดยทั่วไปมาตรฐานการประกอบวิชาชีพของสื่อมวลชนที่เกิดจากองค์การวิชาชีพ มักจะประกอบด้วยข้อกำหนด ดังนี้ (ปราโมทย์ สัจจกร. 2538 : 27 – 28)

1. การมีความซื่อสัตย์ สุจริต ยึดถือความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอ
2. การมีความยุติธรรมในการประกอบอาชีพ ปฏิบัติตน และปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอคติใด ๆ
3. การยึดมั่นในศักดิ์ศรีของวิชาชีพ ไม่เห็นแก่อำิสสินจ้างใด ๆ
4. การประกอบอาชีพด้วยความเคารพกฎหมาย ใช้เสรีภาพในขอบเขตของกฎหมาย
5. การธำรงความถูกต้องของสังคม
6. การธำรงคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมในสังคม
7. การธำรงเสรีภาพ และความเป็นประชาธิปไตย
8. การมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพของสังคม และคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคม
9. การไม่ใช้อิทธิพลของการประกอบอาชีพ ในการแสวงหาผลประโยชน์
10. การไม่ใช้เหตุผลส่วนตัว อาศัยอาชีพทำร้ายบุคคล หรือองค์กร
11. การไม่ทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ใด
12. การไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ด้วยเคารพสิทธิของผู้อื่น

2.2.2 จริยธรรมทางวิชาชีพของสื่อมวลชน

ปัจจุบันสื่อสารมวลชนหลายแขนง ได้กำหนดแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนต่อหน้าที่ สื่อมวลชนเป็นมาตรการควบคุมพฤติกรรมของกลุ่มวิชาชีพ ซึ่งอาจใช้คำว่า “จริยธรรม” หรือ “จรรยาบรรณ” เพราะคำทั้งสองนี้สามารถใช้แทนกันได้

จริยธรรมหรือจรรยาบรรณทางวิชาชีพของสื่อมวลชน

จริยะ หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ และ ธรรม หมายถึง ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ คุณความดี คำสั่งสอนในทางศาสนา

จริยธรรม (Ethics) คือ หลักแห่งความประพฤติที่พึงงามสำหรับทุกคนในสังคม ถ้าเป็นข้อประพฤติทั่วไป เรียกว่าจริยธรรม ถ้าเป็นข้อควรประพฤติที่มีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เรียกว่าศีลธรรม

จรรยาบรรณ (Code of Ethics) หมายถึง จริยธรรมวิชาชีพซึ่งเป็นมาตรการที่ครอบคลุมในทุกเรื่องทุกประการที่เป็นข้อควรประพฤติสำหรับกลุ่มวิชาชีพ โดยมีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ทราบและยึดถือปฏิบัติกันในวิชาชีพนั้น

โดยสรุปแล้ว หลักจริยธรรมของสื่อมวลชนนั้น อย่างน้อยต้องประกอบด้วย อุดมการณ์ 2 ประการ คือ ก) ความถูกต้องแม่นยำ (accuracy) และ ข) การวิพากษ์วิจารณ์อย่างสัตย์ซื่อ (honest criticism) (พิศิษฐ์ ชวลาธวัช. 2546 : 16 – 19)

ตัวอย่างของจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพ ต่อไปนี้

1. มีความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ ไม่รับสินบนหรือสินจ้างรางวัล ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ของความเป็นสื่อมวลชนเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือพวกพ้อง การแสวงหาข่าวดำเนินการด้วยความซื่อสัตย์ถูกต้องตามกฎหมาย
2. ไม่กระทำการใด ๆ ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีระหว่างคนในชาติ หรือส่งผลกระทบต่อสัมพันธไมตรีอันดีระหว่างประเทศ
3. ไม่เสนอข่าวสาร หรือการกระทำใด ๆ ที่เป็นการหลบหลู่ ดูถูกเหยียดหยาม หรือนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งอันเป็นที่เคารพสักการะของบุคคลทั่วไปไม่ว่าของชนชาติใด
4. เคารพสิทธิส่วนบุคคล เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้อื่นและไม่เสนอข่าวสารหรือการกระทำใด ๆ อันเป็นการทำลายชื่อเสียงและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น
5. ไม่กล่าวหาผู้อื่นโดยปราศจากหลักฐานใด ๆ ให้เกียรติ และรักษาศักดิ์ศรีของบุคคลที่ตกเป็นข่าวในทุกกรณี เปิดโอกาสให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการเสนอข่าวสาร ได้ชี้แจงแก้ไขจากการถูกกล่าวหา รวมทั้งไม่ตัดสินว่าผู้ใดกระทำความผิด โดยยังไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม
6. เสนอข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือนหรือแต่งเติม หรือแสดงความคิดเห็นของตนซึ่งจะทำให้ข้อมูลข่าวสารนั้นผิดไปจากความจริง และต้องแยกแยะให้ชัดเจนระหว่างสาร ข้อเท็จจริง กับบทวิเคราะห์ข่าวที่เป็นความคิดเห็นของผู้วิเคราะห์โดยไม่จงใจให้เกิดความเข้าใจผิดในการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและความคิดเห็น
7. ไม่ส่งเสริม เผยแพร่ภาพข่าวและข่าวสาร สินค้า/บริการ ที่เป็นภัยต่อสังคม หรือทำลายวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม
8. ระมัดระวังในการเสนอข่าวสาร หรือการกระทำใด ๆ อันอาจจะทำให้บุคคลหรือองค์กรเกิดความไม่ปลอดภัยทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน
9. ไม่เสนอข้อมูลข่าวสาร หรือการกระทำใด ๆ ที่แสดงออกถึงความทารุณโหดร้าย ขาดมนุษยธรรมป่าเถื่อนหรืออูจาด รวมทั้งพฤติกรรมของผู้ร้ายอันผิดธรรมดา อันเป็นเหตุให้เกิดอาชญากรรม

10. มีความเสมอภาคในการเสนอข้อมูลข่าวสารและมีความเป็นกลางทางการเมือง ไม่ฝักใฝ่เอียงไปทางใดทางหนึ่ง หากได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองควรยุติบทบาททางการเมืองเป็นสื่อมวลชน เพื่อความยุติธรรมในการเสนอข่าว

11. มีวิจรรณญาณที่ดี มีคุณธรรม และมีจิตสำนึกที่ดีในการเสนอข้อมูลข่าวสารที่อาจกระทบต่อจิตใจหรือความรู้สึกของบุคคลอื่นที่ตกเป็นข่าว

12. ระมัดระวังในการเสนอข้อมูลข่าวสาร ที่อาจจะเป็นการละเมิดสิทธิของสตรี เด็ก และเยาวชน และผู้ด้อยโอกาส การเสนอเรื่องราวข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำผิดของบุคคลเหล่านี้ต้องคำนึงถึงอนาคต และการเปิดโอกาสให้ได้กลับตัวเป็นคนดี สามารถดำรงชีวิตที่มีเกียรติในสังคมได้ต่อไป ตลอดจนไม่เสนอชื่อ/ที่อยู่และภาพของญาติที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำผิด อันอาจจะทำให้พวกเขาเหล่านี้ไม่สามารถดำรงชีวิตที่มีเกียรติในสังคมได้

13. ตระหนักในความสำคัญของตน ที่จะช่วยอนุรักษ์ภาษาไทยอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ โดยการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง สุภาพ ถูกกาลเทศะ

หลักจริยธรรมเป็นข้อบังคับแต่ไม่ใช่กฎหมายแต่อย่างใด ไม่มีบทลงโทษเหมือนกฎหมาย แต่สูงกว่ากฎหมาย กล่าวคือ หากมีการฝ่าฝืนข้อบังคับจะถูกลงโทษด้วยความเลื่อมศรัทธาจากสังคม ตัวอย่างเช่น จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นมาตรการที่ใช้ควบคุมความประพฤติของผู้ที่ประกอบวิชาชีพทางการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ ซึ่งมีความเกี่ยวพันแนบแน่นอยู่กับทั้งเงื่อนไขทางสังคมและเงื่อนไขทางธุรกิจ ดังนั้น การศึกษาถึงจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ไม่อาจที่แบ่งแยกกระหว่างจากสังคมและธุรกิจได้ แม้ว่ากิจการหนังสือพิมพ์ รวมถึงสื่อมวลชนอื่นด้วย จะเป็นกิจการที่มีการ “ผลิต” ข่าว ภาพ บทความ หรือบทวิจารณ์ อันเป็น “สินค้า” อย่างหนึ่ง เพื่อหาทำกำไรในเชิงธุรกิจ แต่ “สินค้า” นี้ก็มีใช้สินค้าธรรมดา หากเป็นสินค้าชนิดที่กระทบถึงความรอบรู้และภูมิปัญญาของผู้อ่านทั้งหลาย และเป็นสินค้าซึ่งทำให้ผู้อ่านโง่หรือฉลาดก็ได้ เลวหรือดีก็ได้ จึงเป็นความเหมาะสมที่จะต้องใช้จริยธรรมมาเป็นเครื่องกำกับ โดยให้ศึกษาจากสถาบันวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป จริยธรรมของนักสื่อสารมวลชนหรือสื่อมวลชน หมายถึง ความประพฤติที่เหมาะสมที่ควร อันเป็นความถูกต้องที่มีกฎเกณฑ์ของสื่อมวลชนตามแต่ละประเภทของงานซึ่งต่างฝ่ายต่างมีจริยธรรมของตนเอง เช่น หนังสือพิมพ์ (หนังสือพิมพ์ก็คือสื่อมวลชน) ก็มีสภาพการหนังสือพิมพ์แห่งชาติทำหน้าที่ดูแลสมาชิกให้ปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ซึ่งได้มีการประกาศใช้ เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2541 เป็นต้น

หลักปรัชญาพื้นฐานของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่ดีในสังคมประชาธิปไตยที่นำมาเป็นจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพ (พิศิษฐ์ ขวาลาธวัช, 2546 : 38-40) ประกอบด้วย

1. การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. การส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนกระทำแต่ความดี เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ
3. การมีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อสังคม ประเทศชาติ และส่งเสริมข่าวสารที่สร้างเกียรติภูมิให้แก่ประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
4. การประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม มีคุณธรรมด้วยเกียรติยศและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพตน
5. การมีความเป็นกลางในทางการเมือง ไม่ฝักใฝ่หรือเอนเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง และไม่ถูกรวบงำโดยบุคคลหรือองค์กรใด
6. การส่งเสริมและสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ และส่งเสริมความรัก ความสามัคคีของคนในชาติ
7. การใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างมีขอบเขต รวมทั้งเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
8. การส่งเสริมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน
9. การแสวงหาข้อเท็จจริง และนำเสนอต่อประชาชนอย่างตรงไปตรงมา
10. การธำรงคุณธรรมและศีลธรรมของสังคม
11. การปฏิเสธผลประโยชน์ใด ๆ ที่มีขอบ อันจะก่อให้เกิดความสงสัยในเสรีภาพของการประกอบอาชีพหรือทำให้เกิดความสงสัยในศักดิ์ศรีของการประกอบอาชีพ หรือทำให้เกิดการครอบงำทางความคิดในการทำหน้าที่สื่อสารมวลชน
12. การประกอบวิชาชีพด้วยความเคารพสิทธิและทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่นที่ประกอบอาชีพเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม การควบคุมความประพฤติตนเองโดยใช้หลักจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพนั้น ต้องได้รับความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกันระหว่างภาครัฐ ประชาชนและผู้ประกอบวิชาชีพ เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถเป็นตัวแทนของสังคมในการต่อสู้เพื่อความถูกต้องและเป็นธรรม

จริยธรรมจึงเป็นเรื่องของความสมัครใจที่จะร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้เป็นบรรทัดฐาน หรืออีกนัยหนึ่งคือ การชี้แนะให้สื่อมวลชนกระทำในสิ่งที่สมควรกระทำอย่างยิ่ง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชน

หากจะกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพของสังคมหรือประชาชนชาวไทยว่าอย่างไร ให้ดูที่กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งจะมีบทบัญญัติไว้ โดยที่รัฐบาลแต่ละยุคสมัยได้สร้างขึ้น เพื่อเป็นหลักในการปกครองประเทศ ทั้งนี้เป็นไปตามนโยบาย สถานการณ์ทางการเมืองและความเชื่อของผู้นำของรัฐบาลนั้น มีส่วนกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ

2.2.1 สิทธิ

คำว่า สิทธิ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 อธิบายว่า หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม อำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย แต่ในทางนิติศาสตร์มีความหมายได้สองอย่าง คือ สิทธิตามธรรมชาติและสิทธิตามกฎหมาย สิทธิตามกฎหมายของประชาชนในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยได้กล่าวถึง “สิทธิ” ไว้ในมาตรา 28 ว่า

“บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้”

สิทธิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เช่น สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ สิทธิชุมชนและสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เป็นต้น

สิทธิที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ได้แก่ มาตรา 56–62 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

การส่งเสริมสิทธิของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2550 ดังนี้

1. สื่อมวลชนย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 56)
2. สื่อมวลชนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการ

หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนใดส่วนเสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับคนหรือชุมชนท้องถิ่น และสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว (มาตรา 57)

3. สื่อมวลชนย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน(มาตรา 58)

4. สื่อมวลชนย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว (มาตรา 59)

5. สื่อมวลชนย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น (มาตรา 60)

6. สื่อมวลชนย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริงและมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิในฐานะผู้บริโภค (มาตรา 61)

7. สื่อมวลชนย่อมมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (มาตรา 62)

2.2.2 เสรีภาพ

คำว่า “เสรีภาพ” เป็นคำที่มักพบว่าถูกใช้เคียงคู่กับคำว่า “สิทธิ” เสมอ คือ “สิทธิเสรีภาพ” จนหลายคนเข้าใจว่ามีความหมายอย่างเดียวกัน

ทั้งที่แท้จริงแล้ว คำว่า “เสรีภาพ” หมายถึง อำนาจตัดสินใจด้วยตนเองของมนุษย์ที่จะเลือกดำเนินพฤติกรรมของตนเอง โดยไม่มีบุคคลอื่นใดอ้างหรือใช้อำนาจสอดแทรกเข้ามาเกี่ยวข้องกับอำนาจในการตัดสินใจนี้เป็นความหมายในทางปรัชญาเท่านั้น การที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม โดยแต่ละคนจะตัดสินใจกระทำการหรือไม่กระทำการสิ่งใด ย่อมต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎเกณฑ์ของสังคมที่เป็นกฎหมายอีกด้วย

ความหมายของ “เสรีภาพ” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2550 ระบุว่า “ความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนา โดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการนับถือศาสนา ความมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น”

ดังนั้น “เสรีภาพ” ตามความหมายในทางกฎหมาย จึงหมายความว่า **อำนาจของคนเราที่จะตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด อันไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย**

เสรีภาพที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 คือ เสรีภาพในชุมนุม และการสมาคม และเสรีภาพที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ที่เกี่ยวข้องกับ สื่อมวลชน ได้แก่ มาตรา 45-มาตรา 48 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ของบุคคลและสื่อมวลชน

ประเทศไทยมีการรับรองสิทธิและเสรีภาพบางประการของราษฎรไว้ชัดเจนตั้งแต่สมัย กรุงสุโขทัย และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2550 ก็ได้บัญญัติรับรอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้หลายประการ ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิและ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ และสิทธิและเสรีภาพในการศึกษา ดังจะได้ให้รายละเอียดต่อไปนี้

การส่งเสริมเสรีภาพของการสื่อสารมวลชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พุทธศักราช 2550 ดังนี้

1. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น (มาตรา 45)

2. ยกเลิกอำนาจการสั่งปิดโรงพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ทั้งนี้ การสั่งปิด โรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีโทรทัศน์ เพื่อลิดรอนเสรีภาพจะกระทำมิได้ (มาตรา 45 วรรคสาม)

3. การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมด หรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพ จะกระทำมิได้ (มาตรา 45 วรรคสี่) ยกเว้น ในกรณีเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของ ประชาชน โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ (มาตรา 45 วรรคสอง)

4. หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ไม่ต้องนำข่าวหรือบทความไปให้ เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณา ยกเว้น ในกรณีระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามโดย อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ (มาตรา 45 วรรคห้า)

5. ไม่ให้รัฐเข้าไปอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนภาคเอกชนด้วยการให้เงินหรือ ทรัพย์สินอื่น (มาตรา 45 วรรคเจ็ด) และเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็น บุคคลที่มีสัญชาติไทยอีกด้วย (มาตรา 45 วรรคหก)

6. ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์หรือสื่อมวลชนอื่น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือของ เอกชน ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดย

ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานหรือเจ้าของกิจการ แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพของตนเองโดยที่มีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเป็นธรรม รวมทั้งการควบคุมตนเอง (มาตรา 46)

7. ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะ และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมให้บรรลุถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะอื่นและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ (มาตรา 47)

8. องค์กรอิสระตามข้อ 7 ต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้มีการควบคุม การครอบงำสิทธิ ข้ามสื่อหรือครอบงำระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันหรือโดยบุคคลอื่น (มาตรา 47 วรรคสี่)

การรับรองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทำให้เกิดข้อคิดเกี่ยวกับการใช้สิทธิเสรีภาพ และการกำหนดขอบเขต กล่าวคือ จะมีมาตรการใดที่จะนำมาใช้ในการควบคุมการใช้ สิทธิเสรีภาพ ของสื่อมวลชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่สื่อมวลชนมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะการ ห้ามการปิดสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ อันเป็นการลดรอนสิทธิ เสรีภาพจะกระทำมิได้ รวมถึงการเซ็นเซอร์ และเพื่อให้สังคมมีเสรีภาพมากขึ้น รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยังกำหนดว่าการที่รัฐจะมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทกฎหมายแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้ กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้น มิได้ กล่าวคือ รัฐจะต้องออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิตามแต่ใจหาได้ไม่ จะกระทำได้ต้องเป็นเหตุที่ รัฐธรรมนูญอนุญาตเท่านั้น

ในส่วนของประเทศไทยนั้น เนื่องจากมาตรา 47 นั้นมิได้บัญญัติให้รัฐดำเนินนโยบาย สื่อสารในระบบหนึ่งระบบใดโดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ หากจะมาย้อนดูสิ่งที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ ต้องดำเนินการในทั้งสี่วรรคของมาตรา 47 เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมาย

สาระสำคัญของมาตรา 47 มีอยู่ 2 ประการ คือ

ประการแรก : การกำหนดให้ “คลื่นความถี่” (Electromagnetic Spectrum) ที่ใช้ในการส่ง สัญญาณ วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ (Broadcasting) และวิทยุโทรคมนาคม (Telecommunication) เป็นทรัพยากรของชาติที่จะต้องใช้ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest)

ประการที่สอง : การกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการจัดตั้ง “องค์การของรัฐที่เป็นอิสระ” ขึ้น เพื่อดำเนินการ

ก. การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุ (Radio Frequency Management)

ข. การกำกับดูแลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ (Regulation)

ทั้งนี้ ในการดำเนินการตามวรรค 2 นั้น จะเป็นไปตามหลักการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์แก่สาธารณะทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งประโยชน์สาธารณะอื่น ๆ ควบคู่ไปกับการรักษาสมดุลของระบบเศรษฐกิจภายใต้สภาวะการแข่งขันที่เสรีและเป็นธรรม

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า มาตรา 47 ได้แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ประการหนึ่งของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้กิจการสื่อสารเป็นกิจการที่มีการผสมผสานคุณลักษณะเด่นของการดำเนินนโยบายจากทั้งสองระบบเข้าด้วยกัน โดยที่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนในทั้งสองฐานะอย่างเท่าเทียมและเป็นกลาง

กล่าวโดยสรุป สิทธิและเสรีภาพของสังคมในประเทศไทย ก็คือ สิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญจะต้องให้หลักประกัน และมีการคุ้มครองโดยรัฐ มี 2 อย่าง ได้แก่ 1) สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย และ 2) สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน ดังจะได้อธิบายรายละเอียดต่อไปนี้

1. สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 มีทั้งสิ้น 309 มาตรา เนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้ความสำคัญในสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยใกล้เคียงกับความเป็นมนุษย์ที่มีเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ทั้งป้องกันสิทธิในทางปฏิบัติไว้ได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ “ปณิญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน” ได้มีข้อตกลงระหว่างประเทศและกำหนดให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งเข้ามาเป็นภาคี เพื่อผลักดันให้ประเทศต่างๆ เกิดการยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายใต้ข้อตกลงของปณิญา

2. สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน นับเป็นก้าวสำคัญของการปฏิรูปการเมืองที่พยายามทำในส่วนหนึ่งของเสรีภาพของสื่อมวลชน เพื่อผลักดันความคิดของอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย ให้ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยทำให้ข้อจำกัดเรื่องเสรีภาพของสังคม สื่อมวลชน และการสื่อสารให้มีลักษณะเชิงบวก

2.2.3 ความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชน

ปัญหาการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชนต่อสังคม ยังเป็นเรื่องที่ปรากฏให้เห็นอยู่ โดยปัญหาทางจริยธรรมที่พบส่วนใหญ่ เป็นเรื่องของความเป็นกลาง การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตัวเองและการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ปัญหาทางจริยธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่มีการวิพากษ์

วิจารณ์กันเป็นอย่างมาก จรรยาบรรณของสื่อมวลชนที่วางไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนั้นจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอาจมีผลทำให้จรรยาบรรณบางข้ออาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน

หลักการและขอบเขตความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อสังคม ขึ้นอยู่กับทัศนะและแนวศึกษาของสาขาต่างๆ เช่น รัฐศาสตร์เห็นว่าสื่อมวลชนต้องมีความรับผิดชอบต่อรัฐซึ่งเป็นองค์กรที่ดูแลรับผิดชอบในพฤติกรรมของสังคม สังคมวิทยาเชื่อว่าสื่อมวลชนคือสถาบันทางสังคม จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อการดำรงและพัฒนาสังคมโดยตรง ส่วนทัศนะทางศิลปกรรมและจริยธรรมสั่งสอนให้สื่อมวลชนประกอบกรรมดีตามหลักศาสนาและจริยธรรมของวิชาชีพ (สมควร กวียะ. 2545 : 854)

สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ จึงควรประกอบด้วยหลักการ ดังต่อไปนี้ (ปราโมทย์ สัจจกร. 2538 : 37)

1. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและพระจริยวัตรให้แพร่หลาย เพื่อให้ประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศได้รับรู้ ชื่นชม และเลื่อมใสในองค์พระมหากษัตริย์ และพระราชวงศ์
2. ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบและจิตสำนึกในเรื่องของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. เป็นสื่อกลางในการให้ข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อความเข้าใจอันดี และถูกต้องโดยคำนึงถึงสิทธิและความเสมอภาคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน
4. ส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ให้ความรู้ความบันเทิง โดยไม่ขัดกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และศีลธรรมอันดีงามของชาติ รวมทั้งสร้างค่านิยมที่ถูกต้องแก่ประชาชน
5. ส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. ปกป้องอธิปไตย รักษาความมั่นคง ผลประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ
7. ปกป้องและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมาย และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม
8. ใช้วิจารณ์ญาติที่ดีในการสอนข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เป็นธรรม ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของสังคม และรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการเสนอข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ
9. ให้บริการแก่สาธารณะ ประชาชน สังคม และประเทศชาติ ตามโอกาสอันควร

ปัจจุบันสื่อมวลชนนับว่ามีบทบาท และอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชนประเภทวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีหน้าที่ในการเผยแพร่ข่าวสารข้อเท็จจริงสู่ประชาชน ให้ความบันเทิง ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล สื่อมวลชนต้องดิ้นรนต่อสู้

เป็นอย่างมากเพื่อให้ได้เสรีภาพ และสิทธิในการแสวงหาข่าวสาร เมื่อสื่อมวลชนได้รับสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวแล้ว สื่อมวลชนบางประเภทกลับนำสิทธิและเสรีภาพนี้มาใช้ในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายและเดือดร้อนแก่ประชาชน

เมื่อก้าวถึงความรับผิดชอบของสื่อมวลชน สื่อมวลชนจะต้องมีความรับผิดชอบ 2 ทาง คือ รับผิดชอบต่อกฎหมาย และรับผิดชอบต่อจริยธรรม

ในส่วนของความรับผิดชอบต่อกฎหมาย สื่อมวลชนต้องรับผิดชอบในการใช้เสรีภาพของตนให้อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย ส่วนความรับผิดชอบต่อจริยธรรมนั้นเป็นความรับผิดชอบที่ใช้สำนึกอันละเอียดอ่อนของสื่อมวลชนเป็นตัวกำหนดขอบเขต มิให้สื่อมวลชนปฏิบัติตนไม่เป็นที่พอใจของสาธารณชน หรือล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น

ความรับผิดชอบต่อจริยธรรมต่างจากความรับผิดชอบต่อกฎหมายตรงที่ความรับผิดชอบต่อจริยธรรมไม่มีบทลงโทษสื่อมวลชนที่กระทำผิด

อย่างไรก็ตาม หากสื่อมวลชนกระทำการใด ๆ ที่ไร้ซึ่งจริยธรรม ก็มักถูกดำเนิน ประณาม และไม่ได้รับความเชื่อถือจากสาธารณชนและเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกัน ความรับผิดชอบต่อจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ และเป็นหลักในการควบคุมตนเองของสื่อมวลชน การปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนยังคงมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ค่อนข้างมาก ทั้งในด้านการทำงานของสื่อมวลชน ผลงานที่น่าเสนอ โดยเฉพาะปัญหาด้านจริยธรรมของสื่อมวลชนซึ่งมักจะเป็นปัญหาที่สื่อมวลชนประสบบ่อยครั้ง ทั้งนี้สื่อมวลชน นอกจากจะต้องทำหน้าที่เพื่อสาธารณะแล้ว สื่อมวลชนยังคงมีความเป็นธุรกิจ ดำเนินธุรกิจโดยเอกชนภายใต้ระบบทุนนิยมก็ต้องมุ่งหวังผลกำไรเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอด ด้วยเหตุนี้หลายต่อหลายครั้ง จะเห็นว่าสื่อมวลชนมุ่งหวังผลประโยชน์ทางการค้ามากกว่าการให้ข่าวสารที่เป็นแก่นสารแก่ประชาชน บางครั้งการเสนอข่าวสารจะเสนอโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชน ดังนั้นเนื้อหาที่สื่อมวลชนนำเสนอจึงไม่ได้คำนึงถึงการเสริมสร้างความรู้และยกระดับความรู้ของประชาชนผู้รับสารเท่าที่ควร

2.3 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน

การที่รัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิและเสรีภาพแก่สื่อมวลชนนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นในระบอบประชาธิปไตย แต่ก็จำเป็นต้องมีมาตรการสำหรับใช้ควบคุมสื่อมวลชนให้ทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องตามรัฐธรรมนูญด้วย (วรพจน์ วิศวพิชญ์, 2543 : 9)

กฎหมายสื่อสารมวลชน (Law of Mass Communication) เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองและควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในกระบวนการสื่อสารมวลชน เพื่อประโยชน์ของสาธารณะในกรอบของกฎหมาย (อรรถสิทธิ์ ชื่นสงวน. 2545 : 42)

รศ.ดร.สมควร กวียะ นักวิชาการสื่อสารมวลชนกล่าวว่า “กฎหมายสื่อสารมวลชนมิใช่เป็นกฎเหล็กของรัฐบาล แต่เป็นกฎหลักของรัฐซึ่งเป็นนโยบายเชิงบวกของรัฐ มิใช่กฎเงินนักธุรกิจใหญ่ แต่เป็นกฎทองของสาธารณชนซึ่ง เป็นที่พึ่งของประชาชน มิใช่เครื่องกดขี่สื่อมวลชน แต่เป็นกฎที่มีความหมายในเชิงสร้างสรรค์” (วิสาร พันธนะ. 2529 : 18)

ปัจจุบันสื่อมวลชนมีบทบาทอย่างสูงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางและทันสมัย และมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชนด้วยการถ่ายทอดข้อมูลเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนให้ทราบทั่วไปในวงกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้รัฐบาลหรือผู้บริหารระดับสูงสามารถรับทราบสภาพปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ ของประชาชนได้โดยตรงและรวดเร็ว สามารถใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบเพื่อประกอบการตัดสินใจ ดำเนินการในเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังมีบทบาทอย่างสูงในการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะจะสะท้อนทราบถึงความรู้สึก ความต้องการหรือความคิดเห็นที่ประชาชนมีต่อกันเองหรือต่อรัฐบาล ขณะเดียวกันสื่อมวลชนก็จะเป็นสื่อกลางในการนำข่าวสารหรือข้อมูลจากรัฐบาลมาเผยแพร่แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ จากภาครัฐ อันมีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพหรือผลประโยชน์อย่างสำคัญของตน

การที่สื่อมวลชนจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ สื่อมวลชนต้องได้รับการคุ้มครองเสรีภาพในการแสวงหาข้อมูลได้อย่างกว้างขวาง และมีเสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งข้อคิดเห็นของตนต่อสาธารณชนด้วย

ในขณะเดียวกัน กฎหมายของสื่อสารมวลชน ยังมีกฎหมายบัญญัติไว้หลายระดับและมีจำนวนมาก สำหรับไว้ควบคุมเสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้วย ได้แก่ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุด กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับละเมิด กฎหมายอาญาเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท พระราชบัญญัติอื่นๆ อีกมากมาย และปัจจุบันมีกฎหมายใหม่ออกใช้บังคับกับสื่อสารมวลชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

ดังนั้น รัฐบาลจึงบัญญัติกฎหมายสำหรับใช้เป็นมาตรการคุ้มครองและควบคุมสื่อมวลชน ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 6 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) กฎหมายสิ่งพิมพ์ 2) กฎหมายภาพยนตร์ 3) กฎหมาย

วิทยุและโทรทัศน์ 4) กฎหมายอินเทอร์เน็ต 5) กฎหมายข้อมูลข่าวสาร และ 6) กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่ควรทราบ โดยมุ่งพิจารณาเฉพาะลักษณะของความผิดและบทกำหนดโทษที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 ฉบับ ดังนี้

1. กฎหมายสูงสุดของประเทศ จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิทยุกระจายเสียง จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

2.1 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551

2.2 พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.2493

3. กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียง จำนวน 9 ฉบับ ได้แก่

3.1 ประมวลกฎหมายอาญา

3.2 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

3.3.พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

3.4.พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541

3.5.พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522

3.6.พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522

3.7.พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518

3.8 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2517

3.9 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

2.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 เป็นการร่างขึ้นโดยอยู่บนสถานการณ์ที่จะต้องนำพาประเทศไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งต่อไป และเป็นการแก้ปัญหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่ก่อให้เกิดการผูกขาดอำนาจรัฐและการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม การดำเนินการทางการเมืองที่ขาดความโปร่งใส ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรม ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่ล้มเหลว และการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ยังไม่ได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมอย่างเต็มที่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 จึงมีสาระสำคัญที่มุ่งจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยดำเนินการใน 4 แนวทางด้วยกัน ดังนี้

1. การคุ้มครอง ส่งเสริมและการขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
2. การทำให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรม
3. การทำให้ระบบตรวจสอบมีความเข้มแข็งและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน มีดังนี้คือ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ปรากฏในส่วนที่ 7 ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ระบุไว้ในมาตรา 45 – มาตรา 48 ดังนี้

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามแต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา 46 พนักงานหรือลูกจ้างของเอกสารที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นธรรมรวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิฤกษ์กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพ เช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

การกระทำใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับเว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

มาตรา 47 คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสาธารณะของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มืองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะอื่น และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ

การกำกับการประกอบกิจการตามวรรคสองต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้มีการควบรวม การครอบสิทธิข้ามสื่อ หรือการครอบงำ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเองหรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

มาตรา 48 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

2.3.2 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551

กฎหมายฉบับนี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสื่อมวลชนทั้งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งปรากฏเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หมวด 1 การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่

ส่วนที่ 2 กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่

ส่วนที่ 3 การบริหารสถานี และส่วนที่ 4 การป้องกันการผูกขาด

หมวด 2 รายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

หมวด 3 การส่งเสริมและควบคุมจริยธรรมแห่งวิชาชีพและการคุ้มครองผู้เสียหายจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

หมวด 4 การสร้างโครงข่ายพื้นฐาน การใช้ และเชื่อมต่อโครงข่ายในการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

หมวด 5 การส่งเสริมและการพัฒนากิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

หมวด 6 การกำกับดูแล

หมวด 7 บทกำหนดโทษ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 โทษทางปกครอง และส่วนที่ 2 โทษอาญาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ปรากฏอยู่ในหมวด 7 ได้แก่ ส่วนที่ 2 โทษอาญาซึ่งไว้ในมาตรา 66 – มาตรา 72

2.3.3 พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.2493

เหตุผลที่ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้เพื่อควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและเหมาะสม และให้ใช้ภาษาไทยในการโฆษณา

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนซึ่งระบุไว้ในมาตรา 4–มาตรา 9 มีดังนี้ คือ

มาตรา 4 ผู้ที่จะทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงด้วยกำลังไฟฟ้าจะต้องขอรับอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงทำการโฆษณาได้

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอรับอนุญาต และให้มีอำนาจกำหนดเงื่อนไขลงในใบอนุญาตว่าด้วยเวลาสถานที่ และเครื่องอุปกรณ์ ขยายเสียง และผู้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดนั้น

มาตรา 5 ใบอนุญาตที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ออกให้แก่ผู้ทำการโฆษณาตามความในพระราชบัญญัตินี้ ให้คุ้มครองถึงผู้ใช้เสียงและผู้ควบคุมเครื่องขยายเสียงในการโฆษณา และบุคคลเช่นว่านี้ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตด้วย

มาตรา 6 พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจสั่งผู้ใช้เสียงหรือผู้ควบคุมเครื่องขยายเสียงให้ลดเสียงลงได้เมื่อปรากฏว่าเสียงที่โฆษณานั้นก่อความรำคาญแก่ประชาชน

ถ้าการโฆษณากระทำผิดเงื่อนไขในใบอนุญาต หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งตามความในวรรคก่อน ให้เจ้าพนักงานดังกล่าวมีอำนาจสั่งให้หยุดโฆษณาได้

มาตรา 7 การโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงจะต้องโฆษณาเป็นภาษาไทย

คำว่า “ภาษาไทย” นั้น ให้หมายความรวมถึงภาษาพื้นเมืองบางแห่งในประเทศไทยด้วย

มาตรา 8 พระราชบัญญัตินี้ ไม่ใช้บังคับแก่การโฆษณา

- (1) คำสอนในทางศาสนา
- (2) ของหน่วยราชการของรัฐ
- (3) หาเสียงเพื่อประโยชน์แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งโฆษณาเป็นภาษาไทย
- (4) กิจการของสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทน สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งโฆษณาดด้วยตนเองเป็นภาษาไทย
- (5) กิจการเกี่ยวกับการมหรสพ เฉพาะในโรงมหรสพ และในระหว่างเวลาที่แสดงมหรสพ
- (6) กิจการของนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอันเป็นสาธารณะกุศล ซึ่งนิติบุคคลนั้นโฆษณาเป็นภาษาไทย

มาตรา 9 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 4 มาตรา 5 หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งตามความในมาตรา 6 มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้ด้วย

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 7 มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งเพิกถอนใบอนุญาตเสียด้วย

2.3.4 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา นับว่าเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับความเป็นอยู่และ การดำเนินชีวิตของทุกคน ซึ่งนักกฎหมายต้องใช้ประกอบการทำงานอยู่ตลอดเวลา และบุคคลทั่วไป จำต้องรู้เพราะเป็นกติกาของการอยู่ร่วมกันในสังคม

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชนที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ปรากฏอยู่ในหลายลักษณะได้แก่ ลักษณะ 1 บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไป ลักษณะ 8 ความผิดเกี่ยวกับ

การค้า ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ และลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง ดังต่อไปนี้

ลักษณะ 1 บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไป หมวด 6 ว่าด้วยตัวการและผู้สนับสนุน ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 84 – มาตรา 89 ดังนี้

มาตรา 84 ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้าง วาน หรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด

ถ้าผู้ถูกใช้ให้กระทำความผิดนั้นผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ ถ้าความผิดมิได้กระทำลงไม่ว่าจะเป็นเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำ หรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 85 ผู้ใดโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด และความผิดนั้นมีกำหนดโทษไม่ต่ำกว่าหกเดือน ผู้นั้นต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเพราะเหตุที่ได้มีการโฆษณาหรือประกาศตามความในวรรคแรก ผู้โฆษณาหรือประกาศต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ

มาตรา 86 ผู้ใดกระทำความผิดประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมีได้รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น

มาตรา 87 ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเพราะมีผู้ใช้ให้กระทำตามมาตรา 84 เพราะมีผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดตามมาตรา 85 หรือโดยมีผู้สนับสนุนตามมาตรา 86 ถ้าความผิดที่เกิดขึ้นนั้นผู้กระทำได้กระทำไปเกินขอบเขตที่ใช้หรือที่โฆษณาหรือประกาศหรือเกินไปจากเจตนาของผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด แล้วแต่กรณี ต้องรับผิดทางอาญาเพียงสำหรับความผิดเท่าที่อยู่ในขอบเขตที่ใช้ หรือที่โฆษณา หรือประกาศ หรืออยู่ในขอบเขตแห่งเจตนาของผู้สนับสนุนการกระทำความผิดเท่านั้น แต่ถ้าโดยพฤติการณ์อาจสังเกตเห็นได้ว่าอาจเกิดการกระทำความผิดเช่นที่เกิดขึ้นนั้นได้จากการใช้การโฆษณา หรือประกาศ หรือการสนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด แล้วแต่กรณีต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่เกิดขึ้นนั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกใช้ ผู้กระทำความผิดตามคำโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด หรือตัวการในความผิดจะต้องรับผิดทางอาญามีกำหนดโทษสูงขึ้น เพราะอาศัยผลที่เกิด

จากการกระทำความผิด ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดหรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด แล้วแต่กรณี ต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่มีกำหนดโทษสูงขึ้นด้วย แต่ถ้าโดยลักษณะของความผิด ผู้กระทำจะต้องรับผิดทางอาญามีกำหนดโทษสูงขึ้นเฉพาะเมื่อผู้กระทำต้องรู้หรืออาจเล็งเห็นได้ว่าจะเกิดผลเช่นนั้นขึ้น ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดจะต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่มีกำหนดโทษสูงขึ้นก็เฉพาะเมื่อตนได้รู้ หรืออาจเล็งเห็นได้ว่าจะเกิดผลเช่นนั้นขึ้น

มาตรา 88 ถ้าความผิดที่ได้ใช้ ที่ได้โฆษณา หรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดหรือที่ได้สนับสนุนให้กระทำได้กระทำได้ถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้ใช้ ผู้โฆษณาหรือประกาศ หรือผู้สนับสนุนผู้กระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้ใช้ หรือผู้โฆษณาหรือประกาศ คงรับผิดเพียงที่บัญญัติไว้ในมาตรา 84 วรรคสอง หรือมาตรา 85 วรรคแรก แล้วแต่กรณี ส่วนผู้สนับสนุนนั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา 89 ถ้ามีเหตุส่วนตัวอันควรยกเว้นโทษ ลดโทษ หรือเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดคนใด จะนำเหตุนั้นไปใช้แก่ผู้กระทำความผิดคนอื่นในการกระทำความผิดนั้นด้วยไม่ได้ แต่ถ้าเหตุอันควรยกเว้นโทษ ลดโทษ หรือเพิ่มโทษ เป็นเหตุในลักษณะคดี จึงให้ใช้แก่ผู้กระทำความผิดในการกระทำความผิดนั้นด้วยกันทุกคน

ลักษณะ 8 ความผิดเกี่ยวกับการค้า ระบุไว้ในมาตรา 272 ดังนี้

มาตรา 272 ผู้ใด

(1) เอาชื่อ รูป รอยประดิษฐ์ หรือข้อความใด ๆ ในการประกอบการค้าของผู้อื่นมาโฆษณาหรือทำให้ปรากฏที่สินค้า หีบ ห่อ วัตถุที่ใช้หุ้มห่อ แฉ่งความ รายการแสดงราคา จดหมายเกี่ยวกับการค้า หรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นสินค้าหรือการค้าของผู้อื่นนั้น

(2) เลียนป้ายหรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกันจนประชาชนน่าจะหลงเชื่อว่าเป็นสถานที่การค้าของตนเป็นสถานที่การค้าของผู้อื่นที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง

(3) ไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความเท็จ เพื่อให้เสียความเชื่อถือในสถานที่การค้าสินค้าอุตสาหกรรม หรือพาณิชย์การของผู้หนึ่งผู้ใด โดยมุ่งประโยชน์แก่การค้าของตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ความผิดตามมาตรานี้ เป็นความผิดอันยอมความได้

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ระบุไว้ในมาตรา 287 ดังนี้

มาตรา 287 ผู้ใด

(1) เพื่อความประสงค์แห่งการค้าหรือโดยการค้า เพื่อการแจกจ่าย หรือเพื่อการแสดงอวดแก่ประชาชน ทำผลิต มีไว้ นำเข้า หรือยังให้นำเข้าในราชอาณาจักร ส่งออก หรือยังให้ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พาไป หรือยังให้พาไปหรือทำให้แพร่หลายโดยประการใด ๆ ซึ่งเอกสารภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ หรือสิ่งอื่นใดอันลามก

(2) ประกอบการค้าหรือมีส่วนหรือเข้าเกี่ยวข้องในการค้าเกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้วแจกจ่ายหรือแสดงอวดแก่ประชาชน หรือให้เช่าวัตถุหรือสิ่งของเช่นนั้น

(3) เพื่อจะช่วยให้แพร่หลาย หรือการค้าวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว โฆษณาหรือโฆษณาโดยประการใด ๆ ว่ามีบุคคลกระทำการอันเป็นความผิดตามมาตรานี้ หรือโฆษณาหรือโฆษณาว่าวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้วจะหาได้จากบุคคลใดหรือโดยวิธีใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง หมวด 3 ความผิดฐานหมิ่นประมาท ระบุไว้ในมาตรา 328-มาตรา 333 ดังนี้

มาตรา 328 ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาท ได้กระทำการโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 329 ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใด โดยสุจริต

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตน หรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

(2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

(3) ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา 330 ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

มาตรา 331 คู่ความหรือทนายความของคู่ความซึ่งแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใน กระบวนพิจารณาคดีในศาลเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา 332 ในคดีหมิ่นประมาทซึ่งมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ศาลอาจสั่ง

- (1) ให้ยึดและทำลายวัตถุหรือส่วนของวัตถุที่มีข้อความหมิ่นประมาท
- (2) ให้โฆษณาคำพิพากษาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนในหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับหรือ หลายฉบับ ครั้งเดียวหรือหลายครั้งโดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

มาตรา 333 ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายในความผิด ฐานหมิ่นประมาทตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย

2.3.5 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติต่าง ๆ จึงไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งภายใน และภายนอกประเทศที่ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการพัฒนาและการขยายตัวของเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมของประเทศและระหว่างประเทศ สมควรที่จะได้มีการปรับปรุงมาตรการ ค้ำครองด้านลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวและเพื่อส่งเสริม ให้มีการสร้างสรรค์งานในด้านวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น จึง จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนในหมวด 1 ว่าด้วย ลิขสิทธิ์ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ว่าด้วยงานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 6-มาตรา 7 ดังนี้

มาตรา 6 งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ประเภท วรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่ เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนการวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะของ ผู้สร้างสรรค์ไม่ว่างานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างไร

การคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่คลุมถึงความคิด หรือขั้นตอน กรรมวิธีหรือระบบ หรือวิธีใช้ หรือทำงาน หรือแนวความคิด หลักการการค้นพบ หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์

มาตรา 7 สิ่งต่อไปนี้ไม่ถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้

- (1) ข่าวประจำวัน และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นเพียงข่าวสารอันมิใช่งานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ
- (2) รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย
- (3) ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คำชี้แจง และหนังสือโต้ตอบของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่น
- (4) คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และรายงานของทางราชการ
- (5) คำแปลและการรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ตาม (1) ถึง (4) ที่ กระทรวง ทบวง กรม หรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 8–มาตรา 14 ดังนี้

มาตรา 8 ให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ยังไม่ได้มีการโฆษณางาน ผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรืออยู่ในราชอาณาจักรหรือเป็นผู้มีสัญชาติหรืออยู่ในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย ตลอดระยะเวลาหรือเป็นส่วนใหญ่ในการสร้างสรรค์งานนั้น

(2) ในกรณีที่ได้มีการโฆษณาแล้ว การโฆษณานั้นในครั้งแรกได้กระทำขึ้นในราชอาณาจักรหรือในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย หรือในกรณีที่การโฆษณาครั้งแรกได้กระทำนอกราชอาณาจักรหรือในประเทศอื่นที่ไม่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย หากได้มีการโฆษณางานดังกล่าวในราชอาณาจักรหรือในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการโฆษณาครั้งแรก หรือผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ใน (1) ในขณะที่มีการโฆษณางานครั้งแรก

ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย ถ้าผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล นิติบุคคลนั้นต้องเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย

มาตรา 9 งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในฐานะพนักงานหรือลูกจ้าง ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ให้ลิขสิทธิ์ในงานนั้นเป็นของผู้สร้างสรรค์ แต่นายจ้างมีสิทธินำงานนั้นออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ตามที่เป็นวัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงานนั้น

มาตรา 10 งานที่ผู้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการรับจ้างบุคคลอื่นให้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์และผู้ว่าจ้างจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 11 งานใดมีลักษณะเป็นการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ผู้ที่ได้ดัดแปลงนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้ดัดแปลงตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงานของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกดัดแปลง

มาตรา 12 งานใดมีลักษณะเป็นการนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มารวบรวมหรือประกอบเข้ากันโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือเป็นการนำเอาข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดซึ่งสามารถอ่านหรือถ่ายทอดได้โดยอาศัยเครื่องกลหรืออุปกรณ์อื่นใดมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน หากผู้ที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากัน ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันซึ่งงานดังกล่าวขึ้นโดยการคัดเลือกหรือจัดลำดับในลักษณะซึ่งมิได้ลอกเลียนงานของบุคคลอื่น ให้ผู้ที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงาน หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นใด ของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกนำมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน

มาตรา 13 ให้นำมาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 มาใช้บังคับแก่การมีลิขสิทธิ์ตามมาตรา 11 หรือมาตรา 12 โดยอนุโลม

มาตรา 14 กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นย่อม มีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้างหรือตามคำสั่งหรือในความควบคุมของตน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร

ส่วนที่ 3 ว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 15– มาตรา 18 ดังนี้

มาตรา 15 ภายใต้บังคับมาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 14 เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิ ย่อมมีสิทธิแต่ผู้เดียวดังต่อไปนี้

- (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน
- (3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง
- (4) ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น
- (5) อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตาม (1) (2) หรือ (3) โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใด หรือไม่ ก็ได้ แต่เงื่อนไขดังกล่าวจะกำหนดในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้

การพิจารณาว่าเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง (5) จะเป็นการจำกัดการแข่งขัน โดยไม่เป็น
ธรรมหรือไม่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 16 ในกรณีที่เจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ได้อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ
ตามมาตรา 15 (5) ย่อมไม่ตัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธินั้นได้ด้วย เว้นแต่
ในหนังสืออนุญาตได้ระบุเป็นข้อห้ามไว้

มาตรา 17 ลิขสิทธิ์นั้นย่อมโอนให้แก่กันได้ เจ้าของลิขสิทธิ์อาจโอนลิขสิทธิ์ของตน
ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้แก่บุคคลอื่นได้ และจะโอนให้โดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดอายุแห่งการ
คุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้

การโอนลิขสิทธิ์ตามวรรคสองซึ่งมิใช่ทางมรดกต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้
โอนและผู้รับโอน ถ้าไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ในสัญญาโอน ให้ถือว่าเป็นการโอนมีกำหนด
ระยะเวลาสิบปี

มาตรา 18 ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้มีสิทธิที่จะแสดงว่าตน
เป็นผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าว และมีสิทธิที่จะห้ามมิให้ผู้รับโอนลิขสิทธิ์หรือบุคคลอื่นใดบิดเบือน
ตัดทอนดัดแปลงหรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง หรือ เกียรติ
คุณของผู้สร้างสรรค์ และเมื่อผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตายทายาทของผู้สร้างสรรค์มีสิทธิที่จะ
ฟ้องร้องบังคับตามสิทธิดังกล่าวได้ตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้ตกลงกัน
ไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร

ส่วนที่ 4 ว่าด้วยอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 19 – มาตรา 26 ดังนี้

มาตรา 19 ภายใต้งบบังคับมาตรา 21 และมาตรา 22 ลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีอยู่
ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

ในกรณีที่มิผู้สร้างสรรค์ร่วม ลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าวให้มีอยู่ตลอดอายุของผู้
สร้างสรรค์ร่วม และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลา ห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ร่วมคนสุดท้ายถึงแก่ความ
ตาย

ถ้าผู้สร้างสรรค์หรือผู้สร้างสรรค์ร่วมทุกคนถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้มีการโฆษณา
งานนั้น ให้ลิขสิทธิ์ดังกล่าวมีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ได้
สร้างสรรค์ขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นตามระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่
ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

มาตรา 20 งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น โดยผู้สร้างสรรค์ใช้
นามแฝงหรือไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างสรรค์ ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรคงานนั้นขึ้น แต่

ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

ในกรณีที่รู้ตัวผู้สร้างสรรค์ให้นำมาตรา 19 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 21 ลิขสิทธิ์ในงานภาพถ่าย โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียงหรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพให้มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

มาตรา 22 ลิขสิทธิ์ในงานศิลปประยুক্তให้มีอายุสิบห้าปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุสิบห้าปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

มาตรา 23 ลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้างหรือตามคำสั่งหรือในความควบคุมตามมาตรา 14 ให้มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

มาตรา 24 การโฆษณาตามมาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 หรือมาตรา 23 อันเป็นการเริ่มนับอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ หมายความว่า การนำงานออกทำการโฆษณาโดยความยินยอมของเจ้าของลิขสิทธิ์

มาตรา 25 เมื่ออายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ครบกำหนดในปีใด ถ้าวันครบกำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่ตรงกับวันสิ้นปีปฏิทิน หรือในกรณีที่ไม้อาจทราบวันครบกำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่แน่นอน ให้ลิขสิทธิ์ยังคงมีอยู่ต่อไปจนถึงวันสิ้นปีปฏิทินของปีนั้น

มาตรา 26 การนำงานอันมีลิขสิทธิ์ออกทำการโฆษณาภายหลังจากที่อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สิ้นสุดลง ไม่ก่อให้เกิดลิขสิทธิ์ในงานนั้น ๆ ขึ้นใหม่

ส่วนที่ 5 ว่าด้วย การละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 27-มาตรา 31 ดังนี้

มาตรา 27 การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 (5) ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำได้ต่อไปนี้

- (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

มาตรา 28 การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียงอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 (5) ทั้งนี้ ไม่ว่าในส่วนที่เป็นเสียงและหรือภาพ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำได้ต่อไปนี้

- (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

(3) ให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว

มาตรา 29 การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์อันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 (5) ให้ถือว่า เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำได้ต่อไปนี้

(1) จัดทำโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(2) แพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(3) จัดให้ประชาชนฟังและหรือชมงานแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้า

มาตรา 30 การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์อันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 (5) ให้ถือว่า เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำได้ต่อไปนี้

(1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง

(2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

(3) ให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว

มาตรา 31 ผู้ใดรู้อยู่แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้ว่างานใดได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานนั้นเพื่อหากำไร ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำได้ต่อไปนี้

(1) ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือเสนอให้เช่าซื้อ

(2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

(3) แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์

(4) นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

ส่วนที่ 6 ว่าด้วย ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 32 – มาตรา 44 ดังนี้

มาตรา 32 การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หากไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร มิให้ ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

ภายใต้บังคับบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำได้ต่อไปนี้

- (1) วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
- (2) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท
- (3) ดิชม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงาน โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
- (4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อมวลชน โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
- (5) ทำซ้ำ คัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว
- (6) ทำซ้ำ คัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
- (7) ทำซ้ำ คัดแปลงบางส่วนของงาน หรือคัดลอกหรือทำบทสรุปโดยผู้สอน หรือสถาบันศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร
- (8) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ

มาตรา 33 การกล่าว คัด ลอก เลียน หรืออ้างอิงงานบางตอนตามสมควรจากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง

มาตรา 34 การทำซ้ำโดยบรรณารักษ์ของห้องสมุดซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หากการกระทำซ้ำนั้นมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร และได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) การทำซ้ำเพื่อใช้ในห้องสมุดหรือให้แก่ห้องสมุดอื่น
- (2) การทำซ้ำงานบางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยหรือการศึกษา

มาตรา 36 การนำงานนาฏกรรม หรือดนตรีกรรมออกแสดงเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนตามความเหมาะสม โดยมิได้จัดทำขึ้นหรือดำเนินการเพื่อหากำไรเนื่องจากการจัดให้มีการเผยแพร่ต่อสาธารณชนนั้น และมีได้จัดเก็บค่าเข้าชมไม่ว่าโดยทางตรง หรือโดยทางอ้อมและนักแสดงไม่ได้รับค่าตอบแทนในการแสดงนั้น มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากเป็นการ

ดำเนินการโดยสมาคม มูลนิธิ หรือองค์การอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสาธารณกุศล การศึกษา การศาสนา หรือการสังคมสงเคราะห์ และได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง

มาตรา 37 การวาดเขียน การเขียนระบายสี การก่อสร้าง การแกะลายเส้น การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ภาพ การถ่ายภาพ การถ่ายภาพยนตร์ การแพร่ภาพ หรือการกระทำใดๆ ทำนองเดียวกันนี้ ซึ่งศิลปกรรมใดอันตั้งเปิดเผยประจำอยู่ในที่สาธารณะนอกจากงานสถาปัตยกรรม มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในศิลปกรรมนั้น

มาตรา 42 ในกรณีที่อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในภาพยนตร์ใดสิ้นสุดลงแล้ว มิให้ถือว่าการนำภาพยนตร์นั้นเผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ สิ่งบันทึกเสียงหรืองานที่ใช้จัดทำภาพยนตร์นั้น

มาตรา 43 การทำซ้ำ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการโดยเจ้าพนักงาน ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายหรือตามคำสั่งของเจ้าพนักงานดังกล่าวซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้และที่อยู่ในความครอบครองของทางราชการ มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง

หมวด 2 ว่าด้วยสิทธิของนักแสดง ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 44-มาตรา 53 ดังนี้

มาตรา 44 นักแสดงย่อมมีสิทธิแต่ผู้เดียวในการกระทำอันเกี่ยวกับการแสดงของตนดังต่อไปนี้

(1) แพร่เสียงแพร่ภาพ หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนซึ่งการแสดง เว้นแต่จะเป็นการแพร่เสียงแพร่ภาพหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนจากสิ่งบันทึกการแสดงที่มีการบันทึกไว้แล้ว

(2) บันทึกการแสดงที่ยังไม่มีการบันทึกไว้แล้ว

(3) ทำซ้ำซึ่งสิ่งบันทึกการแสดงที่มีผู้บันทึกไว้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากนักแสดง หรือ สิ่งบันทึก การแสดงที่ได้รับอนุญาตเพื่อวัตถุประสงค์อื่น หรือสิ่งบันทึกการแสดงที่เข้าข้อยกเว้น การละเมิดสิทธิของนักแสดงตามมาตรา 53

มาตรา 45 ผู้ใดนำสิ่งบันทึกเสียงการแสดงซึ่งได้นำออกเผยแพร่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าแล้ว หรือนำสำเนาของงานนั้นไปแพร่เสียงหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยตรง ให้ผู้นั้นจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมแก่นักแสดง ในกรณีที่ตกลงค่าตอบแทนไม่ได้ให้อธิบดีเป็นผู้มีคำสั่งกำหนดค่าตอบแทน ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงอัตราค่าตอบแทนปกติในธุรกิจประเภทนั้น

คำสั่งของอธิบดีตามวรรคหนึ่ง คู่กรณีอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ ได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งของอธิบดี คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

มาตรา 46 ในกรณีที่การแสดงหรือการบันทึกเสียงการแสดงใดมีนักแสดงมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป นักแสดงเหล่านั้นอาจแต่งตั้งตัวแทนร่วมเพื่อดูแลหรือบริหารเกี่ยวกับสิทธิของตนได้

มาตรา 47 ให้นักแสดงมีสิทธิในการแสดงตามมาตรา 44 หากเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) นักแสดงนั้นมีสัญชาติไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร หรือ
- (2) การแสดงหรือส่วนใหญ่ของการแสดงนั้นเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือในประเทศ ที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของนักแสดงซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย

มาตรา 48 ให้นักแสดงมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามมาตรา 45 หากเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) นักแสดงมีสัญชาติไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ในขณะที่มีการบันทึกเสียง การแสดงนั้น หรือในขณะที่เรีกร้องสิทธิ หรือ
- (2) การบันทึกเสียงการแสดงหรือส่วนใหญ่ของการบันทึกเสียงการแสดงนั้นเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าการคุ้มครองสิทธิของนักแสดงซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย

มาตรา 49 สิทธิของนักแสดงตามมาตรา 45 ให้มีอายุห้าสิบปีนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินของปีที่มีการแสดง ในกรณีที่มีการบันทึกการแสดงให้มีอายุห้าสิบปีนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินของปีที่มีการบันทึกการแสดง

มาตรา 50 สิทธิของนักแสดงตามมาตรา 44 ให้มีอายุห้าสิบปีนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินของปีที่ได้มีการบันทึกเสียงการแสดง

มาตรา 51 สิทธิของนักแสดงตามมาตรา 44 และมาตรา 45 ย่อมโอนให้แก่กันได้ทั้งหมดหรือบางส่วน และจะโอนให้โดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดอายุแห่งการคุ้มครองก็ได้ ในกรณีที่มิ้นักแสดงมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป นักแสดงมีสิทธิโอนเฉพาะสิทธิส่วนที่เป็นของตนเท่านั้น การโอนโดยทางอื่นนอกจากทางมรดกต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน ถ้าไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ในสัญญาโอน ถ้าไม่ได้กำหนดระยะเวลาในสัญญาโอน ให้ถือว่าเป็นการโอนมีกำหนดระยะเวลาสามปี

มาตรา 52 ผู้ใดกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 44 โดยไม่ได้รับอนุญาตจากนักแสดง หรือไม่จ่ายค่าตอบแทนตามมาตรา 45 ให้ถือว่าผู้นั้นละเมิดสิทธิของนักแสดง

มาตรา 53 ให้นำมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 36 มาตรา 42 และมาตรา 43 มาใช้บังคับแก่สิทธิของนักแสดงโดยอนุโลม

หมวด 5 ว่าด้วยลิขสิทธิ์และสิทธิของนักแสดงระหว่างประเทศ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 61 ดังนี้

มาตรา 61 งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์และสิทธิของนักแสดงของประเทศไทยเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์หรืออนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของนักแสดงซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย หรืองานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วยย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศรายชื่อประเทศภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ หรืออนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของนักแสดงในราชกิจจานุเบกษา

หมวด 6 ว่าด้วยคดีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิของนักแสดง ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 62 –
มาตรา 66 ดังนี้

มาตรา 62 คดีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่างานที่มีการฟ้องร้องในคดีนั้น เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามพระราชบัญญัตินี้ และโจทก์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือสิทธิของนักแสดงในงานดังกล่าว เว้นแต่จำเลยจะได้แย้งว่าไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือสิทธิของนักแสดงหรือได้แย้งสิทธิของโจทก์

งานใดมีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อของบุคคลใดที่อ้างว่าคนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงไว้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อนั้นเป็นผู้สร้างสรรค์ หรือนักแสดง

งานใดไม่มีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อแสดงไว้ หรือมีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อแสดงไว้ แต่มิได้อ้างว่าเป็นเจ้าของสิทธิหรือสิทธิของนักแสดง และมีชื่อหรือสิ่งที่ใช้แทนชื่อของบุคคลอื่นซึ่งอ้างว่าเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือผู้พิมพ์และผู้โฆษณาแสดงไว้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือผู้พิมพ์และผู้โฆษณานั้นเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ของนักแสดงในงานนั้น

มาตรา 63 ห้ามมิให้ฟ้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงเมื่อพ้นกำหนดสามปี นับแต่วันที่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิด แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง

มาตรา 64 ในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดเชยค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย รวมทั้งการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงด้วย

มาตรา 65 ในกรณีที่มีหลักฐานโดยชัดแจ้งว่าบุคคลใดกระทำการหรือกำลังจะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงอาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวระงับหรือละเว้นการกระทำความผิดดังกล่าวนั้นได้

คำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่งไม่ตัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงในการเรียกร้องค่าเสียหายตามมาตรา 64

มาตรา 66 ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดอันยอมความได้

หมวด 8 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 69–มาตรา 77 ดังนี้

มาตรา 69 ผู้ใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามมาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 หรือมาตรา 52 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึง สองแสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อการค้า ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสี่ปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 70 ผู้ใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 31 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อการค้า ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 73 ผู้ใดกระทำความผิดต้องระวางโทษตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อพ้นโทษแล้วยังไม่ครบกำหนดห้าปี กระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้อีก ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 74 ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่า กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การกระทำของนิติบุคคลนั้น ได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

มาตรา 75 บรรดาสิ่งที่ได้ทำขึ้นหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามพระราชบัญญัตินี้ และยังเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้กระทำความผิดตามมาตรา 69 หรือมาตรา 70 ให้ตกเป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง ส่วนสิ่งที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้น

มาตรา 76 ค่าปรับที่ได้ชำระตามคำพิพากษา ให้จ่ายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงเป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งสำหรับส่วนที่เกินจำนวนเงินค่าปรับที่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงได้รับแล้วนั้น

มาตรา 77 ความผิดตามมาตรา 69 วรรคหนึ่ง และมาตรา 70 วรรคหนึ่ง ให้ข้อบังคับ มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้

2.3.6 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

กฎหมายข้อมูลข่าวสาร เป็นกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่เกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์เดินขบวนครั้งใหญ่ในเดือนพฤษภาคม 2535 นักวิชาการได้นำเสนอให้มีการปฏิรูประบบข้อมูลข่าวสารของทางราชการให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงได้ โดยให้เปิดเผยข้อมูลต่างๆ บนหลักการที่ว่าข้อมูลข่าวสารสาธารณะเป็นข้อมูลที่จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการบริหารประเทศ และมาจากงบประมาณแผ่นดิน ประชาชนจึงมีสิทธิในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะต่าง ๆ ได้

ดังนั้น จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อรับรองสิทธิในการรับรู้หรือรับทราบข้อมูลข่าวสารของทางราชการตามมาตรา 57 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังให้ความสำคัญกับ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” โดยเปิดรับฟังความคิดเห็นหรือประชาพิจารณ์

กฎหมายฉบับนี้ได้ประกาศใช้เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 58 ซึ่งให้สิทธิประชาชนได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ ในความครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นได้ ฯลฯ โดยให้สิทธิแก่ประชาชนในการรับทราบข้อมูลข่าวสารของทางราชการได้ และกำหนดวิธีการสำคัญไว้ 2 ประการคือ

1. กำหนดให้ทางราชการต้องจัดส่งข้อมูลข่าวสารของทางราชการต่อไปยังพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษามาตรา 7 คือ

- (1) โครงสร้างและจัดองค์กรในการดำเนินงาน
- (2) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน
- (3) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับ

หน่วยงานของรัฐ

(4) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผนนโยบาย หรือการตีความ ทั้งนี้เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(5) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด ข้อมูลข่าวสารใดที่ได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้แพร่หลายตามจำนวนพอสมควรแล้ว ถ้ามีการลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาโดยอ้างอิงถึงสิ่งพิมพ์นั้น ให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามบทบัญญัติวรรคหนึ่งแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐรวบรวมและจัดให้ข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไว้เผยแพร่ เพื่อขาย หรือจำหน่ายแจก ณ ที่ทำการของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นตามที่เห็นสมควร

ข้อมูลข่าวสารที่ต้องลงพิมพ์ตามมาตรา 7 (4) ถ้ายังไม่ได้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา จะนำมาใช้บังคับในทางที่ไม่เป็นคุณแก่ผู้ใดไม่ได้ เว้นแต่ผู้นั้นจะรู้ถึงข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเป็นจริงมาก่อนแล้วเป็นเวลาพอสมควร (มาตรา 8)

2. การกำหนดให้ทางราชการต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของทางราชการอย่างน้อยต่อไปนี้อย่างไรให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการกำหนด คือ

(1) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

(2) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่าย ต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา 7 (4)

(3) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่าย ประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ

(4) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน

(5) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงมาตรา 7 วรรคสอง

(6) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ

(7) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรีทั้งนี้ให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือ

(8) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

“ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงเป็นถึงเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นถึงเสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขา โดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขา เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้ ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารนั้น หากทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”

บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว สื่อมวลชนจำต้องรับผิดชอบในเรื่องการไม่กระทำหมิ่นประมาทผู้อื่นด้วย มิฉะนั้นจะต้องมีความผิดทางอาญาหรือรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายในทางแพ่งแก่ผู้เสียหายเช่นเดียวกับผู้อื่นและปัจจุบันมีผู้ฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายจากสื่อมวลชนจำนวนมาก

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ในระบอบประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้อง กับการเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น สมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและจะยังผลให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีกประการหนึ่งด้วย ประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนมีดังนี้ คือ

หมวด 1 ว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 7 – มาตรา 13 ดังนี้

มาตรา 7 หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้
ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

- (1) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน
- (2) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน
- (3) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับ

หน่วยงานของรัฐ

(4) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบาย หรือการตีความ ทั้งนี้ เฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง

- (5) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อมูลข่าวสารใดที่ได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้แพร่หลายตามจำนวนพอสมควรแล้ว ถ้ามีการลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาโดยอ้างอิงถึงสิ่งพิมพ์นั้นก็ให้ถือว่า เป็นการปฏิบัติตามบทบัญญัติวรรคหนึ่งแล้ว

ให้หน่วยงานของรัฐรวบรวมและจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไว้เผยแพร่เพื่อขายหรือจำหน่ายแจก ณ ที่ทำการของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา 9 ภายใต้บังคับมาตรา 14 และมาตรา 15 หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

(1) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

(2) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา 7 (4)

(3) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ

(4) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบถึงสิทธิหน้าที่ของเอกชน

(5) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงตามมาตรา 7 วรรคสอง

(6) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ

(7) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

(8) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อมูลข่าวสารที่จัดให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีส่วนที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 อยู่ด้วย ให้ลบหรือตัดตอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้น

บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งได้ ในกรณีที่สมควรหน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ จะวางหลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมในการนั้นก็ได้ ในการนี้ให้คำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 11 นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้แล้ว หรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา 26 แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและคำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ข้อมูลข่าวสารของราชการใดมีสภาพที่อาจบดบังง่าย หน่วยงานของรัฐจะขอขยายเวลาในการจัดหาให้หรือจะจัดทำสำเนาไว้ในสภาพอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ข้อมูลข่าวสารนั้นก็ได้

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐจัดหาให้ตามวรรคหนึ่งต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่แล้วในสภาพที่พร้อมจะให้ได้ มิใช่เป็นการต้องไปจัดทำ วิเคราะห์ จำแนก รวบรวม หรือจัดให้มีขึ้นใหม่ เว้นแต่เป็นการแปรสภาพเป็นเอกสารจากข้อมูลข่าวสารที่บันทึกไว้ในระบบการบันทึกภาพหรือเสียง ระบบคอมพิวเตอร์ หรือระบบอื่นใด ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการกำหนด แต่ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่ากรณีที่ยกข้อยกเว้นมิใช่การแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้า และเป็นเรื่องที่จะต้องปกป้องสิทธิเสรีภาพสำหรับผู้นั้นหรือเป็นเรื่องที่จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ หน่วยงานของรัฐจะจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้ก็ได้

บทบัญญัติวรรคสามไม่เป็นการห้ามหน่วยงานของรัฐที่จะจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการใดขึ้นใหม่ให้แก่ผู้ร้องขอหากเป็นการสอดคล้องด้วยอำนาจหน้าที่ตามปกติของหน่วยงานของรัฐนั้นอยู่แล้ว

ให้นำความในมาตรา 9 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับแก่การจัดหาข้อมูลข่าวสารให้ตามมาตรานี้ โดยอนุโลม

มาตรา 13 ผู้ใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่จัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 หรือไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนตรวจดูได้ตามมาตรา 9 หรือไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารให้แก่ตนตามมาตรา 11 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า หรือเห็นว่าตนไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการ เว้นแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 15 หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา 17 หรือคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา 25

ในกรณีที่มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องเรียน ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลและรวมเวลาทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหกสิบวัน

หมวด 2 ว่าด้วยข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผยซึ่งระบุไว้ในมาตรา 14 – มาตรา 20 ดังนี้

มาตรา 14 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปิดเผยมิได้

มาตรา 15 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่

ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง ประกอบกัน

(1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

(3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐ ในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

(4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

(6) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

(7) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่า ที่เปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใด และให้ถือว่าการมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจ โดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชา แต่ผู้ขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 16 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติว่าข้อมูลข่าวสารของราชการจะเปิดเผยต่อบุคคลใดได้หรือไม่ภายใต้เงื่อนไขเช่นใด และสมควรมีวิธีการอย่างไรให้รู้ไหลให้หน่วยงานของรัฐกำหนดวิธีการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ

มาตรา 17 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใด อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้ใด ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งผู้นั้นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องให้เวลาอันสมควรที่ผู้นั้นอาจเสนอคำคัดค้านได้ ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

ผู้ที่ได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง หรือผู้ที่ทราบว่าการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ
ใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของตน มีสิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้โดยทำเป็น
หนังสือถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบ

ในกรณีที่มีการคัดค้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องพิจารณาคัดค้านและ
แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้คัดค้านทราบโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มิคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้าน เจ้าหน้าที่
ของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นมิได้จนกว่าจะล่วงพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา 18 หรือ
จนกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้มีคำวินิจฉัยให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น
ได้ แล้วแต่กรณี

มาตรา 18 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดตาม
มาตรา 14 หรือมาตรา 15 หรือมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา 17 ผู้
นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่
ได้รับแจ้งคำสั่งนั้น โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ

มาตรา 19 การพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่มีคำสั่งมิให้เปิดเผยนั้น ไม่ว่าจะ
เป็นการพิจารณาของคณะกรรมการ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร หรือศาลก็ตาม
จะต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณาโดยมิให้ข้อมูลข่าวสารนั้นเปิดเผยแก่บุคคลอื่นใดที่ไม่จำเป็นแก่
การพิจารณา และในกรณีที่จำเป็นจะพิจารณาลับหลังคู่กรณีหรือคู่ความฝ่ายใดก็ได้

มาตรา 20 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดแม้จะเข้าข่ายต้องมีความรับผิดชอบตาม
กฎหมายใดให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับผิดชอบหากเป็นการกระทำโดยสุจริตในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 15 ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ดำเนินการโดยถูกต้อง
ตามระเบียบตามมาตรา 16

(2) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 15 ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตามที่กำหนดใน
กฎกระทรวงมีคำสั่งให้เปิดเผยเป็นการทั่วไป หรือเฉพาะแก่บุคคลใดเพื่อประโยชน์อันสำคัญยิ่งกว่า
ที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ หรือชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรือประโยชน์อื่นของบุคคล และคำสั่ง
นั้นได้กระทำโดยสมควรแก่เหตุ ในการนี้ จะมีการกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้ข้อมูล
ข่าวสารนั้นตามความเหมาะสมก็ได้

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐพ้น
จากความรับผิดชอบตามกฎหมายหากจะพึงมีในกรณีดังกล่าว

หมวด 3 ว่าด้วยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 21-มาตรา 25 ดังนี้

มาตรา 21 เพื่อประโยชน์แห่งหมวดนี้ “บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่มี
สัญชาติไทย และบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

มาตรา 23 หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลดังต่อไปนี้

(1) ต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงเท่าที่เกี่ยวข้อ และจำเป็น เพื่อดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกการจัดให้มีระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็น

(2) พยายามเก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน กรณีที่จะกระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น

(3) จัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา และตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องอยู่ เสมอเกี่ยวกับสิ่งดังต่อไปนี้

(ก) ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้

(ข) ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

(ค) ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ

(ง) วิธีการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล

(จ) วิธีการขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล

(ฉ) แหล่งที่มาของข้อมูล

(4) ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่ เสมอ

(5) จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตาม ความเหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสม หรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล

ในกรณีที่เก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล หน่วยงานของรัฐต้อง แจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้า หรือพร้อมกับการขอข้อมูลถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ และกรณีที่ขอข้อมูลนั้นเป็นกรณีที่อาจให้ข้อมูลได้ด้วยความสมัคร ใจ หรือเป็นกรณีที่มีกฎหมายบังคับ

หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบในกรณีมีการให้จัดส่งข้อมูล ข่าวสารส่วนบุคคล ไปยังที่ใดซึ่งจะเป็นผลให้บุคคลทั่วไปทราบข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เว้นแต่ เป็นไปตามลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ

มาตรา 24 หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความ ควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือ ของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผย ดังต่อไปนี้

- (1) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตน เพื่อนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น
 - (2) เป็นการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น
 - (3) ต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผนหรือการสถิติ หรือสำมะโนต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น
 - (4) เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด
 - (5) ต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ตามมาตรา 26 วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา
 - (6) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการสืบสวนการสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็ตาม
 - (7) เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล
 - (8) ต่อศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว
 - (9) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง (3) (4) (5) (6) (7) (8) และ (9) ให้มีการจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสารนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 25 ภายใบบังคับตามมาตรา 14 และมาตรา 15 บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น จะต้องให้บุคคลนั้นหรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้น ได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น และให้นำมาตรา 9 วรรคสอง และวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การเปิดเผยรายงานการแพทย์ที่เกี่ยวกับบุคคลใด ถ้ากรณีมีเหตุอันควรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยต่อเฉพาะแพทย์ที่บุคคลนั้นมอบหมายก็ได้

ถ้าบุคคลใดเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับคนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่แท้จริงให้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารแก้ไข

เปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นได้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาคำขอดังกล่าว และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มิได้ขอให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวัน นับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสาร โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการและไม่ว่ากรณีใดๆ ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของตนแนบไว้กับข้อมูลข่าวสารส่วนที่เกี่ยวข้องได้

หมวด 4 ว่าด้วยเอกสารประวัติศาสตร์ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 26 ดังนี้

มาตรา 26 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะเก็บรักษา หรือมีอายุครบกำหนดตามวรรคสองนับแต่วันที่เสร็จสิ้นการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารนั้น ให้หน่วยงานของรัฐส่งมอบให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า

กำหนดเวลาต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการตามวรรคหนึ่งให้แยกตามประเภท ดังนี้

- (1) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 14 เมื่อครบเจ็ดสิบห้าปี
- (2) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 15 เมื่อครบยี่สิบปี

กำหนดเวลาตามวรรคสอง อาจขยายออกไปได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) หน่วยงานของรัฐยังจำเป็นต้องเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารของราชการไว้เอง เพื่อประโยชน์ในการใช้สอย โดยต้องจัดเก็บ และจัดให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่จะตกลงกับหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

(2) หน่วยงานของรัฐเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้นยังไม่ควรเปิดเผย โดยมีคำสั่งขยายเวลากำกับไว้เป็นการเฉพาะราย คำสั่งการขยายเวลานั้นให้กำหนดระยะเวลาไว้ด้วย แต่จะกำหนดเกินคราวละห้าปีไม่ได้

การตรวจสอบหรือทบทวนมิให้มีการขยายระยะเวลาไม่เปิดเผยจนเกินความจำเป็น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติตามมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับกับข้อมูลข่าวสารของราชการตามที่คณะรัฐมนตรีหรือกระเปาะียบกำหนดให้หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องทำลายหรืออาจทำลายได้โดยไม่ต้องเก็บรักษา

2.3.7 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและการบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภค อันได้แก่ การตรวจตรา กำกับดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ยังไม่เหมาะสม และโดยที่ในปัจจุบันปรากฏว่ามีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้น ๆ บัญญัติไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีผู้บริโภค เป็นจำนวนมากร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญากับผู้ประกอบธุรกิจมากขึ้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ปรับปรุงองค์การบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภค คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และปรับปรุงอำนาจของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ในการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรี พิจารณาออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้ได้ในกรณีจำเป็น หรือ รีบด่วนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเพิ่มบทบัญญัติกำหนดสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาไว้โดยเฉพาะ และทั้งเป็นการสมควรปรับปรุงอัตราโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิดในเรื่องการโฆษณาและฉลากให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 4 – มาตรา 7 ดังนี้

มาตรา 4 ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครองดังต่อไปนี้

(1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ

(2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ

(3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ(3 ทวิ) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา

(4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายว่าด้วยการนั้น ๆ หรือพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้

มาตรา 5 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) นับ ชั่ง ตวง วัด ตรวจสอบสินค้า และเก็บหรือนำสินค้าในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่างเพื่อทำการทดสอบโดยไม่ต้องชำระราคาสินค้านั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

(2) คั้น ยัด หรืออัดสินค้า ภาชนะหรือหีบห่อบรรจุสินค้า ฉลากหรือเอกสารอื่นที่ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(3) เข้าไปในสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ เพื่อตรวจสอบการผลิตสินค้า การขายสินค้าหรือบริการรวมทั้งตรวจสอบสมุดบัญชี เอกสารและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องของผู้ประกอบธุรกิจ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(4) มีหนังสือเรียกให้บุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารและหลักฐานที่จำเป็นเพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา 6 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 5 (3) ถ้าไม่เป็นการเร่งด่วนให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่หรือยานพาหนะนั้นทราบล่วงหน้าตามสมควรก่อน และให้กระทำการต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่หรือยานพาหนะ หรือถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่อยู่ในที่นั้น ก็ให้กระทำต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ร้องขอมาเป็นพยาน

การค้นตามมาตรา 5 (2) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำได้เฉพาะเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก

มาตรา 7 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวเมื่อผู้เกี่ยวข้องร้องขอบัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

ส่วนที่ 1 ว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในการโฆษณา ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 22 – มาตรา 29 ดังนี้

มาตรา 22 การโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหา หรือการใช้สินค้าหรือบริการ

ข้อความดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม

- (1) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง
- (2) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริง หรือไม่ก็ตาม
- (3) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรมหรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ
- (4) ข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน
- (5) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณา ตาม (1)

มาตรา 23 การโฆษณาจะต้องไม่กระทำด้วยวิธีการอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายหรือจิตใจหรืออันอาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 24 ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคและคณะกรรมการว่าด้วยฉลากได้กำหนดให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากตามมาตรา 30 ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดให้การโฆษณานั้นต้องกระทำไปพร้อมกับคำแนะนำหรือคำเตือนเกี่ยวกับวิธีใช้หรืออันตราย ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนด ทั้งนี้ โดยคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจะกำหนดเงื่อนไขให้แตกต่างกันสำหรับการโฆษณาที่ใช้สื่อโฆษณาต่างกันก็ได้
- (2) จำกัดการใช้สื่อโฆษณาสำหรับสินค้านั้น
- (3) ห้ามการโฆษณาสินค้านั้น

ความใน (2) และ (3) ให้นำมาใช้บังคับแก่การโฆษณาที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าการใช้หรือประโยชน์ของสินค้านั้นขัดต่อนโยบายทางสังคม ศีลธรรม หรือวัฒนธรรมของชาติด้วย

มาตรา 25 ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าสินค้าหรือบริการใดผู้บริโภคจำเป็นต้องทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพ ฐานะ และรายละเอียดอย่างอื่นเกี่ยวกับผู้ประกอบการด้วย คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจกำหนดให้การโฆษณาสินค้าหรือบริการนั้นต้องให้ข้อเท็จจริงดังกล่าวตามที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนดได้

มาตรา 26 ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าข้อความในการโฆษณาโดยทางสื่อโฆษณาใดสมควรแจ้งให้ผู้บริโภคทราบว่าข้อความนั้นเป็นข้อความที่มีความมุ่งหมายเพื่อการโฆษณาคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจกำหนดให้การโฆษณาโดยทางสื่อโฆษณานั้นต้องมีถ้อยคำชี้แจงกำกับให้ประชาชนทราบว่าข้อความดังกล่าวเป็นการโฆษณาได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดให้ต้องปฏิบัติตามก็ได้

มาตรา 27 ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเห็นว่าการโฆษณาใดฝ่าฝืน มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 (1) หรือมาตรา 25 ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

- (1) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา
- (2) ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา
- (3) ห้ามการโฆษณาหรือห้ามใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา
- (4) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นแล้วตาม

หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนด

ในการออกคำสั่งตาม (4) ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนด หลักเกณฑ์ และวิธีการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริโภคประกอบกับความสุจริตใจในการกระทำของผู้กระทำการโฆษณา

มาตรา 28 ในกรณีที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีเหตุอันควรสงสัยว่าข้อความใดที่ใช้ในการโฆษณาเป็นเท็จหรือเกินความจริงตามมาตรา 22 วรรคสอง (1) ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำการโฆษณาพิสูจน์เพื่อแสดงความจริงได้

ในกรณีที่ผู้กระทำการโฆษณาอ้างรายงานทางวิชาการ ผลการวิจัย สถิติ การรับรองของสถาบันหรือบุคคลอื่นใด หรือยืนยันข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งในการโฆษณา ถ้าผู้กระทำการโฆษณาไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่ใช้ในการโฆษณาเป็นความจริงตามที่กล่าวอ้าง ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งตามมาตรา 27 ได้ และให้ถือว่าผู้กระทำการโฆษณารู้หรือควรได้รู้ว่าข้อความนั้นเป็นความเท็จ

มาตรา 29 ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดสงสัยว่าการโฆษณาของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบธุรกิจผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องนั้นก่อนทำการโฆษณาได้ ในกรณีนี้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาจะต้องให้ความเห็นและแจ้งให้ผู้ขอทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการว่า

ด้วยการโฆษณาได้รับคำขอ ถ้าไม่แจ้งภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาให้ความเห็นชอบแล้ว

การขอความเห็นและคำปวยการในการให้ความเห็นให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนด คำปวยการที่ได้รับให้นำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

การให้ความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาตามวรรคหนึ่ง ไม่ถือว่าเป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยโฆษณาที่จะพิจารณาวินิจฉัยใหม่เป็นอย่างอื่นเมื่อมีเหตุอันสมควร

การใดที่ได้กระทำไปตามความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาที่ให้ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่ากระทำความผิดเป็นความผิดทางอาญา

หมวด 4 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 45 – มาตรา 62 ดังนี้

มาตรา 45 ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวก ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งเอกสาร หรือหลักฐานแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 46 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องตามมาตรา 17 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 47 ผู้ใดเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะเป็นอย่างของตนเองหรือผู้อื่น โฆษณาหรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดซ้ำอีก ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 48 ผู้ใดโฆษณาโดยใช้ข้อความตามมาตรา 22 (3) หรือ (4) หรือข้อความตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 22 (5) หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 มาตรา 24 มาตรา 25 หรือมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกิน สามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 49 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาซึ่งสั่งตามมาตรา 27 หรือมาตรา 28 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกิน ห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 50 ถ้าการกระทำตามมาตรา 47 มาตรา 48 หรือมาตรา 49 เป็นการกระทำของเจ้าของสื่อโฆษณา หรือผู้ประกอบการกิจการโฆษณา ผู้กระทำได้ระวางโทษเพียงกึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 51 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 47 มาตรา 48 มาตรา 49 หรือมาตรา 50 เป็นความผิดต่อเนื่อง ผู้กระทำได้ระวางโทษปรับวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือไม่เกินสองเท่าของค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับการโฆษณานั้น ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม

มาตรา 55 ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 35 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 57 ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดไม่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้องตามมาตรา 35 ทวิ หรือไม่ส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความถูกต้องตามมาตรา 35 เบญจ ให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาตามมาตรา 35 อัฐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใด ส่งมอบหลักฐานการรับเงิน โดยลงจำนวนเงินมากกว่าที่ผู้บริโภคจะต้องชำระและได้รับเงินจำนวนนั้นไปจากผู้บริโภคแล้ว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการประกอบธุรกิจเช่นนั้นแล้ว

มาตรา 57 ทวิ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 35 สัตต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 58 ผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ภายในสถานที่ประกอบธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจและการกระทำนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจ ให้สันนิษฐานว่าผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้กระทำความผิดด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่สามารถคาดหมายได้ว่าบุคคลนั้นจะกระทำความผิดแม้จะใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว

มาตรา 59 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้จัดการหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับความผิดนั้น ๆ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

มาตรา 61 ผู้ใดเปิดเผยข้อเท็จจริงใดเกี่ยวกับกิจการของผู้ประกอบธุรกิจอันเป็นข้อเท็จจริงที่ตามปกติวิสัยของผู้ประกอบธุรกิจจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย ซึ่งตนได้มาหรือล่วงรู้เนื่องจากการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน

หนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในการปฏิบัติราชการหรือเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน หรือการพิจารณาคดี

ผู้ใดได้มาหรือล่วงรู้ข้อเท็จจริงใดจากบุคคลตามวรรคหนึ่งเนื่องในการปฏิบัติราชการหรือการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี แล้วเปิดเผยข้อเท็จจริงนั้นในประการที่น่าจะเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา 62 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และในการนี้คณะกรรมการมีอำนาจมอบหมายให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะอนุกรรมการ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ดำเนินการเปรียบเทียบได้ โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบหรือเงื่อนไขประการใด ๆ ให้แก่ผู้ได้รับมอบหมายที่เห็นสมควรด้วยก็ได้

ภายใต้บังคับของบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ในการสอบสวนถ้าพนักงานสอบสวนพบว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องมายังคณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้มีอำนาจเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่งภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ผู้นั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.3.8 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2530

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2530 คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติควบคุมมาตรฐานชีวะวัตถุ พุทธศักราช 2483 มีบทบัญญัติซ้ำซ้อนกับกฎหมายว่าด้วยยา สมควรยกเลิกพระราชบัญญัตินี้ และโดยที่กฎหมายว่าด้วยยายังไม่มีบทบัญญัติที่จะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนผู้ใช้อย่างเพียงพอ เช่น ไม่มีบทบัญญัติห้ามการขายยาชุด ไม่มีการควบคุมการผลิตยาแผนโบราณที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น และบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาตและการควบคุมการผลิต การขาย การนำหรือสั่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรยังไม่เหมาะสมสมควรแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนมีดังนี้คือ

หมวด 11 ว่าด้วยการโฆษณา ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 88 - มาตรา 90 ดังนี้

มาตรา 88 การโฆษณาขายยาจะต้อง

- (1) ไม่เป็นการโอ้อวดสรรพคุณยา หรือวัตถุดิบเป็นส่วนประกอบของยาว่าสามารถบำบัดบรรเทา รักษาหรือป้องกันโรคหรือความเจ็บปวดได้อย่างศักดิ์สิทธิ์หรือหายขาดหรือใช้ถ่วงคำอื่นใดที่มีความหมายทำนองเดียวกัน
- (2) ไม่แสดงสรรพคุณยาอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง
- (3) ไม่ทำให้เข้าใจว่ามีวัตถุใดเป็นตัวยา หรือเป็นส่วนประกอบของยา ซึ่งความจริงไม่มีวัตถุหรือส่วนประกอบนั้นในยา หรือมีแต่ไม่เท่าที่ทำให้เข้าใจ
- (4) ไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นยาทำให้แท้งลูกหรือยาขับระดูอย่างแรง
- (5) ไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นยาบำรุงกามหรือยาคุมกำเนิด
- (6) ไม่แสดงสรรพคุณยาอันตราย หรือยาควบคุมพิเศษ
- (7) ไม่มีการรับรองหรือยกย่องสรรพคุณยาโดยบุคคลอื่น
- (8) ไม่แสดงสรรพคุณยาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรค หรืออาการของโรคที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 77

ความใน (5) และ (6) ไม่ใช่บังคับแก่ข้อความในฉลากหรือเอกสารกำกับยาและความใน (1) (4) (5) (6) (7) และ (8) ไม่ใช่บังคับแก่การโฆษณาซึ่งกระทำโดยตรงต่อผู้ประกอบการโรคติดต่อ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์

มาตรา 88 ทวิ การโฆษณาขายยาทางวิทยุกระจายเสียงเครื่องขยายเสียงวิทยุโทรทัศน์ ทางฉายภาพหรือภาพยนตร์หรือทางสิ่งพิมพ์ จำต้อง

- (1) ได้รับอนุมัติข้อความ เสียง หรือภาพที่ใช้ในการโฆษณาจากผู้อนุญาต
- (2) ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ผู้อนุญาตกำหนด

มาตรา 89 ห้ามมิให้โฆษณาขายยาโดยไม่สุภาพ หรือโดยการร้องรำทำเพลง หรือแสดงความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย

มาตรา 90 ห้ามมิให้โฆษณาขายยาโดยวิธีแถมพกหรือออกสลากรางวัล

มาตรา 90 ทวิ เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยา มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ระงับการโฆษณาขายยาที่เห็นว่าเป็นโฆษณา โดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ได้

หมวด 14 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 124 ดังนี้

มาตรา 124 ผู้ใดโฆษณาขายยาโดยฝ่าฝืนมาตรา 88 มาตรา 88 ทวิ มาตรา 89 หรือมาตรา 90 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา 124 ทวิ ผู้ใดว่าฝ่าฝืนคำสั่งให้ระงับการโฆษณาขายยาของเลขานุการคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งสั่งตามมาตรา 90 ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือ

ปรับไม่เกินห้าพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละห้าร้อยบาท จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว

2.3.9 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522

จุดประสงค์ของการบัญญัติ กฎหมายว่าด้วยเรื่องอาหารคือ

1. เพื่อให้ความคุ้มครองต่อประชาชนในการได้รับประทานอาหารที่สะอาดปราศจากสิ่งที่ทำให้เกิดพิษต่อร่างกายด้วยการควบคุมผู้ประกอบการอาหารให้ซื่อสัตย์ และปฏิบัติตามกฎหมายให้ถูกต้อง
2. เพื่อคุ้มครองสุขภาพของประชาชน ให้พ้นจากอันตรายที่จะได้รับจากการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะหรือมีสิ่งอันตรายต่อสุขภาพเจือปน
3. เพื่อคุ้มครองทางด้านอนามัยของประชาชน ด้วยการควบคุมกรรมวิธีการผลิต หรือนำเข้าให้เป็นอาหารที่สะอาดมีคุณภาพ มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ
4. เพื่อคุ้มครองทางด้านเศรษฐกิจของประชาชน เกี่ยวกับการหลอกลวงต่าง ๆ ในเรื่องอาหาร ได้แก่ ชนิดของอาหาร ส่วนประกอบ ปริมาณ หรือกรรมวิธีการผลิต รวมทั้งการโฆษณาที่เกินจริง
5. เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ควรได้รับจาก การนำเข้า การจำหน่าย ขั้นตอนการผลิต รวมถึงวัตถุดิบ และภาชนะที่บรรจุอาหาร

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนมีดังนี้คือ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“อาหาร” หมายความว่า ของกินหรือเครื่องค้ำจุนชีวิต ได้แก่

(1) วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือในรูปลักษณะใด ๆ แต่ไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น แล้วแต่กรณี

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึงวัตถุดิบอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส

หมวด 5 ว่าด้วยการขึ้นทะเบียนและการโฆษณาเกี่ยวกับอาหาร ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 40–มาตรา 42 และ มาตรา 71–มาตรา 75 ดังนี้

มาตรา 40 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาคุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารอันเป็นเท็จหรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร

มาตรา 41 ผู้ใดประสงค์จะโฆษณาคุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทางฉายภาพ ภาพยนตร์ หรือทางหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อื่น หรือด้วยวิธีใดเพื่อประโยชน์ในทางการค้า ต้องนำเสียง ภาพ ภาพยนตร์ หรือข้อความที่จะโฆษณาดังกล่าวนั้น ให้ผู้อนุญาตตรวจพิจารณาก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะโฆษณาได้

มาตรา 42 เพื่อพิทักษ์ประโยชน์และความปลอดภัยของผู้บริโภคให้ผู้อนุญาตมีอำนาจตั้งเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(1) ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายอาหาร หรือผู้ทำการโฆษณาระงับการโฆษณาอาหารที่เห็นว่าเป็นการโฆษณาโดยฝ่าฝืนมาตรา 41

(2) ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายอาหาร หรือผู้ทำการโฆษณาอาหารระงับการผลิต การนำเข้า การจำหน่าย หรือการโฆษณาอาหารที่คณะกรรมการเห็นว่าอาหารดังกล่าวไม่มีคุณภาพ หรือสรรพคุณตามโฆษณา

มาตรา 70 ผู้ใดโฆษณาอาหารโดยฝ่าฝืนมาตรา 40 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 71 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 41 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 72 ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อนุญาตซึ่งสั่งตามมาตรา 42 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละไม่น้อยกว่าห้าร้อยบาทแต่ไม่เกินหนึ่งพันบาท ตลอดเวลาที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว

มาตรา 75 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว ให้เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยาหรือผู้ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยามอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้

2.3.10 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งได้กระทำกัน ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 เพื่อร่วมมือกับประเทศภาคีอื่น ๆ ควบคุมการผลิต การขาย การนำเข้า การส่งออก การนำผ่านหรือการมิไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาททั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ มิให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลและสังคม

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน มีดังนี้คือ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“วัตถุออกฤทธิ์” หมายความว่า วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติ หรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ ตามที่ รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

“วัตถุตำรับ” หมายความว่า สิ่งปรุงไม่ว่าจะมีรูปลักษณะใด ที่มีวัตถุออกฤทธิ์รวมอยู่ด้วย ทั้งนี้รวมทั้งวัตถุออกฤทธิ์ที่มีลักษณะเป็นวัตถุสำเร็จรูปทางเภสัชกรรม ซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้แก่คน หรือสัตว์ได้

“วัตถุตำรับยกเว้น” หมายความว่า วัตถุตำรับที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ ได้รับการยกเว้นจากมาตรการควบคุมบางประการสำหรับวัตถุออกฤทธิ์ที่มีอยู่ในวัตถุตำรับนั้น

“เอกสารกำกับวัตถุออกฤทธิ์” หมายความว่า กระดาษหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏ ความหมายด้วยรูป รอยประดิษฐ์ หรือข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์ ซึ่งสอดแทรกหรือ รวมไว้กับภาชนะหรือหีบห่อบรรจุวัตถุออกฤทธิ์

หมวด 7 ว่าด้วยการโฆษณา ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 48 และ มาตรา 104 ดังนี้

มาตรา 48 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเพื่อการค้าซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ เว้นแต่

(1) การโฆษณาซึ่งกระทำโดยตรงต่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรค ศีลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรม เภสัชกร หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง หรือ

(2) เป็นฉลากหรือเอกสารกำกับวัตถุออกฤทธิ์ที่ภาชนะหรือหีบห่อบรรจุวัตถุออก ฤทธิ์

มาตรา 104 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 48 มาตรา 72 มาตรา 76 มาตรา 78 หรือมาตรา 85 วรรค หนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

2.3.11 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2517

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนมีดังนี้คือ

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“เครื่องสำอาง” หมายความว่า

(1) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ทา ถู นวด โรย พ่น หยอด ใส่ อบ หรือ กระทำด้วยวิธีอื่น ใด ต่อส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายเพื่อความสะอาด ความสวยงามหรือส่งเสริมให้เกิดความ สวยงามและรวมถึงตลอดทั้งเครื่องประดับต่าง ๆ ด้วย

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอางโดยเฉพาะ หรือ

(3) วัตถุอื่นที่กำหนดโดยกฎกระทรวงให้เป็นเครื่องสำอาง

มาตรา 32 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาคุณภาพของเครื่องสำอางอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง อันอาจทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อหรือสำคัญผิดในคุณภาพของเครื่องสำอางนั้น

2.312 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนมีดังนี้คือ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“วัตถุอันตราย” หมายความว่า วัตถุดังต่อไปนี้

- (1) วัตถุระเบิดได้
- (2) วัตถุไวไฟ
- (3) วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์
- (4) วัตถุมีพิษ
- (5) วัตถุที่ทำให้เกิดโรค
- (6) วัตถุกัมมันตรังสี
- (7) วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม
- (8) วัตถุกัดกร่อน
- (9) วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง

(10) วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม

มาตรา 51 การควบคุมการโฆษณาวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และเพื่อประโยชน์ในการควบคุมโฆษณาให้ถือว่าวัตถุอันตรายที่มีการกำหนดฉลากตามมาตรา 20 (1) เป็นสินค้าที่มีการควบคุมฉลากโดยคณะกรรมการควบคุมฉลากตามกฎหมายดังกล่าวโดยอนุโลม

หมวด 4 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ

มาตรา 82 ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ไม่ว่าจะเป็นของตนเองหรือผู้อื่น ทำ หรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นนั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดซ้ำอีกภายในหกเดือนนับแต่วันกระทำความผิดครั้งก่อน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.4 ความรับผิดชอบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right of privacy) ของบุคคลอื่น

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวนั้นไม่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนแต่ในทางวิชาการอธิบายได้ว่า “เป็นสิทธิที่จะได้รับการปล่อยให้อยู่ตามลำพัง (to be let alone) โดยปลอดจากการแทรกสอดในเรื่องส่วนตัว หรือกระทำการใด ๆ อันทำให้เขาได้รับความอับอายหรือกระทำการใด ๆ อันทำให้เขาได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญใจ หรือการนำชื่อ หรือภาพหรือชื่อเสียงเกียรติคุณของเขาไปหาประโยชน์โดยมิได้รับการยินยอมจากบุคคลนั้น ๆ” (กุลพล พลวัน. 2529 : 42-49)

การละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในปัจจุบันอาจเกิดได้หลายวิธี เช่น โดยการลักลอบบันทึกเสียงการดักฟังทางโทรศัพท์ การสะกดรอย การแอบถ่ายภาพ การนำภาพหรือชื่อไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจโดยไม่ได้รับอนุญาต การนำเรื่องส่วนตัวอย่างแท้จริงมาเผยแพร่ เช่น เรื่องชู้สาว เรื่องการเจ็บป่วย เป็นโรคบางอย่าง การนำภาพเปลือยหรือภาพไม่เหมาะสมที่บุคคลชีวิตในส่วนตัวมาเผยแพร่ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่มีความเป็นส่วนตัว เกิดความวิตกกังวลเดือดร้อนใจ เป็นการละเมิดสิทธิอื่นๆ หลายอย่างมากประเภทหนึ่ง

การริเริ่มให้มีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นกฎหมายกลางที่เป็นหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้เริ่มขึ้นเมื่อคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2541 ให้คณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ (ชื่อเดิม) ดำเนิน “โครงการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ” ที่เสนอโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (ชื่อเดิม) และให้เป็นศูนย์กลางการดำเนินการและคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการฯ (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.2547 : 10-11)

ในต่างประเทศมีการคุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนตัวกันอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเก็บข้อมูลส่วนตัวโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น สหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้กฎหมายที่เรียกว่า “Privacy Act” ฝรั่งเศสได้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 9 รับรองสิทธิในชีวิตส่วนตัวของบุคคล และมีการลงโทษผู้ละเมิดสิทธิในชีวิตส่วนตัวอย่างจริงจัง

คำว่า “ความเป็นส่วนตัว” หรือ “Privacy” เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1984 (Universal Declaration of Human Right 1984) ว่าต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งการยอมรับแนวคิดของ “ความเป็นส่วนตัว” ได้เกิดขึ้นมานานและหลากหลาย คือแนวคิดของ Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis ในปี ค.ศ. 1980 ที่ได้ให้ความหมายคำว่า “Privacy” ว่าหมายถึง “สิทธิที่จะอยู่โดยลำพัง” (the right to be left alone) โดยต่อมาเมื่อพัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วทำให้ “สิทธิที่จะอยู่โดยลำพัง” นั้นไม่เพียงพอสำหรับความหมายของคำว่า “สิทธิความเป็นส่วนตัว” ให้สอดคล้องกับสังคมยุคใหม่โดย Alan F. Westin ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ความเป็นส่วนตัว” หมายถึง “สิทธิของแต่ละบุคคล กลุ่มหรือองค์กรในการตัดสินใจว่าข้อมูลข่าวสารของตนเองนั้นจะถูกเปิดเผยต่อบุคคลอื่น เมื่อใด อย่างไร และมีขอบเขตมากน้อยเพียงใด” (the claim of individuals, groups and institution to determine for themselves, when, how and to what extent information about them is communicated to others) ซึ่งปัจจุบันแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม คำว่า “ความเป็นส่วนตัว” เป็นคำที่มีความกว้างครอบคลุมได้หลายเรื่องรวมทั้งบทบัญญัติที่สะท้อนการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวอาจปรากฏให้เห็นได้ในกฎหมายหลายฉบับแตกต่างกัน เช่น

1. ความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร (Communication Privacy)
2. ความเป็นส่วนตัวในดินแดนหรืออาณาเขต (Territorial Privacy)
3. ความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกาย (Bodily Privacy)
4. ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร (information Privacy)

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิในชีวิตอย่างชัดเจน จะมีแต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สิน/ชื่อเสียงหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำเป็นต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

หลักการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

1. หลักข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Collection Limitation Principle)
2. หลักคุณภาพของข้อมูล (Data Quality Principle)
3. หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ (Purpose Specification Principle)
4. หลักข้อจำกัดในการนำไปใช้ (Use Limitation Principle)

5. หลักการความปลอดภัยข้อมูล (Security Safeguards)
6. หลักการเปิดเผยข้อมูล (Openness Principle)
7. หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล (Individual Participation Principle)
8. หลักความรับผิดชอบ (Accountability Principle)

ดังนั้น สื่อมวลชนจึงต้องระมัดระวังในเรื่องการก้าวล่วงสิทธิในชีวิตของบุคคลอื่นด้วย เช่น การเผยแพร่ข่าวสารอาจต้องมีการกล่าวถึงตัวบุคคลในอดีตหรือปัจจุบันในเรื่องส่วนตัว ซึ่งเป็นความจริงแต่ไม่สมควรนำมาเปิดเผย และหากบุคคลดังกล่าวหรือทายาทเห็นว่าถูกละเมิดสิทธิ แม้จะไม่ใช้การหมิ่นประมาทใดก็ตามทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง แต่ทำให้เขาได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญใจที่ถูกเปิดเผยเรื่องส่วนตัว ก็อาจใช้สิทธิฟ้องศาลตามมาตรา 420 ได้เช่นกัน

ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้เคยวางบรรทัดฐานในเรื่องสิทธิในความเป็นส่วนตัวว่า “การเผยแพร่ข่าวสารอันเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ สื่อมวลชนไม่อาจใช้วิธีการอัน มีขอบในการแสวงหาข่าวสารหรือละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น”

อนึ่ง แม้บุคคลนั้น ๆ จะเป็นบุคคลสาธารณะ (public figure) เช่น นักการเมืองที่มีชื่อเสียง ผู้นำประเทศ นักร้อง นักแสดง นักกีฬา ฯลฯ ที่บุคคลทั่วไปสนใจจะทราบข่าวคราว สื่อมวลชนก็ต้องระมัดระวังในข้อมูลข่าวสารที่จัดให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีส่วนที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 ให้ลับ ตัดทอน หรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้น

บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีสิทธิเข้าตรวจสอบ ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งได้ ในกรณีที่สมควรหน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจะวางหลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมก็ได้ ในกรณีที่สมควรหน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจะวางหลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมก็ได้ ในการนี้ให้คำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย ประกอบด้วย ทั้งนี้เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น สำหรับคนต่างด้าวจะมีสิทธิตามมาตรา 9 นี้เพียงใด ให้เป็นไปตามกำหนดโดยกฎกระทรวง (มาตรา 9)

อนึ่งบทบัญญัติมาตรา 7 และมาตรา 9 ไม่กระทบถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดให้มีการเผยแพร่ด้วยวิธีการอย่างอื่น (มาตรา 10)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุวรรณีย์ วงศ์วัฒนา (2544) การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการขาดความรับผิดชอบทางจริยธรรมของสื่อมวลชนในมุมมองของนักศึกษา อาจารย์และผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารมวลชนในจังหวัดพิษณุโลก วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้สื่อมวลชนขาดความรับผิดชอบทางจริยธรรมในมุมมองของนักศึกษา อาจารย์ และผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารมวลชน เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา อาจารย์ และผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารมวลชนที่มีต่อจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชนและ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชนจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพของผู้ตอบ

ประชากร ได้แก่ นักศึกษา และอาจารย์ทางด้านนิเทศศาสตร์สถาบันราชภัฏพิษณุโลกสงคราม จำนวน 566 คน และผู้สื่อข่าว พนักงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานทางด้านสื่อสารมวลชนทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ในจังหวัดพิษณุโลก ทั้งสิ้น 20 หน่วยงาน หน่วยงานละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 538 คน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 375 คน

สรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 26 ปี เป็นนักศึกษา และ กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการขาดความรับผิดชอบทางจริยธรรมของสื่อมวลชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อแยกพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละด้านแล้วพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการขาดความรับผิดชอบทางจริยธรรมของสื่อมวลชนมากที่สุด คือสื่อมวลชนตกอยู่ภายใต้แรงกดดันของนายทุนหรือเจ้าของจึงให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ขององค์กรมากกว่าสาธารณะมากที่สุด รองลงมาคือ ประชาชนให้ความสนใจต่อการเสนอข่าวสารประเภทตื้นตื้นเร้าอารมณ์ เรื่องเพศ และความรุนแรง ทำให้สื่อมวลชนต้องสนองความต้องการ และสื่อมวลชนต้องการขายข่าวโดยไม่คำนึงถึงจรรยาบรรณ และน้อยที่สุดมีความเห็นว่าสื่อมวลชนกระทำการลงไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อแยกพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละด้านแล้วพบว่ามีความคิดเห็นว่าสื่อมวลชนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของสื่อมวลชนมากที่สุด รองลงมาคือ รักษาความลับของแหล่งข่าว และน้อยที่สุดมีความเห็นว่า เสนอข่าวด้วยความไม่ลำเอียง ส่วนข้อเสนอแนะทั่วไปจากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการขาดความรับผิดชอบทางจริยธรรมของสื่อมวลชน ได้แก่การที่สื่อมวลชนตกอยู่ภายใต้แรงกดดันของนายทุนหรือเจ้าของ การที่ประชาชนให้ความสนใจต่อการเสนอข่าวสารประเภทตื้นตื้นเร้าอารมณ์ เรื่องเพศและความรุนแรงทำให้สื่อมวลชนต้องสนองความต้องการ และสื่อมวลชนต้องการขายข่าวโดยไม่คำนึงถึงจรรยาบรรณ ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้ให้มาก ๆ เพื่อหาทางป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ และออกกฎระเบียบให้รัดกุมในการควบคุมจรรยาบรรณของสื่อมวลชน และลงโทษผู้ที่ประพฤติผิดจรรยาบรรณ

บรรเทิง สุธรรมพร (2544) เรื่อง การนำสืบพิสูจน์ค่าเสียหายในคดีละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยถึงบทบัญญัติทางกฎหมายในเรื่องการนำสืบพิสูจน์ค่าเสียหายในคดีละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยโดยข้อมูลที่นำมาเป็นฐานในการศึกษาวิจัยนี้ได้มาจากบทบัญญัติทางกฎหมาย ตำราทางวิชาการ บทความ เอกสารสัมมนา และคำพิพากษาของศาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับเรื่องการนำสืบพิสูจน์ค่าเสียหายในคดีละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าทั้งของไทยและต่างประเทศเป็นสำคัญ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าของไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2543 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2543) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับกรณีที่เกิดการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าโดยตรงไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการกระทำอันเป็นละเมิดค่าเสียหายประเภทต่าง ๆ รวมถึง วิธีการนำสืบพิสูจน์ค่าเสียหายไว้นั้น มีผลทำให้ศาลและคู่ความในคดีไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเพียงพอสำหรับใช้เป็นแนวทางในการนำสืบพิสูจน์ค่าเสียหายได้อย่างเหมาะสมกับข้อพิพาทในกรณีที่เกิดการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าขึ้น ซึ่งประเด็นเรื่องเดียวกันนี้ของกฎหมายต่างประเทศจะมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากกว่าของไทย ดังนั้น ประเทศไทยจึงอาจศึกษาและนำเอาหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขกฎหมายของไทยในเรื่องเดียวกันนี้ต่อไปได้

วิทยานิพนธ์นี้มีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2543) โดยควรบัญญัติให้มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในเรื่อง (ก) การกระทำอันเป็นการละเมิด (ข) ประเภทหรือลักษณะของค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการทำละเมิด (ค) หลักเกณฑ์และวิธีการนำสืบพิสูจน์ค่าเสียหายในแต่ละประเภท (ง) สิทธิของจำเลยในการนำสืบหักล้าง และ (จ) อำนาจหน้าที่ของศาลในการรับฟังพยานและการพิพากษาคดี

เมธาวิ สาระไทย (2546) เรื่องค่าเสียหายในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม งานสิ่งบันทึกเสียงและโสตทัศนวัสดุ : ศึกษาเฉพาะกรณีเทปบันทึกเสียงวีดีทัศน์ และวีซีดี วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยถึงค่าเสียหายประเภทต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม สิ่งบันทึกเสียงและโสตทัศนวัสดุและศึกษาถึงแนวทางของศาลทั้งศาลไทยและศาลต่างประเทศในเรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณากำหนดค่าเสียหายประเภทต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นจากการละเมิดลิขสิทธิ์เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางและวิธีการในการกำหนดค่าเสียหายประเภท

ต่างๆ เพื่อใช้เป็นมาตรฐานสร้างความเป็นธรรมและเหมาะสมทั้งกับเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ละเมิด โดยข้อมูลที่ศึกษานั้นได้มาจากบทบัญญัติของกฎหมาย ตำราทางวิชาการ บทความ เครือข่าย อินเทอร์เน็ต และคำพิพากษาของศาลไทยและศาลต่างประเทศ ในคดีที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แม้ว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จะได้วางหลักเกณฑ์การ แก้ไขเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์มากขึ้น แต่ยังมีข้อให้ต้องพิจารณาเกี่ยวกับการ กำหนด การใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ หากว่าศาลไม่เข้าใจถึง ระบบกลไกตลาด หรือหลักเศรษฐศาสตร์อย่างแท้จริงแล้ว การกำหนดค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ นั้นอาจไม่เหมาะสมและเป็นธรรมได้ ซึ่งประเด็นเดียวกันนี้ ในกฎหมายต่างประเทศมีบทบัญญัติที่ ชัดเจนและสมบูรณ์กว่ากฎหมายไทย ดังนั้นประเทศไทยจึงควรศึกษาบทบัญญัติและคำพิพากษา เกี่ยวกับค่าเสียหายในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาและ แก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ของไทยต่อไป วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสนอ ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยควรให้มีการกำหนด ข้อสันนิษฐานของประเภทของค่าเสียหายในคดีละเมิดลิขสิทธิ์เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีแนวทางที่ ชัดเจนในการพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ รวมทั้งได้เสนอให้มีการนำ แนวคิดเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในคดีด้วย

นอกจากนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสนอให้มีการออกแนวทางการพิจารณากำหนด ค่าเสียหายในคดีละเมิดลิขสิทธิ์เฉพาะกรณีการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมงานสิ่งบันทึกเสียง และโสตทัศนวัสดุ โดยให้พิจารณาผลของการทำละเมิดลิขสิทธิ์ว่ามีผลกระทบต่อความสามารถใน การแข่งขันทางธุรกิจของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือไม่และอย่างไร

พรสรร กุณฑลสุรกันต์ (2547) เรื่อง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสิ่งแวดล้อมของรัฐและ บุคคลในกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ : ศึกษาในบริบทของอนุสัญญาว่าด้วยการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของสาธารณะในการตัดสินใจ และการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมใน คดีสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1998

ในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ได้มีการการนำแนวความคิดสำคัญประการ หนึ่งเข้ามาใช้ นั่นคือ แนวความคิดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ของรัฐ และบุคคล ดังปรากฏแนวความคิดดังกล่าวแทรกอยู่ในข้อตกลงทางด้านสิ่งแวดล้อมระหว่าง ประเทศหลายฉบับ แต่จากอดีตที่ผ่านมายังไม่เคยมีการนำแนวความคิดดังกล่าว ไปกำหนดขึ้นเป็น หลักการเฉพาะเรื่อง การนำหลักการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศของ รัฐและบุคคล ไปกำหนดเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศขึ้นโดยเฉพาะเป็นครั้งแรก ในอนุสัญญาว่า

ด้วยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของสาธารณะในการตัดสินใจ และการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในคดีสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1998 (อนุสัญญาออร์ฮุส) ให้เกิดการตื่นตัวในสังคมระหว่างประเทศในการกำหนดให้หลักการดังกล่าว เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของรัฐและบุคคลในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสิ่งแวดล้อม

วิทยานิพนธ์นี้ได้ศึกษาถึงพัฒนาการของหลักการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ จนกระทั่งได้มีการนำหลักการเข้าถึงข้อมูลสิ่งแวดล้อม ไปกำหนดเป็นอนุสัญญาออร์ฮุส ได้นำหลักการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสิ่งแวดล้อมในอนุสัญญาออร์ฮุสมาวิเคราะห์ข้อพิพาทระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งจะเป็นการพิสูจน์ว่าหลักการเข้าถึงข่าวสารสิ่งแวดล้อมตามอนุสัญญาออร์ฮุส สามารถนำไปใช้ในข้อตกลงระหว่างประเทศสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งผลทำให้มาตรการการบังคับใช้ กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปทีป เมธาคูณวุฒิ และ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ (2539) เรื่อง แนวทางในการออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลและสารสนเทศส่วนบุคคลในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลและสารสนเทศส่วนบุคคลของประเทศต่าง ๆ ได้แก่ ประเทศสวีเดน อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น กฎหมายขององค์กรนานาชาติ วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านคอมพิวเตอร์ กฎหมายและทางด้านธุรกิจ จำนวน 30 คนที่มีต่อการคุ้มครองข้อมูลและสารสนเทศส่วนบุคคลและเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานและประเด็นสำคัญในการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลและสารสนเทศส่วนบุคคลโดยผู้วิจัยได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติฉบับแรกชื่อ “ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลและสารสนเทศส่วนบุคคล” และสร้างคำถามในการสัมภาษณ์และขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ตามที่เขียนไว้ในร่างพระราชบัญญัติ 13 ประเด็นรวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีและผลเสียของการจัดทำร่างพระราชบัญญัตินี้ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับผลดีสรุปได้ 4 ด้าน คือ ผลดีด้านการคุ้มครองข้อมูลและสิทธิส่วนบุคคล ด้านการมีระบบและมาตรฐานในการจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศส่วนบุคคล ในการมีกฎหมายนี้ และเกิดประโยชน์กับประเทศและเป็นการยอมรับจากนานาชาติ สำหรับผลเสียสรุปได้ 4 ด้าน คือ ผลเสียที่เกี่ยวกับเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการทำให้หยุดการจัดทำระบบสารสนเทศของหน่วยงาน ทำให้เกิดความยุ่งยากกับหน่วยงาน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลและพระราชบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลหลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเขียนเพิ่มเติมหรือแก้ไขและกำหนดเป็นร่างพระราชบัญญัติอีกหนึ่งฉบับ โดยให้ชื่อว่า “ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล” ร่าง

พระราชบัญญัติฉบับนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 หมวด รวมทั้งสิ้น 55 มาตรา มีเนื้อหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่รับผิดชอบการอนุญาตเก็บและรักษาข้อมูลส่วนบุคคล การเปิดเผยข้อมูลและสารสนเทศส่วนบุคคล การแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคล คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การสอบสวนและบทลงโทษ

ศิริชัย ศิริกายะ (2531) การใช้สื่อมวลชนและการแพร่กระจายข่าวสารเพื่อกิจกรรมด้านพัฒนาในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านดอยแช่ ตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบถึงการใช้สื่อมวลชนของชาวบ้านดอยแช่ ตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา จังหวัด ลำพูน และเข้าใจถึงโครงสร้างต่าง ๆ ของชาวบ้านที่มีผลต่อการแพร่กระจายข่าวสารเพื่อการพัฒนา โครงสร้างต่าง ๆ ที่นำมาศึกษาก็คือ โครงสร้างการสื่อสารหรือเครือข่ายการสื่อสาร โครงสร้างมิตรสหาย และโครงสร้างความรู้ วิธีการศึกษาใช้วิธีการสำรวจโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ทำขึ้น ครูโรงเรียนประจำหมู่บ้านเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลาทั้งสิ้น 1 เดือน เก็บทุกบ้านในหมู่บ้านจากหัวหน้าครัวเรือน รวมจำนวนบ้านทั้งหมด 117 บ้าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่า ชาวบ้านดอยแช่ใช้สื่อมวลชนประเภทวิทยุมากที่สุด การใช้โทรทัศน์มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยได้แสดงโครงสร้างที่ 3 อย่างออกมาในรูปของเครือข่ายการสื่อสาร เครือข่ายมิตรสหาย และเครือข่ายให้ความรู้ ซึ่งมีความสลับซับซ้อนอย่างมาก นอกจากนี้เครือข่ายแบบต่าง ๆ ดังกล่าวยังมีลักษณะที่แตกต่างกันด้วย ผู้วิจัยยังได้คำนวณหาดัชนีโครงสร้างของการสื่อสารมาประกอบด้วยเพื่อให้เข้าใจโครงสร้างต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การที่เข้าใจโครงสร้างทั้งสามลักษณะของหมู่บ้านดอยแช่นี้ เชื่อได้ว่า ถ้านำเอาไปใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารแล้ว ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาจะ"ไหล" เข้าสู่ชาวบ้านได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ณัฐธินา นาคเมือง (2547) เรื่องกระบวนการสร้างกระแสการออกกำลังกายผ่านสื่อมวลชนของกระทรวงสาธารณสุขงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สองประการคือศึกษากระบวนการสร้างกระแสการออกกำลังกายของกระทรวงสาธารณสุขและวาระการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในกระบวนการสร้างกระแสการออกกำลังกายการวิจัยมีขอบเขตครอบคลุมเฉพาะโครงการรณรงค์ส่งเสริมการออกกำลังกายจากกิจกรรมงานมหกรรมรวมพลังสร้างสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 1 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และดำเนินการวิจัยด้วยการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างกระแสการออกกำลังกายของกระทรวงสาธารณสุขนั้น ประกอบไปด้วยขั้นตอนหลักสามขั้นตอน คือ ขั้นตอนกำหนดนโยบายในการรณรงค์ส่งเสริม

การออกกำลังกาย ขึ้นการจัดงานมหกรรมรวมพลังสร้างสุขภาพแห่งชาติ และขึ้นดำเนินการรณรงค์งานวันมหกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยระบุว่าการรณรงค์ครั้งนี้ไม่ได้มีการแยกแยะกลุ่มเป้าหมาย และวาดผังความคิดของกลุ่มเป้าหมายก่อนที่จะวางแผนการออกแบบกิจกรรมสื่อสารผลการวิจัยยังพบอีกว่า วาระการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในกระบวนการสร้างกระแสการออกกำลังกายนั้น ถูกกำหนดโดยภาครัฐผู้กำหนดนโยบายและสื่อมวลชนผู้นำเสนอข่าว ลักษณะของวาระการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนประกอบไปด้วย วาระที่ทำให้การสนับสนุน วาระในลักษณะเป็นกลาง และวาระที่วิพากษ์วิจารณ์แตกต่างกันไปตามประเภทของสื่อ

วรรณรัตน์ นาที (2545) เรื่อง กระบวนการรายงานสดของข่าวโทรทัศน์ไทย การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการคัดเลือกข่าวที่จะนำมารายงานสด และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้วิธีการรายงานสด ตลอดจนศึกษาถึงการนำเสนอการรายงานสดของข่าวโทรทัศน์ไทย โดยศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดเรื่อง การผลิตข่าว การรายงานข่าว และการนำเสนอข่าว แนวคิดเรื่องภาวะวิกฤติ แนวคิดเรื่องการบริหารนิเทศข่าว และทฤษฎีองค์การด้วยการวิเคราะห์การนำเสนอการรายงานสดของข่าวโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคลากรฝ่ายข่าวจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 5 7 9 11 ไอทีวี และเนชั่นแนล

ผลการศึกษาพบว่า ธรรมชาติของเหตุการณ์ที่นำมารายงานสด แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. เหตุการณ์ที่รู้ล่วงหน้าแบบมีกำหนดการ 2. เหตุการณ์รู้ล่วงหน้าจากการคาดคะเน และ 3. เหตุการณ์ที่ไม่รู้ล่วงหน้า ด้วยธรรมชาติของเหตุการณ์ทั้งสามลักษณะนั้น มีผลต่อรูปแบบการรายงานสดที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการให้น้ำหนักประเด็นข่าว วิธีการรายงานสด ตลอดจนความยาวและความถี่ในการออกอากาศ อีกทั้งยังมีผลให้ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการรายงานสดโดยข่าวที่รู้ล่วงหน้า มีกระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน สามารถวางแผนและเตรียมการก่อนการปฏิบัติงานจริงได้ ไม่จำเป็นต้องมีบรรณาธิการข่าวภาคสนามทุกครั้ง ขณะที่การรายงานสดเหตุการณ์ที่ไม่รู้ล่วงหน้าเป็นการรายงานข่าวในภาวะวิกฤติ กระบวนการรายงานสดจะมุ่งเน้นไปที่ความทันต่อเหตุการณ์ โดยขั้นตอนต่าง ๆ จะดำเนินไปแทบพร้อมๆ กันในเวลาอันสั้น และต้องมีบรรณาธิการข่าวภาคสนามเป็นผู้ตัดสินใจอย่างรวดเร็วและแม่นยำในพื้นที่ รวมทั้งยังทำหน้าที่ประสานงานกับห้องข่าวในสถานี เพื่อให้การรายงานสดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้วิธีการรายงานสดประกอบด้วย 3 ปัจจัย ดังนี้คือ 1. คุณลักษณะของเหตุการณ์ 2. นโยบายความพร้อมขององค์กรและการประเมินความคุ้มค่า 3. สภาพการแข่งขันทางการรายงานข่าวโทรทัศน์

ญาณิศภาค กาญจนวิศิษฐ์ (2547) เรื่อง กระบวนการสร้างความหมาย และบทบาทวาทกรรม "รายการนายกฯทักษิณคุยกับประชาชน" การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อค้นหาความหมายของวาทกรรมที่ปรากฏอยู่ในรายการนายกฯทักษิณคุยกับประชาชน 2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรม และ 3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของปฏิบัติการทางวาทกรรมในรายการดังกล่าว โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของวาทกรรมรายการนายกฯทักษิณคุยกับประชาชน รวมทั้งใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ผลิตรายการโดยนำแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรม, สัญญาวิทยา, การสร้างความชอบธรรมทางการเมือง, การโน้มน้าวใจ, แนวคิดเรื่องภาพลักษณ์และแนวคิดเรื่องอุดมการณ์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ความหมายจากรายการนายกฯทักษิณคุยกับประชาชนมี 5 ประเภท คือ การให้ข้อมูลอธิบายการสร้างความพัฒนาต่อประเทศ การชี้แจงแก้ต่าง การเล่าปัญหาการอบรมแนะนำ และการวิวาทะฝ่ายตรงข้ามอยู่ภายใต้การกำกับมาตรฐานความหมายของวาทกรรม 3 ชุด ได้แก่ วาทกรรมชุดธุรกิจการเมือง วาทกรรมชุดพ่อขุน และวาทกรรมชุดนักข้อมูลข่าวสาร โดยพบว่าทำให้ความหมายที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์เชิงบวกของนายกฯทักษิณฯรวมทั้งส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมต่อประชาชนและฝ่ายตรงข้ามผู้ถูกอ้างอิงเพื่อนำไปสู่การสร้างความชอบธรรมต่ออำนาจการปกครอง 2) กระบวนการสร้างวาทกรรมรายการนายกฯทักษิณคุยกับประชาชนแสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างปฏิบัติการทางวาทกรรมและปฏิบัติการสังคมวัฒนธรรมโดยปฏิบัติการทางวาทกรรมประกอบด้วยกระบวนการผลิต ได้แก่ 1. ผู้นำเสนอตัวบท ที่ใช้ตัวนายกฯพูดด้วยตนเอง 2. การคัดเลือกประเด็นโดยมีที่มาจาก เกณฑ์ด้านเนื้อหา เกณฑ์จากตัวบุคคล และเกณฑ์ด้านบริบท 3. รูปแบบการสื่อสารที่เลือก 4. ตำแหน่งหน้าที่และระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่มีความแตกต่างกันในความรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียงใช้วิธีการนำเสนอแบบสดเล่าคนเดียว 4. กลุ่มเป้าหมายที่มุ่งเน้นการเข้าถึงประชาชนจำนวนมากคือเป็นกลุ่มประชาชนระดับกลางไปจนถึงระดับรากหญ้า ประชาชนในภูมิภาค กระบวนการบริโภค ได้แก่ 1. การแพร่กระจายของวาทกรรม โดยเลือกใช้ช่องทางวิทยุในช่วงเวลาที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และลักษณะการนำเสนอที่ไม่ทางการ มีการอ้างหลักฐาน และแบ่งนำเสนอเป็นประเด็นสั้นๆ 2. ระบบความคิดของผู้รับสารในสังคมไทยที่สนใจผู้มีอำนาจพูดและชอบการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่าในกระบวนการสร้างวาทกรรมมีลักษณะสอดคล้องกับวาทกรรมในกระแส ได้แก่ วาทกรรมในระบบสังคม Globalization วาทกรรมในระบบเศรษฐกิจการเมืองยุค IMF และกระบวนการสร้างวาทกรรมมีลักษณะสอดคล้องกับวาทกรรมของระบบสังคมไทย ได้แก่ วาทกรรมผู้นำในระบบวัฒนธรรมไทย และวาทกรรมผู้นำในระบบกฎหมาย 3. จากการศึกษานี้พบว่า

ปฏิบัติการทางวัฒนธรรมในรายการนายกฯทักษิณคุยกับประชาชนได้แสดงบทบาทหน้าที่เชิงวัฒนธรรม 3 ประการ คือ 1. บทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ อันนำมาซึ่งการยอมรับไว้วางใจ เชื่อถือจากประชาชนผู้ฟัง 2. บทบาทในการโน้มน้าวใจสร้างแบบความสัมพันธ์เพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมือง 3. บทบาทในการสร้างอุดมการณ์ซึ่งที่ปรากฏได้แก่ อุดมการณ์ทุนนิยม อุดมการณ์ปฏิรูปการบริหารจัดการ อุดมการณ์ประชานิยม และอุดมการณ์บริหารประเทศแบบนักธุรกิจรุ่นใหม่ให้เกิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับเห็นด้วย คล้อยตาม กับแนวความคิดการกระทำของรัฐบาล

อรวิภา จินตนาวัน (2546) เรื่อง กระบวนการสื่อสารในการสร้างกระแสนิยมในย่านสยาม สแควร์และปัจจัยการสื่อสารที่ช่วยในการธำรงรักษากระแสนิยมในย่านสยามสแควร์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสื่อสารในการสร้างกระแสนิยมถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มบุคคล 3 ฝ่าย คือ สำนักงานจัดการทรัพย์สินจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บริษัท พรไพโลนดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด และกลุ่มธุรกิจต่างๆ ที่ประกอบกิจการในย่านสยามสแควร์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเริ่มต้น ขั้นตอนการปรับเปลี่ยน และขั้นตอนการหาพันธมิตรซึ่งได้วางแผนด้วยการประชาสัมพันธ์เชิงรุก การประชาสัมพันธ์เชิงรับ และการวางแผนการตลาดโดยใช้การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานเข้ามา เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการสื่อสารในการสร้างกระแสนิยม ปัจจัยการสื่อสารที่ช่วยในการธำรงรักษากระแสนิยมในย่านสยามสแควร์ ประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในประกอบด้วย ปัจจัยด้านการบริหาร จัดการ ดูแล และควบคุมพื้นที่ย่านสยามสแควร์ให้ดูดีอยู่เสมอ ปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาด ลักษณะของผู้ส่งสาร การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม การจัดระบบสื่อหมุนเวียนภายในและภายนอกย่านสยามสแควร์ และปัจจัยด้านผู้รับสาร ส่วนปัจจัยภายนอกประกอบด้วย ปัจจัยด้านร้านค้าและปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งสถานที่

นอกจากนี้ ยังมีการวิจัยเชิงทดลองทางการแพทย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายและศีลธรรมค่อนข้างชัดเจนและเป็นรูปธรรม (กุลพน พลวัน. 2529 : 25- 27) เช่น

1. การวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยและเทศยาจนอื่นๆ ว่าการให้สตรีที่มีเชื้อเอชไอวีมาทดลองยาที่ใช้รักษาแม่ที่มีเชื้อไวรัส เอช ไอ วี ด้วยตัวยา “เอ แซด ที” ได้มีข้อคัดค้านกันมากว่าเป็นการผิดศีลธรรม เพราะเข้าลักษณะเป็นการเอาคนมาเป็นหนูทดลองยา (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับที่ 20 กุมภาพันธ์ 2541)

2. ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้ประกาศปิดศูนย์การวิจัยโรคเอดส์ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากศูนย์การแพทย์ “เฟรเชเนียส เมดิคัลแคร์” อันมี

ชื่อเสียงของโลก มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่เมืองโอเบเรอร์เซล แฟรงเฟิร์ต เยอรมัน และมีสาขาต่างๆ ทั่วโลก หลังจากทีสหรัฐอเมริกาจับกุมชาวจีน 2 คน ในข้อหาส่งอวัยวะนักโทษที่ถูกประหารชีวิตในจีนไปขายแก่ลูกค้าในสหรัฐฯ อันเป็นการค้าขายที่ผิดต่อศีลธรรม และมีข้อกล่าวหาว่ามีการขายอวัยวะนักโทษในโรงพยาบาลทหารของจีน โดยศูนย์วิจัยโรคไตของเยอรมันให้การสนับสนุนเครื่องมือทางการแพทย์กับโรงพยาบาลทหารดังกล่าวด้วย

3. กรณีการทดลองปลูกถ่ายไขกระดูกของลิงบาบูนมาไว้ในตัวผู้ป่วยโรคเอดส์รายหนึ่ง โดยแพทย์ของมหาวิทยาลัยอัลเกมีย์ และได้รายงานความสำเร็จต่อที่ประชุมสมาคมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์สหรัฐอเมริกา แต่ปรากฏว่าสังคมยังไม่ยอมรับการวิจัยทางการแพทย์ในเรื่องนี้ เพราะมีปัญหาเหตุผลในเรื่องของศีลธรรม (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับประจำวันที 5 มีนาคม 2541)

4. สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้มีการจัดนิทรรศการที่พิพิธภัณฑ์แห่งเมืองมันน์ไฮม์ โดยจัดแสดงนิทรรศการศิลปะจากซากศพ ซึ่งก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์และกลายเป็นนิทรรศการอื้อฉาว แต่ท่ามกลางเสียงประณาม คนกลับเข้าชมกันอย่างล้นหลาม จนถึงกับต้องรอต้อนรับเข้าชมเป็นชั่วโมง

นิทรรศการดังกล่าวนี้มีชื่อว่า “โลกแห่งร่างกาย” จัดขึ้นโดยพิพิธภัณฑ์เทคโนโลยีและแรงงาน อันเป็นพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองมันน์ไฮม์ โดยมี ดร.กุนเทอร์ ฟอน ฮาเกนส์ ภัณฑารักษ์วัย 52 ปี ผู้ซึ่งเป็นทั้งนายแพทย์และอาจารย์ผู้บรรยายวิชากายวิภาคศาสตร์ของมหาวิทยาลัยไฮเคิลเบิร์ก เป็นต้นคิดและเป็นแม่งานในการจัดนิทรรศการ

ดร.ฟอน ฮาเกนส์ได้จัดนิทรรศการนี้ขึ้น โดยนำซากศพมนุษย์ที่ผ่านกรรมวิธีแล้วถึง 200 ซากมาจัดแสดง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทั้งความรู้และให้ผู้ชมได้สัมผัสกับศิลปะของซากศพ โดยซากศพเหล่านี้จะถูกจัดแสดงในท่วงท่าต่างๆ ราวกับเป็นงานศิลปะ รวมทั้งยังชำแหละให้เห็นส่วนต่างๆ ของอวัยวะภายในให้ชมอีกด้วย บางศพถูกลอกผิวหนังออกทั้งหมดเพื่อให้เห็นระบบเส้นเลือด และถูกจับให้นั่งอยู่ในท่าครุ่นคิด บางศพก็ถูกแหะหน้าอกเพื่อให้เห็นปอด บางศพก็ถูกตัดเป็นแฉ่นๆ เพื่อให้ผู้ชมได้ศึกษาภาคตัดขวางของอวัยวะภายใน ยิ่งกว่านั้นได้มีศพหญิงมีครรภ์จัดแสดงให้ชมอีกด้วย

เมื่อนิทรรศการนี้เริ่มเปิดแสดงเป็นครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1997 ปรากฏว่าถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นไปในทางเสียหาย ส่วนที่ชื่นชมไม่ค่อยจะมี ผู้ที่ออกมาโจมตีมีตั้งแต่บุคคลในวงการแพทย์ไปจนถึงศาสนจักร เสียงโจมตีส่วนใหญ่เห็นว่าการนำศพที่ถูกชำแหละมาจัดแสดงในท่วงท่าต่างๆ ให้สาธารณชนนั้นเป็นการอูจาด ไร้ศรัทธา อีกทั้งเป็นการละเมิดศีลธรรม ไม่เคารพต่อผู้ตาย โดยเฉพาะการนำศพหญิงมีครรภ์จัดแสดงให้ชมอีกด้วย

ทางด้านวงการแพทย์ แพทย์บางราย เช่น ดร.เคลาส์ อุนซิกเกอร์ ซึ่งเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยไฮเดลเบิร์ก สถาบันเดียวกับ ดร.ฟอน ฮาเกนส์ ให้ความเห็นว่า การกระทำของ ดร.ฮาเกนส์ เป็นการส่งเสริมการขายซากศพอย่างแยบยล เพราะ ดร.ฟอน ฮาเกนส์ ได้พัฒนากรรมวิธีพิเศษในการเก็บรักษาซากศพขึ้นมา ตอนนี้จึงเป็นโอกาสเหมาะที่จะประชาสัมพันธ์ผลงานของตนเอง แถมยังกล่าวประชดประชันอีกว่า ดร.ฟอน ฮาเกนส์ ถือได้ว่าเป็นผู้บุกเบิกของอุตสาหกรรมซากศพเลยทีเดียว

5. การห้ามการ “โคลนนิ่ง” มนุษย์ จากการที่นักวิทยาศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญด้านการปลูกถ่ายพันธุกรรม สามารถสร้างและศึกษาวิธีการโคลนนิ่งได้สำเร็จในประเทศอังกฤษและประเทศอื่นๆ นั้น ข่าวรอยเตอร์เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2541 รายงานว่า นายริชาร์ด ซิด นักวิทยาศาสตร์ชื่อดังของสหรัฐอเมริกา ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิสนธิ ได้เสนอเรื่องให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาอนุญาตทำการโคลนนิ่งทารกเพื่อช่วยผู้มีบุตรยาก หากทำสำเร็จจะขยายสาขาไปทั่วโลก

ต่อมาข่าวรอยเตอร์วันที่ 19 มกราคม 2541 รายงานว่าสำนักงานกระทรวงการอาหารและยา (เอฟ ดี เอ) ประกาศจะใช้อำนาจในการออกระเบียบกฎเกณฑ์ว่าด้านการปลูกถ่ายทางพันธุกรรมหรือโคลนนิ่งมนุษย์ เพื่อป้องกันทำโคลนนิ่งมนุษย์โดยปราศจากการอนุมัติของเอฟ ดี เอ และจะดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ละเมิดข้อห้ามดังกล่าว

สภายุโรปได้ร่วมลงนามร่างข้อตกลงห้ามการโคลนนิ่งมนุษย์แล้ว เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2541 ที่กรุงปารีส ซึ่งเป็นภาคผนวกของอนุสัญญาว่าด้านการแพทย์ และชีวศาสตร์ของสภายุโรป

ส่วนประธานาธิบดีบิล คลินตันได้เสนอสภาองเกรสออกกฎหมายห้ามการโคลนนิ่งมนุษย์เป็นเวลา 5 ปี โดยถือว่าเป็นการขัดต่อศีลธรรมและความเป็นมนุษย์ และจากการสำรวจพบว่าชาวอเมริกันร้อยละ 90 คัดค้านการโคลนนิ่งมนุษย์ (หนังสือมติชน ฉบับประจำวันวันที่ 8 มกราคม 2541) และปัจจุบันสหรัฐอเมริกาได้มีกฎหมายห้ามการโคลนนิ่งมนุษย์โดยกำหนดโทษทางอาญาไว้ด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยทราบว่ารัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆ ของประเทศไทยมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองและควบคุมสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในกระบวนการ 2 กรณี คือ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชน โดยถือว่าเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแต่ในขณะนั้นเดียวกัน รัฐธรรมนูญก็คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติที่อาจได้รับผลกระทบจากการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนด้วย จึงได้มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ เพื่อจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้บางประการ เพื่อคุ้มครอง

ประชาชน ประเทศชาติ และสังคม ซึ่งสื่อมวลชนก็ควรให้ความเคารพในหลักการนี้ และปฏิบัติตาม
โดยเคร่งครัดเช่นกัน

บทที่ 3

ระเบียบและวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ สื่อมวลชนด้านวิฤกษ์กระจายเสียง: ศึกษากรณีการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับวิฤกษ์กระจายเสียง” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และเพื่อให้ผลการศึกษามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการศึกษาทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มี 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์กฎหมายและเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม ดังที่แสดงไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัยในบทที่ 1

การวิเคราะห์กฎหมายไทยเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาในการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนด้านวิฤกษ์กระจายเสียง จำนวน 12 ฉบับ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กฎหมายสูงสุดของประเทศ จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิฤกษ์กระจายเสียง จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 และ พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.2493 และ 3) กฎหมายอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวข้องกับวิฤกษ์กระจายเสียง จำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2517 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

3.2 ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยภาคสนามครั้งนี้ ประกอบด้วยประชากรสองกลุ่มได้แก่

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานทั่วประเทศของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ จำนวน 1,136 คน

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้มาจากการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลด้านกฎหมายหรือการควบคุมทางวินัย และผู้ที่ปฏิบัติงานในหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นข้าราชการระดับผู้บังคับบัญชาและระดับผู้ปฏิบัติการ จำนวน 17 คน ที่ปฏิบัติงานในกรมประชาสัมพันธ์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขออนุญาตรับรองจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ถึงสื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษาและขออนุญาตเพื่อขอให้เจ้าหน้าที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามของผู้บังคับบัญชาหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยการเก็บข้อมูลด้วยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นัดหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก โดยผู้วิจัย นัดวัน เวลา ที่ขอผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 ท่าน ดังปรากฏรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในภาคผนวก ข ตามวัน เวลา ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักสะดวกในการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึกนั้นตาม ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยตั้งประเด็นไว้

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยภาคสนามครั้งนี้ ได้อาศัยข้อมูล 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

3.4.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามในงานวิจัยอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และได้นำเครื่องมือ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยการนำแบบสอบถามที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 คนเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสื่่ววิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาค (Cronbach' Alpha – Coefficient) และได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.8391

เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษาสูงสุด รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่ และหน้าที่ ที่ปฏิบัติงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบจำนวน 6 ข้อ ตัวอย่าง

1. เพศ

(✓)

ชาย

()

หญิง

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียง จำนวน 32 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามครอบคลุมถึงข้อบกพร่องด้านต่าง ๆ ของการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน โดยแบบสอบถามทั้งหมดเป็นข้อคำถามเชิงบวกและข้อคำถามเชิงลบซึ่งมีตัวอย่างแบบสอบถาม เช่น

ลำดับ	ข้อความ	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
1.	ท่านเคยรู้สึกว่าคุณจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่					

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามตอนนี้ให้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามระดับของ อาร์.เอ.ลิเคิร์ต (R.A.Likert) ซึ่งคำถามบางข้อเป็นข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ โดยมีเกณฑ์น้ำหนักการให้คะแนนสำหรับแบบสอบถามเชิงบวก จัดไว้ 5 ระดับดังนี้

มาก	หมายถึง	5
ค่อนข้างมาก	หมายถึง	4
ปานกลาง	หมายถึง	3
ค่อนข้างน้อย	หมายถึง	2
น้อย	หมายถึง	1

เกณฑ์น้ำหนักการให้คะแนนสำหรับแบบสอบถามเชิงลบ จัดไว้ 5 ระดับดังนี้

มาก	หมายถึง	1
ค่อนข้างมาก	หมายถึง	2
ปานกลาง	หมายถึง	3
ค่อนข้างน้อย	หมายถึง	4
น้อย	หมายถึง	5

เกณฑ์การประเมินค่าจากการใช้คะแนนในการตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) กำหนดการแปลความหมาย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2540 : 100)

คะแนนเฉลี่ย 4.00 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.00 – 3.99	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.00 – 2.99	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.99	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 0.00 – 0.99	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับ ความคิดเห็นและเหตุผลเกี่ยวกับโอกาสกระทำความผิดทางอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended) จำนวน 1 ข้อ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นได้โดยอิสระ

3.4.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวม โดยการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (In-depth interview) ด้วยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน จำนวน 17 ท่าน ซึ่งกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นผู้บังคับบัญชาหรือระดับผู้ปฏิบัติการด้านวินัย ด้านกฎหมายหรือด้าน
วิทยุกระจายเสียง

2. ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวในหน่วยงานไม่น้อยกว่า 3 ปี

ผู้วิจัยตั้งประเด็นไว้ คือ ปัญหา ข้อบกพร่องหรือการกระทำผิดที่พบในการปฏิบัติหน้าที่
ของเจ้าหน้าที่สื่อมวลชน ความรู้และความเข้าใจในกฎหมายรัฐธรรมนูญระเบียบบริหารราชการ
แผ่นดิน กฎหมายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับสื่อมวลชน

ประเด็นในการสัมภาษณ์แบบยังลึก กำหนดไว้จำนวน 3 ประเด็น คือ

1. ท่านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง และปฏิบัติหน้าที่อะไรบ้าง

2. ท่านเตรียมตัวและเตรียมพร้อมอย่างไรในการปฏิบัติภารกิจในฐานะเป็น
สื่อมวลชนของรัฐด้านวิทยุกระจายเสียง

3. มีปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบจากการปฏิบัติภารกิจใน
ฐานะเป็นสื่อมวลชนของรัฐด้านวิทยุกระจายเสียงหรือไม่ อย่างไรบ้าง

3.4.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการศึกษาให้มีคุณภาพดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร วารสาร หนังสือและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเผยแพร่วารสาร
คริสต์

2. กำหนดกรอบแนวคิด และสร้างแบบสอบถาม

3. นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้แก่ นักวิชาการทางกฎหมาย
และผู้พิพากษาและอัยการ รวมจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงเนื้อหาและ การใช้
ภาษา

5. นำแบบสอบถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิปรับแก้ไข เสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาอีกครั้ง
หนึ่งก่อนนำไปทดลองใช้กับเจ้าหน้าที่ในสังกัดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จำนวน 30
คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น

6. นำข้อมูลจากการทดลองใช้แบบสอบถาม มาปรับปรุงแก้ไขเป็นครั้งสุดท้าย

7. พิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มที่
ทำการศึกษาเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3.4.4 การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเชิงปริมาณไปทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญสาขาจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำกลับมาปรับปรุงคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังมีรายชื่อที่ปรากฏที่ภาคผนวก ก
2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นโดยนำแบบสอบถามไปกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach)
3. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

3.5 การสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรสำเร็จของเคริจีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (Proportion to size) ดังที่ปรากฏในตารางที่ 3.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

สถานะ	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	หมายเหตุ
ส่วนกลาง			
ประชากร	217	61	
ลูกจ้างประจำ	56	15	
พนักงานราชการ	10	3	
ลูกจ้างชั่วคราว	28	7	
รวม	311	86	
ภูมิภาค			
ประชากร	589	165	
ลูกจ้างประจำ	100	23	
พนักงานราชการ	19	5	
ลูกจ้างชั่วคราว	117	27	
รวม	825	220	
รวมทั้งสิ้น	1,136	306	

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.6.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่ ด้วย ค่าร้อยละ (Percentile)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าด้านวิเทศกระจายเสียง และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามรายละเอียด ดังนี้

1. การวัดแนวโน้มสู่ส่วนกลางด้วยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{x}$) และการวัดการกระจายโดยการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติ โดยการทดสอบค่าที (T-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและเหตุผลเกี่ยวกับโอกาสกระทำความผิดทางอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยการจัดระเบียบหมวดหมู่ของคำตอบที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อสรุปประเด็น โดยการนำเสนอในรูปแบบข้อความเรียง

3.6.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมี ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ด้วยกระบวนการเชิงอุปนัย (Inductive method) ซึ่งวิเคราะห์จากข้อมูลดิบ (Raw data) ก่อนและการนำข้อมูลที่คล้ายคลึงหรือประเภทเดียวกันรวมกันเป็นประเด็น (Topic) แล้วนำหลาย ๆ ประเด็นรวมกันจัดเป็นกลุ่มประเด็น (Category) จากนั้นหาความสัมพันธ์ของกลุ่มแต่ละประเด็นเพื่อสร้างบทสรุปหรือแบบแผน (Pattern) ของกระบวนการทางความคิดในภาพรวม (Holistic)

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ใน 4 ลักษณะ คือ 1. การตีความข้อมูล (Interpretation) 2. การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant comparison) 3. การสังเคราะห์ข้อมูล (Data synthesis) สำหรับการเชื่อมโยงให้เป็นแบบแผนกระบวนการทางความคิด และ 4. สร้างเป็นแนวคิดสรุป (Conceptualization)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ผลการวิเคราะห์กฎหมายและเอกสาร และผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์กฎหมายและเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาในการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ดังที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 2 จำนวน 12 ฉบับ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กฎหมายสูงสุดของประเทศ จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิทยุกระจายเสียง จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 และ พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.2493 และ 3) กฎหมายอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียง จำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2517 และ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

เพื่อให้การศึกษถึงการบังคับใช้กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียงมีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงขอดำเนินการวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของการบังคับใช้กฎหมายดังที่กำหนดไว้ในนิยามศัพท์เฉพาะในบทที่ 1 ซึ่งกำหนดไว้เป็น 2 ประการ คือ เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมาย และความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษากฎหมายดังกล่าวโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากตัวบทของกฎหมายโดยพิจารณาส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียงในประเด็นของ

โอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา ตามกระบวนการทำงาน 2 ขั้นตอน คือ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้ง ข้อบกพร่องของบทบัญญัติกฎหมาย ซึ่งหมายถึง ช่องโหว่ของกฎหมายที่ไม่ได้บัญญัติถึงการคุ้มครองและควบคุมสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่แก่สื่อมวลชน หรือข้อบัญญัติทางกฎหมายที่ไม่มีความจำเป็นต้องบังคับใช้จากการกระทำตามหน้าที่จากกระบวนการของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่วิทยุกระจายเสียง

4.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมาย

นัยของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ส่วนหนึ่งบัญญัติขึ้นมาเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และแก้ไขปัญหาคำการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองอย่างเต็มที่ ซึ่งบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 4 ความว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

นอกจากนี้ ดังที่ปรากฏในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 7 ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ระบุไว้ในมาตรา 45–48 ให้บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การโฆษณา ให้พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนและหน่วยงานของรัฐที่ประกอบกิจการวิทยุ กระจายเสียง มีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียงเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ และยังบัญญัติห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทนในกิจการวิทยุกระจายเสียง

ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสื่อมวลชนซึ่งรวมถึงวิทยุกระจายเสียงด้วย เพื่อเอื้อให้เกิดระบบการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารหรือการเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างสมบูรณ์ โดยการส่งเสริมให้สื่อมวลชนมีความเข้มแข็งและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นเอง

ส่วนการควบคุมสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 2 ว่าด้วยพระมหากษัตริย์ สามารถอนุโลมนำมาใช้กับสื่อมวลชนได้ เพราะเป็นการระบุถึงการควบคุมเสรีภาพ คือ มาตรา 8 ความตอนหนึ่งว่า

“องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้”

ดังนั้น มาตรา 8 จึงเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชนทุกแขนงต้องพึงระมัดระวังและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะมีผลที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางอาญา อย่างไรก็ตาม เจตนารมณ์ของการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มุ่งไปที่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนและประชาชนมากกว่าการควบคุมฯ

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในการบังคับใช้ในความรับผิดชอบทางอาญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้สิทธิและเสรีภาพแก่สื่อมวลชนค่อนข้างมาก ดังที่ปรากฏไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน นับเป็นก้าวสำคัญของการปฏิรูปการเมืองที่พยายามทำในส่วนหนึ่งของเสรีภาพของสื่อมวลชน เพื่อผลักดันความคิดของอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย ให้ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยทำให้ข้อจำกัดเรื่องเสรีภาพของสังคม สื่อมวลชน และการสื่อสารให้มีลักษณะเชิงบวก

ในทางกลับกัน ปัญหาการขาดความรับผิดชอบของสื่อมวลชนยังเป็นเรื่องที่ปรากฏให้เห็นอยู่โดยปัญหาทางจริยธรรมที่พบส่วนใหญ่ เป็นเรื่องของความไม่เป็นกลาง การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตัวเอง และการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ปัญหาทางจริยธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันเป็นอย่างมาก จรรยาบรรณของสื่อมวลชนที่วางไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนั้นจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอาจมีผลทำให้จรรยาบรรณบางข้ออาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน แต่รัฐธรรมนูญฯ ก็มีได้กำหนดกรอบบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมเอาไว้

แม้ว่าจะมีสิ่งที่ควบคุมความประพฤติทางวิชาชีพของสื่อมวลชน คือ องค์กรวิชาชีพ เช่น สมาคมผู้ประกอบธุรกิจวิทยุ สมาคมผู้ดำเนินรายการวิทยุ เป็นต้น และองค์กรเหล่านี้ได้กำหนดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณเพื่อเป็นบรรทัดฐานของความรับผิดชอบ หรือจริยธรรมทางวิชาชีพของสื่อมวลชน นอกจากนี้ ปัจจุบันยังมีหลักปรัชญาพื้นฐานของผู้ประกอบวิชาชีพสำหรับสื่อสารมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงที่ดีที่สามารถนำมาเป็นจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพเป็น การกำหนดกรอบบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมเอาไว้ แต่จริยธรรมก็เป็นเรื่องของการสมัครใจที่จะร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้เป็นบรรทัดฐานมิใช่เป็นกฎหมาย และไม่มีบทลงโทษที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

ดังนั้น ถ้ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จะได้บัญญัติถึงกรอบบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมเอาไว้ จะทำให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ มี

ความชัดเจนและความสมดุลระหว่างการให้สิทธิเสรีภาพแก่สื่อมวลชน ไปพร้อมกับการกำหนดขอบเขตของความรับผิดชอบทางกฎหมาย ซึ่งจะเป็นการควบคุมสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

3. โอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา

นัยแห่งกฎหมายพบว่า โอกาสที่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานกิจการวิทยุกระจายเสียงจะกระทำความผิดอาญาอันเป็นโทษตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีไม่มากนัก เพราะไม่มีการระบุโทษและความรับผิดชอบทางอาญาไว้อย่างชัดเจน เว้นแต่กรณีของมาตรา 8 หมวด 3 พระมหากษัตริย์ และอีกประการหนึ่ง ตามนัยแห่งกฎหมายมีเจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสื่อมวลชนมิให้ถูกจำกัดสิทธิและถูกลิดรอนเสรีภาพจากกฎหมายใดๆ มากกว่าที่มุ่งเอาความผิดหรือเป็นการควบคุมการกระทำของสื่อมวลชน

เสรีภาพของประชาชนในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย สื่อมวลชนเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นผู้แสวงหาข่าวสารและนำเสนอข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความคิดเห็นในด้านต่างๆ ต่อประชาชน เพื่อประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อันเกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง ขณะเดียวกันก็นำข่าวสารข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนไปเสนอรัฐบาล เพื่อจะได้นำไปใช้ประกอบการพิจารณาบริหารงานให้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด สื่อมวลชนในแต่ละประเทศจะมีบทบาทมากน้อยเพียงใด พิจารณาได้จากเอกสารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก กล่าวคือ ประชาชนในประเทศใดได้รับหลักประกันสิทธิเสรีภาพในการได้รับข่าวสารข้อมูลหรือการแสดงความคิดเห็นมากเท่าใด สื่อมวลชนก็ย่อมมีเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารอย่างกว้างขวางมากขึ้นเท่านั้น ประเทศไทยมิได้มีกฎหมายบัญญัติรับรองเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารไว้อย่างชัดเจน ในบางกรณีที่รัฐเห็นว่ามีความจำเป็นจึงได้ตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับบางอย่างที่กำหนดรายละเอียดและหลักเกณฑ์ในการให้ข่าวสารต่อสื่อมวลชนหรือห้ามสื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวสารบางประเภท การใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสาร จะต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ ความรับผิดชอบต่อสิทธิในชีวิตส่วนตัวของบุคคลและความรับผิดชอบต่อความมั่นคงของชาติ

เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง พบว่า แทบจะไม่มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ขั้นตอนของกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารหรือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ เพราะเจ้าหน้าที่ทุกคนต่างตระหนักและระมัดระวังในกรณีนี้เป็นอย่างดี เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายอาญาจากผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างเคร่งครัดและมีการเอาความผิดอย่างจริงจัง

อีกประการหนึ่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐทุกคน ต้องอยู่ภายใต้ข้อบัญญัติทางวินัยและการรักษาวินัยที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนด้วย ดังปรากฏความในมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ความว่า “ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจ” ทำให้โอกาสในการทำความผิดทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ส่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงน้อยมาก

4.1.2 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะจัดระบบสื่อภาครัฐ สื่อภาคเอกชน และสื่อชุมชนอย่างแท้จริง และมีการใช้เครื่องมือสื่อสารของรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ต่อการศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน ประกอบกับพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 บัญญัติให้มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) ทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบกิจการโทรคมนาคม ต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 โดยมีการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญเกี่ยวกับองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเพียงองค์กรเดียวทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการดังกล่าว และการผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์จะเป็นการจัดระบบสื่อภาครัฐ สื่อภาคเอกชนและสื่อชุมชนให้เป็นผู้สื่อสารอย่างแท้จริง ดังนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ จำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ เพื่อเป็นการรองรับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอิสระนั้นให้มีความสมบูรณ์ต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (ราชกิจจานุเบกษา 2551: 91)

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมกำกับดูแลผู้ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงให้ดำเนินการตามขั้นตอนของการปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตั้งแต่การเริ่มขอใบอนุญาตการดำเนินงานของผู้ได้รับใบอนุญาต การบริหารสถานี การกำหนดสัดส่วนของผังรายการ การส่งเสริมและควบคุมจริยธรรมแห่งวิชาชีพ การคุ้มครองผู้เสียหายจากการประกอบกิจการกระจายเสียง การสร้างโครงข่ายพื้นฐาน

การใช้และเชื่อมต่อโครงข่ายในการประกอบกิจการกระจายเสียง การส่งเสริมและการพัฒนากิจการกระจายเสียง การกำกับดูแล และการกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจน

การควบคุมสื่อวิทยุกระจายเสียงตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 เป็นการควบคุมช่องทาง (channel) ที่ใช้ในการส่งสารของสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการควบคุมการใช้อุปกรณ์และวิธีการในการส่งและการรับวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เช่นการควบคุมคลื่นวิทยุ เครื่องส่งวิทยุ เครื่องรับวิทยุ เครื่องส่งวิทยุโทรทัศน์ เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ การควบคุมการส่งสัญญาณวิทยุไปในบรรยากาศ การควบคุมการส่งสัญญาณวิทยุไปทางสาย หรือสื่อตัวนำไฟฟ้าอย่างอื่น ซึ่งความหมายโดยสรุปคือ เป็นการควบคุมสถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ และการประกอบกิจการส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในรูปแบบอื่น ๆ เช่นเคเบิลทีวี โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม และการควบคุมสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นการควบคุมการส่งวิทยุกระจายเสียงเพื่อให้บริการแก่สาธารณะ หรือชุมชน

ดังนั้น เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นทั้งการคุ้มครองและควบคุมการประกอบกิจการของสื่อมวลชนให้เป็นไปตามระเบียบและมุ่งไปที่การบริหารจัดการสื่อภาครัฐ สื่อเอกชนและสื่อชุมชน มากกว่าเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้เริ่มบังคับใช้ในปี 2551 โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของปัจจุบันที่รัฐบาลมีนโยบายให้ระบบสื่อภาครัฐ สื่อภาคเอกชนและสื่อชุมชนให้เป็นสื่อสาธารณะอย่างแท้จริง และมีการใช้เครื่องมือสื่อสารของรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ต่อการศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน

ดังนั้น จึงเป็นความเหมาะสมของพระราชบัญญัติฉบับนี้ที่จะต้องนำมาบังคับใช้แก่ประชาชนหรือผู้ประกอบการ เพื่อให้การประกอบกิจการครอบคลุมงานของกิจการวิทยุกระจายเสียงทุกด้าน และเป็นการสร้างสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพของสื่อวิทยุกระจายเสียงกับกรอบแห่งความรับผิดชอบต่อสังคมและประชาชน

3. โอกาสในการรับผิดชอบทางอาญา

โอกาสในการเกิดความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นได้ง่ายและบ่อยครั้ง เพราะวณัยต่าง ๆ ของทุกมาตราเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการสื่อวิทยุกระจายเสียงในทุกด้าน ซึ่งมีการกำหนดวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน รวมทั้งยังมีบทลงโทษอาญาระบุไว้ในส่วนที่ 2 ว่าด้วยโทษอาญาตั้งแต่มาตรา 66 ถึงมาตรา 72

ในส่วนของการกระจายเสียงภาครัฐ ปรากฏบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้ระบุไว้ในมาตรา 10 มีขึ้นสำหรับวัตถุประสงค์หลักเพื่อการบริการสาธารณะ ซึ่งแบ่งเป็นสามประเภท คือ

1) เพื่อการส่งเสริมความรู้ การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การเกษตร และการส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ สุขภาพ อนามัย กีฬา หรือการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน

2) เพื่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยสาธารณะ

3) เพื่อการกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนและรัฐสภากับประชาชน การกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมสนับสนุนในการเผยแพร่และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บริการข้อมูลอันเป็นประโยชน์สาธารณะแก่คนพิการ คนด้อยโอกาส หรือกลุ่มความสนใจที่มีกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือบริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะอื่น

บทลงโทษอาญาที่ระบุไว้ในส่วนที่ 2 ว่าด้วยโทษอาญาตั้งแต่มาตรา 66 ถึงมาตรา 72 เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับขั้นตอนของการปฏิบัติ ตั้งแต่การขอใบอนุญาต การดำเนินงานของผู้ได้รับใบอนุญาต การบริหารสถานี การกำหนดสัดส่วนของผังรายการ การส่งเสริมและควบคุมจริยธรรมแห่งวิชาชีพ การคุ้มครองผู้เสียหายจากการประกอบกิจการกระจายเสียง การสร้างโครงข่ายพื้นฐานการใช้และเชื่อมต่อโครงข่ายในการประกอบกิจการกระจายเสียง การส่งเสริมและการพัฒนากิจการกระจายเสียง ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงทางธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบทางอาญาตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 จึงไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงภาครัฐ และเมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ไม่มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ ทั้งในกรณีของการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ทั้งนี้ เพราะว่าการกฎหมายฉบับนี้เป็นการจัดระบบสื่อภาครัฐ สื่อภาคเอกชน และสื่อชุมชน โดยมุ่งเน้นที่หน่วยงาน เอกชนและชุมชนเป็นสำคัญ เป็นผลให้การบังคับใช้กฎหมายอาญาจึงไม่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4.1.3 พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

กฎหมายฉบับนี้บัญญัติขึ้นปี พ.ศ. 2493 ซึ่งในขณะนั้นมีการใช้เครื่องขยายเสียงโฆษณาค่อนข้างมาก จึงเป็นเหตุให้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงขึ้นมา เพื่อควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและให้ใช้ภาษาไทยในการโฆษณา และกำหนดให้ใช้บังคับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติ มาตรา 3 ความว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้คำว่า “โฆษณา” หมายความว่า การบอกกล่าว แจ้งความชี้แจง แนะนำ หรือแสดงความคิดเห็นแก่ประชาชน”

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการรบกวนผู้อื่นและเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่เหมาะสมในสังคม โดยมีบทกำหนดโทษระบุไว้ในมาตรา 9 ความว่า

“ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 4 มาตรา 5 หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานที่สั่งความในมาตรา 6 มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้ด้วย

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 7 มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาทถ้วน หรือทั้งจำทั้งปรับและให้พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งเพิกถอนใบอนุญาตเสียด้วย ”

ดังนั้น เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นการควบคุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

พระราชบัญญัตินี้ ไม่เหมาะสมกับในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะในมาตรา 7 ที่ระบุว่า การโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงจะต้องโฆษณาเป็นภาษาไทยจะเป็นการจำกัด ซึ่งปัจจุบันสังคมก้าวสู่การเป็นโลกข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน จึงควรที่จะเปิดกว้างให้มีการโฆษณาเป็นภาษาอื่นได้ด้วยและเพิ่มเติมได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ในมาตรา 9 ซึ่งเป็นการกล่าวถึงบทลงโทษปรับและจำคุกที่น้อยเกินไปไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบัน อาจทำให้ไม่มีผลให้เกิดความเกรงกลัวต่อความผิดได้

3. โอกาสในการเกิดความผิดทางอาญา

เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า โอกาสในการเกิดความผิดทางอาญาของการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงที่เกิดจากพระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.2493 คงไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน เพราะว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ

หน้าที่ ซึ่งผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับนี้อาจจะเป็นประชาชน ดังที่กฎหมายได้ระบุไว้ในมาตรา 4 ความตอนหนึ่งว่า

“ผู้ที่จะทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงด้วยกำลังไฟฟ้า จะต้องขอรับอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงทำการโฆษณาได้” และมาตรา 5 ความตอนหนึ่งว่า “ใบอนุญาตที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ออกให้แก่ผู้ทำการโฆษณาตามความในพระราชบัญญัตินี้ ให้คุ้มครองถึงผู้ใช้เสียงและผู้ควบคุมเครื่องขยายเสียงในการโฆษณา และบุคคลเช่นว่านี้ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตด้วย”

อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติขึ้นมานานมาแล้วจนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับบางคนที่อาจจะไม่ทราบว่ามีกฎหมายฉบับนี้ และแม้ว่าจะมีกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมา ก็ยังพบว่ามิได้ลงโทษตามบทลงโทษอย่างจริงจัง นอกจากการตักเตือนกันโดยวาจาเท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ไม่มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ ทั้งในกรณีการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ทั้งนี้ เพราะกฎหมายฉบับนี้ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติหน้าที่และส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้เท่าที่ควร รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายอาญาจากผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปอย่างเคร่งครัดและจริงจัง โดยการบังคับใช้กฎหมายอาญาจึงไม่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4.1.4 ประมวลกฎหมายอาญา

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา มีเจตนารมณ์ในการกำหนดกติกากฎการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยมีกฎหมายบัญญัติบทลงโทษทางอาญาเอาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งปรากฏว่าบทบัญญัติความผิดในประมวลกฎหมายอาญาที่นำมาใช้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในงานวิทยุกระจายเสียง สามารถจำแนกได้ 5 กรณี ดังนี้

1) การป้องกันการโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด ซึ่งปรากฏในบทบัญญัติในลักษณะ 1 หมวด 6 ว่าด้วยเรื่องตัวการและผู้สนับสนุน และระบุไว้ในมาตรา 85 ความว่า

“ผู้ใดโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด และความผิดนั้นมีกำหนดโทษไม่ต่ำกว่าหกเดือน ผู้นั้นต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิด

นั้น ถ้าได้มีการกระทำความผิด เพราะเหตุที่ได้มีการโฆษณา หรือประกาศตามความในวรรคแรก ผู้โฆษณาหรือประกาศต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ ”

รายละเอียดความรับผิดชอบทางอาญาว่าด้วยตัวการและผู้สนับสนุนในประมวลกฎหมายอาญาที่นำมาใช้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในงานวิทยุกระจายเสียง ยังมีปรากฏเพิ่มเติมอยู่ใน มาตรา 84 – มาตรา 89 ด้วย

2) การป้องกันการกระทำความผิดต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ซึ่งปรากฏในบทบัญญัติในลักษณะ 1 หมวด 1 ว่าด้วยความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทและ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หมวด 2 ว่าด้วยความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร และหมวด 3 ว่าด้วยความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร และระบุบทลงโทษเอาไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

มาตรา 112 ความว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือสำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ สามปีถึงสิบห้าปี”

มาตรา 115 ความว่า “ผู้ใดยุยงทลาร หรือตำราวจให้หนีราชการ ให้ละเลยไม่กระทำการตามหน้าที่ หรือก่อให้เกิดการกำเริบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี

ถ้าความผิดนั้นได้กระทำได้โดยมุ่งหมายจะบ่อนให้วินัยและสมรรถภาพของกรม กองทหารหรือตำรวจเสื่อมทรามลง ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี”

มาตรา 116 ความว่า “ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา หนังสือหรือวิธีอื่นใดอันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต

(1) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินหรือรัฐบาล โดยใช้กำลังข่มขืนใจหรือใช้กำลังประทุษร้าย

(2) เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร หรือ

(3) เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี”

มาตรา 117 ความตอนหนึ่งว่า “ผู้ใดยุยงหรือจัดให้มีการร่วมกันหยุดงาน การร่วมกันปิดงานงดจ้างหรือการร่วมกันไม่ยอมค้าขายหรือติดต่อทางธุรกิจกับบุคคลใด ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมายในแผ่นดิน เพื่อบังคับรัฐบาลหรือเพื่อข่มขู่ประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ...”

มาตรา 133 ความว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย ราชาริบัติ ราชนี ราชสามี รัชทายาท หรือประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 134 ความว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย ผู้แทนรัฐต่างประเทศซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มาสู่พระราชสำนัก ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึง ห้าปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

จะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติลักษณะความผิดทางอาญาและระบุ โทษทางอาญาเอาไว้อย่างชัดเจน โดยมุ่งประเด็นอยู่ที่การหมิ่นประมาท การยุยง และการดูหมิ่นหรือ การแสดงความอาฆาตมาดร้าย

3) การป้องกันการไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความเท็จ เพื่อให้เสียความเชื่อถือใน สถานที่การค้า สินค้าอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์การของผู้หนึ่งผู้ใด โดยมุ่งประโยชน์แก่การค้าของ ตน ซึ่งปรากฏในบทบัญญัติในลักษณะ 8 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการค้า และระบุไว้ในมาตรา 272 (3) ทั้งนี้ โดยมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเป็น ความผิดอันยอมความได้

4) การป้องกันการช่วยการทำให้แพร่หลายหรือการค้าวัตถุหรือสิ่งของลามก ซึ่ง ปรากฏในบทบัญญัติในลักษณะ 9 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับเพศ และระบุไว้ในมาตรา 287 (3) ความว่า

“ผู้ใด

(3) เพื่อจะช่วยการทำให้แพร่หลาย หรือการค้าวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว โฆษณาหรือไขข่าวโดยประการใด ๆ ว่ามีบุคคลกระทำการอันเป็นความผิดตามมาตรานี้ หรือ โฆษณาหรือไขข่าวว่าวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้วจะหาได้จากบุคคลใดหรือโดยวิธีใด” ทั้งนี้ โดยมีโทษจำคุกไม่เกินสามปี ปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

5) การป้องกันการโฆษณาด้วยสิ่งบันเทิงเสียง การกระจายเสียง หรือป่าวประกาศ โดยวิธีอื่นเป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่น ซึ่งปรากฏในบทบัญญัติในลักษณะ 11 ว่าด้วยความผิดฐาน หมิ่นประมาทและระบุไว้ในมาตรา 326- มาตรา 333 โดยมีมาตรา 326 และมาตรา 328 เป็นมาตรา หลัก

มาตรา 326 ความว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท” ทั้งนี้ โดยมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 328 ความว่า “ถ้าผู้ใดทำความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียงหรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น” ทั้งนี้ โดยมีโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

ความรับผิดทางอาญาทั้งห้ากรณี เป็นมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการควบคุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งรวมถึงสื่อมวลชนด้วย ส่วนการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไม่ปรากฏชัดเจนของตัวบทบัญญัติทั้งในลักษณะของความผิดและบทกำหนดโทษ แต่ก็อาจอนุมานเอาประเด็นของเจตนาในกฎหมายอาญามาพิจารณาเพื่อให้มีผลต่อประโยชน์ของการคุ้มครองได้ กล่าวคือ การกระทำใด ๆ ที่แสดงออกมาเพียงอย่างเดียว แม้จะเกิดผลเสียหายเหมือนกัน แต่ผู้กระทำความผิดอาจมีความรับผิดชอบแตกต่างกันออกไปโดยขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้กระทำเอง ดังปรากฏในมาตรา 59 ความว่า

“บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะกระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้

..... ฯลฯ.....”

ทั้งนี้ เพราะวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญานั้นมีหลายประการ ทั้งป้องกันปราบปรามและแก้ไขตัวผู้กระทำความผิด ตลอดจนต้องการลงโทษบุคคลที่กระทำด้วยเจตนาโดยรู้ยั่วว่าอะไรเป็นความผิดและยังคงกระทำลงด้วยความสมัครใจ ประกอบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากลักษณะของจิต (culpable state of mind) ที่แตกต่างออกไปด้วย เจตนาตามกฎหมายอาญามาตรา 59 นี้ เป็นเพียงเจตนากระทำความผิด (criminal intention) ตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งเป็นการไม่ได้อยู่ในตัวแล้ว เพราะกฎหมายมิไว้เพื่อเป็นระเบียบของชุมชน และเจตนาตามมาตรานี้ประกอบด้วย (1) การกระทำโดยรู้สำนึก และในขณะเดียวกันผู้กระทำ (2) ประสงค์ต่อผล หรือ (3) ย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น (ทวิเกียรติ มินะกะนิษฐ์, 2549 : 99 – 101)

ดังนั้น เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้จึงมุ่งถึงการควบคุมสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนและประชาชนมากกว่าการคุ้มครอง

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

ประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่นำมาบังคับใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นการควบคุมสื่อมวลชนผู้ปฏิบัติงานในกิจการวิทยุกระจายเสียงให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีการกำหนดบทลงโทษเอาไว้อย่างชัดเจน เพราะถ้าไม่มีกฎหมายอันเป็นบทลงโทษก็อาจจะเกิดการโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียงให้ผู้อื่นกระทำความผิด หรือไขข่าวเท็จ หรือโฆษณาวัตถุลามก หรือแม้แต่การแสดงความคิดเห็นในลักษณะหมิ่นประมาท เป็นต้น ทั้งนี้ ย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และยังเป็นการกระตุ้นหรือสนับสนุนให้สังคมเสื่อมทรามเร็วขึ้น

3. โอกาสในการรับผิดชอบทางอาญา

ผู้วิจัยมองว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงมีโอกาสที่จะกระทำความผิดและมีความรับผิดชอบทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาทั้งห้ากรณีดังกล่าวค่อนข้างสูง ทั้งในขั้นตอนของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เช่น ถ้าไม่ระมัดระวังหรือไม่ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารก่อนการนำเสนอหรือโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง จะทำให้มีความผิดตามลักษณะ 8 ความผิดเกี่ยวกับการค้าซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับข่าวเท็จ หรือลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียงกรณีที่เป็นการหมิ่นประมาท เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปรากฏการณ์ที่อาจบังเกิดขึ้นได้โดยไม่คาดคิด

เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ทั้งในขั้นตอนของกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพราะว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้เท่าที่ควร เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาหรือทำความเข้าใจในกฎหมายเหล่านี้และเป็นเรื่องยากที่จะเรียนรู้ อีกประการหนึ่ง การบังคับใช้กฎหมายอาญาจากผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปอย่างเคร่งครัดและจริงจัง ถ้าไม่มีผู้เสียหายยกขึ้นมาฟ้องร้องเป็นคดีความ ทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ละเลยหรือไม่ระมัดระวังและทำการโดยประมาท

อย่างไรก็ตาม มาตรา 85 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ระบุไว้ชัดเจน ความเป็นว่า “ การกระทำความผิดวินัยในลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นความผิดร้ายแรง..... (6) กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือได้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ” และในมาตรา 87 ความเป็นว่า “ภายใต้บังคับวรรคสอง ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำ

วินัยอย่างร้ายแรง ให้ลงโทษปลดออกหรือไล่ออกตามความร้ายแรงแห่งกรณี ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษได้ แต่ห้ามมิให้ลดโทษลงต่ำกว่าปลดออก ”

ดังนั้น บทบัญญัติของกฎหมายอาญาเกี่ยวกับงานวิทยุกระจายเสียงตามประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว จึงเป็นข้อพึงระมัดระวังสำหรับผู้จัดการ ผู้สื่อข่าว ผู้ดำเนินรายการและช่างเทคนิคในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงต้องให้ความสำคัญและสนใจอย่างจริงจัง

4.1.5 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการขยายตัวของเศรษฐกิจการค้า อุตสาหกรรมของประเทศและระหว่างประเทศโดยมีการคุ้มครองลิขสิทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิทยุกระจายเสียง มีบทบัญญัติของคำนิยามศัพท์ ดังต่อไปนี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“ลิขสิทธิ์” หมายความว่า สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะทำการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้จัดทำขึ้น

“ดนตรีกรรม” หมายความว่า งานเกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อบรรเลงหรือขับร้อง ไม่ว่าจะมิทำนองและคำร้องหรือมีทำนองอย่างเดียว และให้หมายความรวมถึงโน้ตเพลงหรือแผนภูมิเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว

“สิ่งบันทึกเสียง” หมายความว่า งานอันประกอบด้วยลำดับของเสียงดนตรี เสียงการแสดง หรือเสียงอื่นใด โดยบันทึกลงในวัสดุ ไม่ว่าจะมัลติมีเดียใด ๆ อันสามารถที่จะนำมาเล่นซ้ำได้อีก โดยใช้เครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการใช้วัสดุนั้น แต่ทั้งนี้มิให้หมายความรวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์หรือเสียงประกอบโสตทัศนวัสดุอย่างอื่น

“งานแพร่เสียงงานแพร่ภาพ” หมายความว่า งานที่นำออกสู่สาธารณชนโดยการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงและหรือภาพทางวิทยุโทรทัศน์ หรือโดยวิธีอย่างอื่นอันคล้ายคลึงกัน

“ดัดแปลง” หมายความว่า ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปใหม่ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือจำลองงานต้นฉบับในส่วนอันเป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานขึ้นใหม่ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(1) ในส่วนที่เกี่ยวกับวรรณกรรม ให้หมายความรวมถึงแปลวรรณกรรม เปลี่ยนรูปวรรณกรรมหรือรวบรวมวรรณกรรมโดยคัดเลือกและจัดลำดับใหม่

(2) ในส่วนที่เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ให้หมายความรวมถึง ทำซ้ำ โดยเปลี่ยนรูปใหม่ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำขึ้นใหม่

(3) ในส่วนที่เกี่ยวกับนาฏกรรม ให้หมายความรวมถึงเปลี่ยนงานที่มีใช้นาฏกรรม ให้เป็นนาฏกรรม หรือเปลี่ยนนาฏกรรมให้เป็นงานที่มีใช้นาฏกรรม ทั้งนี้ ไม่ว่าในภาษาเดิมหรือต่างภาษากัน

(4) ในส่วนที่เกี่ยวกับศิลปกรรม ให้หมายความรวมถึงเปลี่ยนงานที่เป็นรูปสองมิติ หรือสามมิติ ให้เป็นรูปสามมิติหรือสองมิติ หรือทำหุ่นจำลองจากงานต้นฉบับ

(5) ในส่วนที่เกี่ยวกับดนตรีกรรม ให้หมายความรวมถึง จัดลำดับเรียบเรียงเสียงประสานหรือเปลี่ยนคำร้องหรือทำนองใหม่

“เผยแพร่ต่อสาธารณชน” หมายความว่า ทำให้ปรากฏต่อสาธารณชน โดยการแสดง การบรรยาย การสวด การบรรเลง การทำให้ปรากฏด้วยเสียงและหรือภาพ การก่อสร้าง การจำหน่าย หรือโดยวิธีอื่นใดซึ่งงานที่ได้จัดทำขึ้น

“การโฆษณา” หมายความว่า การนำสำเนาจำลองของงานไม่ว่าในรูปหรือลักษณะ ใดๆ ที่ทำขึ้นด้วยความยินยอมของผู้สร้างสรรค์ออกจำหน่าย โดยสำเนางานนั้นมีปรากฏต่อสาธารณชนเป็นจำนวนมากพอสมควรตามสภาพของงานนั้น แต่ทั้งนี้ไม่หมายความรวมถึง การแสดงหรือการทำให้ปรากฏซึ่งนาฏกรรม ดนตรีกรรมหรือภาพยนตร์ การบรรยายหรือการปาฐกถา ซึ่งวรรณกรรม การแพร่เสียงแพร่ภาพเกี่ยวกับงานใด การนำศิลปกรรมออกแสดงและการก่อสร้างงานสถาปัตยกรรม

เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า บทบัญญัติจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่เป็นประเด็นสำคัญและนำมาใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ในงานวิทยุกระจายเสียง ประกอบด้วย 3 กรณี ดังนี้

1. ลิขสิทธิ์ ระบุไว้อย่างชัดเจนซึ่งปรากฏในหมวด 1 และจำแนกออกเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ก. งานอันมีลิขสิทธิ์ ระบุไว้อย่างชัดเจนปรากฏในส่วนที่ 1 ว่าด้วยงานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 7 ความเป็นว่า

“สิ่งต่อไปนี้ไม่ว่าจะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้

(1) ข่าวประจำวัน และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นเพียงข่าวสารอันมิใช่งานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ

(2) รัฐธรรมนูญและกฎหมาย

(3) ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คำชี้แจง และหนังสือโต้ตอบของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่น

(4) คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และรายงานของทางราชการ

(5) คำแปลและการรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ตาม (1) ถึง (4) ที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น”

ข. การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ ระบุไว้อย่างชัดเจนปรากฏในส่วนที่ 2 ว่าด้วยการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ ซึ่ง บัญญัติไว้ในมาตรา 11 และมาตรา 12 ดังนี้

มาตรา 11 ความว่า “งานใดมีลักษณะเป็นการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ผู้ที่ได้ดัดแปลงนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้ดัดแปลงตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงานของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกดัดแปลง”

มาตรา 12 ความว่า “งานใดมีลักษณะเป็นการนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือเป็นการนำเอาข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดซึ่งสามารถอ่านหรือถ่ายทอดได้โดยอาศัยเครื่องกลหรืออุปกรณ์อื่นใดมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน หากผู้ที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากัน ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันซึ่งงานดังกล่าวขึ้น โดยการคัดเลือกหรือจัดลำดับในลักษณะซึ่งมิได้ลอกเลียนงานของบุคคลอื่น ให้ผู้ที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงาน หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกนำมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน”

ค. การคุ้มครองลิขสิทธิ์ ระบุไว้อย่างชัดเจนปรากฏในส่วนที่ 3 ว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่ง บัญญัติไว้ในมาตรา 18 ความว่า “ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้มีสิทธิที่จะแสดงว่าตนเป็นผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าว และมีสิทธิที่จะห้ามมิให้ผู้รับโอนลิขสิทธิ์หรือบุคคลอื่นใดบิดเบือน ดัดทอนดัดแปลงหรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ และเมื่อผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตายทายาทของผู้สร้างสรรค์มีสิทธิที่จะฟ้องร้องบังคับตามลิขสิทธิ์ดังกล่าวได้ตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้ออกแถลงไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร”

ง. อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ระบุไว้อย่างชัดเจนปรากฏในส่วนที่ 4 ว่าด้วยอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 19 และมาตรา 24 ดังนี้

มาตรา 19 ความว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 21 และมาตรา 22 ลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มียุ่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ร่วม ลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าวให้มียุ่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ร่วม และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ร่วมคนสุดท้ายถึงแก่ความตาย

ถ้าผู้สร้างสรรค์หรือผู้สร้างสรรค์ร่วมทุกคนถึงแก่ความตายก่อนที่ได้มีการโฆษณางานนั้น ให้ลิขสิทธิ์ดังกล่าวมีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปี.....สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้น.....ระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก”

มาตรา 24 ความว่า “การโฆษณางานตามมาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 หรือมาตรา 23 อันเป็นการเริ่มนับอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ หมายความว่า การนำงานออกทำการโฆษณาโดยความยินยอมของเจ้าของลิขสิทธิ์”

จ. การละเมิดลิขสิทธิ์ มาตรา 33 ในส่วนที่ 5 ว่าด้วยการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งบัญญัติไว้ใน มาตรา 27 ถึงมาตรา 31 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา 27 ความว่า “การกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 25 (5) ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำความผิดต่อไปนี้

- (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน”

มาตรา 28 ความว่า “การกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งแก่โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียงอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 (5) ทั้งนี้ ไม่ว่าในส่วนที่เป็นเสียงและหรือภาพ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำความผิดต่อไปนี้

- (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน
- (3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว”

มาตรา 29 ความว่า “การกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานแพร่เสียงแพร่ภาพอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 (5) ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำความผิดต่อไปนี้

(1) จัดทำโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ
ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(2) แพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(3) จัดให้ประชาชนฟังและหรือชมงานแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยเรียกเก็บเงิน
หรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้า”

มาตรา 30 ความว่า “การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์อันมี
ลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 (5) ให้ถือว่าเป็นการละเมิด
ลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำได้ดังต่อไปนี้

(1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง

(2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

(3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว”

มาตรา 31 ความว่า “ผู้ใดรู้อยู่แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้ว่างานใดได้ทำขึ้นโดยละเมิด
ลิขสิทธิ์ของผู้อื่น กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานนั้นเพื่อหากำไร ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการละเมิด
ลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำได้ดังต่อไปนี้

(1) ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือเสนอให้เช่า
ซื้อ

(2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

(3) แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์

(4) นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร”

ฉ. ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ ระบุไว้อย่างชัดเจนปรากฏในส่วนที่ 6 ว่าด้วย
ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 36 มาตรา 42 และมาตรา
43 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา 32 ความว่า “การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นตาม
พระราชบัญญัติ หากไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของ
ลิขสิทธิ์และไม่ กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกิดสมควร มิให้
ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

ภายใต้บังคับบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมี
ลิขสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ถ้าได้กระทำได้ดังต่อไปนี้

(1) วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร

(2) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท

(3) ดิชม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

(4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

(5) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว

(6) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร

(7) ทำซ้ำ ดัดแปลงบางส่วนของงาน หรือตัดทอนหรือทำบทสรุปโดยผู้สอน หรือสถาบันการศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร

(8) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ”

มาตรา 33 ความว่า “การกล่าว คัดลอก เลียน หรืออ้างอิงงานบางตอนตามสมควร จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง”

มาตรา 36 ความว่า “การนำงานนาฏกรรม หรือดนตรีกรรมออกแสดงเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนตามความเหมาะสม โดยมีได้จัดทำขึ้นหรือดำเนินการเพื่อหากำไรเนื่องจากการจัดให้มีการเผยแพร่ต่อสาธารณชนนั้น และมีได้จัดเก็บค่าเข้าชม ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมและนักแสดงไม่ได้รับค่าตอบแทนในการแสดงนั้น มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากเป็นการดำเนินการโดยสมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสาธารณกุศล การศึกษา การศาสนา หรือการสังคมสงเคราะห์และได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง”

มาตรา 42 ความว่า “ในกรณีที่อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในภาพยนตร์ใดสิ้นสุดลงแล้ว มิให้ถือว่าการนำภาพยนตร์นั้นเผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ สิ่งบันทึกเสียงหรืองานที่ใช้จัดทำภาพยนตร์นั้น”

มาตรา 43 ความว่า “การทำซ้ำ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการ โดยเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายหรือตามคำสั่งของเจ้าพนักงานดังกล่าวซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้และที่อยู่ในความครอบครองของทางราชการ มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ถ้าได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง”

2. สิทธิของนักแสดง ระบุไว้อย่างชัดเจนปรากฏในหมวด 2 ว่าด้วยสิทธิของนักแสดง ซึ่งบัญญัติไว้ใน มาตรา 45 ความว่า “ผู้นำสิ่งบันเทิงเสียงการแสดงซึ่งได้นำออกเผยแพร่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าแล้ว หรือนำสำเนาของงานนั้นไปแพร่เสียงหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยตรง ให้ผู้นั้นจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมแก่นักแสดง ในกรณีที่ตกลงค่าตอบแทนไม่ได้ ให้อธิบดีเป็นผู้มีคำสั่งกำหนดค่าตอบแทน ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงอัตราค่าตอบแทนปกติในธุรกิจประเภทนั้นคำสั่งของอธิบดีตามวรรคหนึ่ง คู่กรณีอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้ภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งของอธิบดี คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด”

3. ลิขสิทธิ์และสิทธิของนักแสดงระหว่างประเทศ ระบุไว้อย่างชัดเจนปรากฏในหมวด 5 ว่าด้วยลิขสิทธิ์และสิทธิของนักแสดงระหว่างประเทศ ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 61 ความว่า

“งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์และสิทธิของนักแสดงของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของนักแสดงซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย หรืองานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วยย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศรายชื่อประเทศภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์หรืออนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของนักแสดงในราชกิจจานุเบกษา”

ทั้งนี้ บทกำหนดโทษได้บัญญัติความรับผิดทางอาญาไว้อย่างชัดเจนในหมวด 8 ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 69 ถึงมาตรา 77 ซึ่งเป็นเหมือนคู่มือปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียงในการเผยแพร่งานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นการรักษาประโยชน์จากงานของตนเองหรือของหน่วยงาน เพื่อมิให้ผู้อื่นละเมิดลิขสิทธิ์

ดังนั้น เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นทั้งการคุ้มครองและควบคุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

บทบัญญัติในกฎหมายมีความละเอียด ชัดเจนและครอบคลุมปัญหาของการตีความที่อาจเกิดขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น ตามมาตรา 10 ที่ระบุชัดเจนว่า งานที่ผู้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการรับจ้างบุคคลอื่น ให้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์และผู้ว่าจ้างจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น เป็นต้น

นอกจากนี้ บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญกับข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์เอาไว้ เพื่อเป็นการลดโอกาสการกระทำความผิดของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ เพราะว่าในปัจจุบันการละเมิดลิขสิทธิ์เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เป็นผลมาจากการละเลยไม่เคารพกฎหมายเสมือนพระราชบัญญัตินี้ไม่ศักดิ์สิทธิ์ อาจเป็นเพราะบทลงโทษตามหมวด 8 น้อยเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น จึงมีผู้คิดเล็งทำผิดกฎหมาย

เห็นควรปรับอัตราโทษทั้งจำทั้งปรับให้มากขึ้น หรืออาจจะมีมาตรการทางสังคมหรือบทลงโทษเพิ่มเติม เพื่อใช้เป็นวิธีการให้ต้องเฝ้าติดตามและระวังการปฏิบัติงานของ ผู้ล่อเลียนอย่างจริงจัง

กฎหมายฉบับนี้เหมาะสมกับในสถานการณ์ปัจจุบันอย่างมาก เพราะว่าในโลกของการพัฒนาและขยายตัวของเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมของประเทศและระหว่างประเทศสมควรที่จะได้มีการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และเพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานในด้านวรรณกรรม ศิลปกรรมและงานด้านอื่น ๆ

3. โอกาสในการรับผิดชอบทางอาญา

กฎหมายฉบับนี้เป็นการควบคุมสื่อมวลชนในการใช้เสรีภาพเกินขอบเขต เพราะว่านายต่าง ๆ ของกฎหมายส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ทางสื่อวิทยุกระจายเสียงด้วย เช่น การแพร่เสียงงานมีลิขสิทธิ์ การโฆษณาและเผยแพร่งานอันมีลิขสิทธิ์ต่อสาธารณชน หรือการนำงานนาฏกรรมหรือดนตรีกรรมออกแสดงเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน เป็นต้น และมีการกำหนดวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน รวมทั้ง ยังมีบทลงโทษอาญาระบุไว้ในหมวด 8 ว่าด้วยบทลงโทษซึ่งเป็นการความผิดทางอาญา ตั้งแต่มาตรา 69 ถึง มาตรา 77

ดังนั้น โอกาสที่เจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงจะกระทำผิดตามกฎหมายนี้เกิดขึ้นได้ง่าย เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ทั้งในขั้นตอนของกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพราะว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้เท่าที่ควร เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาหรือทำความเข้าใจในกฎหมายเหล่านี้และเป็นเรื่องยากที่จะเรียนรู้ อีกประการหนึ่ง การบังคับใช้กฎหมายอาญาจากผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นอย่างเคร่งครัดและจริงจัง ถ้าไม่มีผู้เสียหายยกขึ้นมาฟ้องร้องเป็นคดีความ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงละเลยหรือไม่ระมัดระวังและทำการโดยประมาท

4.1.6 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการฯ นั้น มีเจตนารมณ์สูงสุดที่ต้องการให้เกิดความโปร่งใสในระบบราชการเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากข้อบัญญัติของกฎหมายที่เน้นย้ำให้ความสำคัญในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการในหลายๆ วิธี การไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะทำให้ได้อย่างจำกัดและต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น เพื่อที่จะให้ประชาชน

ได้มีโอกาสอย่างกว้างขวางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ และนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไปนั้นไปศึกษา หาความรู้ และใช้ประโยชน์ ทั้งในลักษณะเพื่อประโยชน์ส่วนตน หรือของกลุ่ม หรือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม นอกจากนั้น ก็จะได้สามารถนำเสนอแนะข้อคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง มิใช่เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐเป็นสำคัญ และที่สำคัญก็คือ ประชาชนจะสามารถใช้ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องต่างๆ ที่ตนเองสงสัยได้ด้วยว่าการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย หรือตามกรอบของกฎหมายหรือไม่อย่างไร หากเห็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือน่าสงสัย ก็จะได้ใช้ข้อมูลเหล่านั้นเสนอให้ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องดำเนินการตรวจสอบต่อไป

เพื่อรับรองสิทธิในการรับรู้รับทราบข้อมูลข่าวสารของราชการ และให้มีความสำคัญกับ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัด และจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้ว จะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ประกอบกับคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการซึ่งเจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงจำเป็นต้องรับรู้รับทราบบัญชีของกฎหมาย ดังปรากฏในบทบัญญัติ มาตรา 4 ความว่า

“ข้อมูลข่าวสาร” หมายความว่า สิ่งที่สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูลหรือสิ่งใด ๆ ไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

“ข้อมูลข่าวสารของราชการ” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารที่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน

“ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย”

ดังนั้น เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นทั้งการคุ้มครองและควบคุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

ประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับที่ถูกนำออกมาใช้ เพื่อจุดประสงค์ในการลดการทุจริตประพฤติมิชอบในระบบราชการเป็นสำคัญ แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างได้ผลมากนัก จึงได้มีความพยายามที่จะออกกฎหมายใหม่ ๆ มาอีกเพื่อจะทำให้เกิดความโปร่งใสในระบบราชการให้ได้จริง ๆ แล้วกฎหมายที่มีอยู่ปัจจุบันก็เพียงพออยู่แล้ว ถ้าทุกฝ่ายให้ความสำคัญอย่างจริงจัง และนำกฎหมายเหล่านั้นมาใช้อย่างเข้มงวด โดยเฉพาะกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ที่บังคับให้หน่วยงานต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนให้มากที่สุดนั้น ถ้าผู้บริหารของหน่วยงานรัฐทุกแห่งนำไปกำหนดเป็นนโยบายให้เจ้าหน้าที่ของตนถือปฏิบัติกันอย่างจริงจังแล้ว ก็เชื่อได้โดยว่าปัญหาที่ว่านี้จะลดลงไปได้มาก ถ้าข้อมูลข่าวสารทุกอย่างที่ส่วนใหญ่ต้องถูกเปิดเผยแล้ว คงไม่มีใครกล้าที่จะทำออกนอกกลุ่มนอกทาง เพราะสามารถถูกตรวจสอบได้ตลอดเวลา และเมื่อถูกตรวจสอบก็ต้องอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดจึงดำเนินการไปเช่นนั้น ถ้าคำชี้แจงไม่ชัดเจน หรือไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือมีเหตุให้เชื่อว่าทำไมไม่ถูกต้อง เจ้าหน้าที่ผู้นั้นก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการฯ จึงถือเป็นกฎหมายสำคัญที่เป็นเหมือนใบเบิกทาง ให้ประชาชนได้มีโอกาสได้รับข้อมูลข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากหน่วยงานรัฐ เพื่อใช้ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความโปร่งใสในระบบราชการได้ โดยไม่จำเป็นต้องไปออกกฎหมายใหม่อีก ถ้าทำได้อย่างจริงจังทั้งภาครัฐและประชาชนแล้วการทุจริตในวงราชการก็จะลดลงไปเอง

กฎหมายฉบับนี้แม้จะบัญญัติขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 แต่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันในยุคของข่าวสารไร้พรมแดน และในระบอบประชาธิปไตยการให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขวางในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่ประชาชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง อันเป็นการส่งเสริมให้มีความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ประชาชนได้มีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้ด้วย

3. โอกาสในการเกิดความรับผิดชอบทางอาญา

โอกาสในการเกิดความผิดตามกฎหมายนี้ของเจ้าหน้าที่ในกิจการวิฤกระบายเสียงมีค่อนข้างมาก เนื่องจากกฎหมายได้ระบุไว้โดยละเอียดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การจัดเก็บและประเภทของข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย ซึ่ง

เจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาให้รอบคอบ ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติ หมวด 2 ว่าด้วยข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผยซึ่งระบุไว้ในมาตรา 14 มาตรา 15 และมาตรา 20

มาตรา 14 ความว่า “ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ จะเปิดเผยมิได้”

มาตรา 15 ความว่า “ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

(1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการป้องกัน การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

(3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

(4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

(6) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

(7) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใด และให้ถือว่ากรณีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจ โดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชา แต่ผู้ขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้”

มาตรา 20 ความว่า “การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดแม้จะเข้าข่ายต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายใด ให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับผิดชอบหากเป็นการกระทำโดยสุจริตในกรณีดังต่อไปนี้”

(1) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 15 ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ดำเนินการโดยถูกต้องตามระเบียบตามมาตรา 16

(2) ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 15 ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมีคำสั่งให้เปิดเผยเป็นการทั่วไปหรือเฉพาะแก่บุคคลใดเพื่อประโยชน์อันสำคัญยิ่งกว่าที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ หรือชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรือประโยชน์อื่นของบุคคล และคำสั่งนั้นได้กระทำโดยสมควรแก่เหตุ ในการนี้จะมีการกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเหมาะสมก็ได้

“การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งไม่เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐพ้นจากความรับผิดชอบตามกฎหมายหากจะพึงมีในกรณีดังกล่าว”

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ได้บัญญัติบทลงโทษไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ซึ่งระบุในมาตรา 40 และมาตรา 41 ดังนี้

มาตรา 40 ความว่า “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการที่สั่งตามมาตรา 32 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 42 ความว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดตามมาตรา 20 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ไม่มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ ทั้งในกรณีการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ทั้งนี้ เพราะกฎหมายฉบับนี้ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่และส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้เท่าที่ควร รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายอาญาจากผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปอย่างเคร่งครัดและจริงจัง เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายอาญาไม่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ปฏิบัติงานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4.1.7 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 96 ตอนที่ 72 วันที่ 4 พฤษภาคม 2522 คือ เนื่องจากปัจจุบันนี้การเสนอสินค้าและบริการต่าง ๆ ต่อประชาชนนับวันจะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบการธุรกิจการค้าและผู้ประกอบการธุรกิจโฆษณาได้นำวิชาการในทางการตลาดและทางการโฆษณาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะ

ผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาด และความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้น ในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา เมื่อมีการละเมิดสิทธิผู้บริโภค ย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นการไม่คุ้มค่า และผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่ในฐานะที่จะเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจจะระงับหรือยับยั้งการกระทำที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทั่วทั้งที่

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 115 ตอนที่ 15 ก วันที่ 24 มีนาคม 2541 คือ โดยที่ในปัจจุบันปรากฏว่ามีผู้บริโภคจำนวนมากยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้น ๆ บัญญัติไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญากับผู้ประกอบธุรกิจมากขึ้น และทั้งเป็นการสมควรปรับปรุงอัตราโทษเกี่ยวกับการกระทำผิดในเรื่องการโฆษณาและฉลากให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติเพื่อให้ความเป็นธรรมกับผู้บริโภคในการทำสัญญากับผู้ประกอบธุรกิจให้มากขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงอัตราโทษเกี่ยวกับการกระทำผิดเรื่องการโฆษณาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ปรากฏตามที่ระบุในมาตรา 4-7 โดยเฉพาะส่วนที่ 1 ว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณา มาตรา 22-มาตรา 29 บัญญัติชัดเจนถึงข้อความที่ใช้ในการโฆษณาไม่ว่าจะเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบการจัดหา หรือการใช้สินค้า หรือบริการ แนะนำวิธีการโฆษณาสินค้าบริการที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค รวมทั้งยังมีคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาพิจารณาให้ความเห็นหากผู้ประกอบธุรกิจผู้ใด สงสัยว่าการโฆษณาของตนเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ นอกจากนี้ยังมีบทลงโทษตามหมวด 4 มาตรา 45 มาตรา 62

ดังนั้น เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นทั้งการคุ้มครองและควบคุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

บทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะว่าเป็นการปรับปรุงองค์ประกอบคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค การปรับปรุงองค์การบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภค คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งใน

ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งปรับปรุงอำนาจของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

นอกจากนี้ ปัจจุบันระบบเทคโนโลยีทันสมัย การโฆษณาสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้ทั่วถึง จำเป็นต้องมีกฎหมายควบคุมการโฆษณา เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้ข่าวสารที่เป็นจริง ครบถ้วนและสามารถตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการได้อย่างคุ้มค่า

3. โอกาสในการเกิดความรับผิดทางอาญา

เนื่องจากในปัจจุบันเป็นโลกแห่งการแข่งขันทางการค้าและธุรกิจ และมีสินค้าบริการมากมายให้ผู้บริโภคเลือกซื้อ อาจทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้ผลิตสินค้าบริการให้ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง หรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการได้

ดังนั้น ผู้โฆษณาประชาสัมพันธ์จึงต้องระมัดระวังในการให้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งศึกษากฎหมายโดยเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ให้เข้าใจอย่างแท้จริง มิฉะนั้น จะนำไปสู่โอกาสในการเกิดความรับผิดทางอาญาได้ เพราะว่ากฎหมายได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคไว้อย่างชัดเจน ดังที่ปรากฏเป็นบทบัญญัติไว้ในมาตรา 4 มาตรา 10 มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 28 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา 4 ความตอนหนึ่งว่า

“ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครองดังต่อไปนี้”

(1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ.....”

มาตรา 10 ความตอนหนึ่งว่า

“คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้.....

(2) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิผู้บริโภค ในการนี้ จะระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อผู้ประกอบการด้วยก็ได้.....”

นอกจากนี้ ยังปรากฏอยู่ในส่วนที่ 1 ว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณา ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 28 อีกด้วย ดังนี้

มาตรา 22 ความว่า

“การโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบ การจัดหาหรือการใช้สินค้าหรือบริการ

ข้อความดังต่อไปนี้ ถือเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม

(1) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง

(2) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริง หรือไม่ก็ตาม

(3) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ

(4) ข้อความที่ทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน

(5) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้ โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณาตาม (1) “

มาตรา 23 ความว่า “การโฆษณาจะต้องไม่กระทำด้วยวิธีการอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ร่างกาย หรือจิตใจหรืออาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 28 ความตอนหนึ่งว่า

“..... ในกรณีที่ผู้กระทำการโฆษณาอ้างรายงานทางวิชาการ ผลการวิจัย สถิติ การรับรองของสถาบันหรือบุคคลอื่นใด หรือยืนยันข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งในการโฆษณา ถ้าผู้กระทำการโฆษณาไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่ใช้ในการโฆษณาเป็นความจริงตามที่กล่าวอ้าง ให้คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งตามมาตรา 27 ได้ และให้ถือว่าผู้กระทำการโฆษณาหรือควรได้รู้ว่าข้อความนั้นเป็นความเท็จ”

ทั้งนี้ มีบทลงโทษในลักษณะความผิดทางอาญาซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 4 ว่าด้วยบทกำหนดโทษระบุไว้ในมาตรา 47 ถึงมาตรา 51 ซึ่งเดิมถูกยกเลิกและได้ใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา 14 ถึงมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ดังต่อไปนี้

มาตรา 47 ความว่า

“ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพปริมาณหรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดหรือผู้อื่น โฆษณาหรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด เช่นว่านั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดซ้ำอีก ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 48 ความว่า

“ผู้ใดโฆษณาโดยใช้ข้อความตามมาตรา 22 (3) หรือ(4)หรือใช้ข้อความตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 22 (5)หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 มาตรา 24 หรือมาตรา 25 มาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

มาตรา 49 ความว่า

“ผู้ใด ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาซึ่งสั่งตามมาตรา 27 หรือมาตรา 28 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 50 ความว่า

“ถ้าการกระทำตามมาตรา 47 มาตรา 48 หรือมาตรา 49 เป็นการกระทำเจ้าของสื่อโฆษณา หรือผู้ประกอบการโฆษณา ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเพียงกึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น”

มาตรา 51 ความว่า

“ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 47 มาตรา 48 มาตรา 49 หรือมาตรา 50 เป็นความผิด ต่อเนื่อง ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือไม่เกินสองเท่าของค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับการโฆษณานั้น ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม”

ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 จึงได้เพิ่มบทบัญญัติกำหนดสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาไว้ โดยเฉพาะและยังปรับปรุงอัตราโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิดในเรื่องการโฆษณาและฉลากให้เหมาะสม

เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ค่อนข้างสูงทั้งในกรณี การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ เพราะว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้เท่าที่ควร และการบังคับใช้กฎหมายอาญาจากผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปอย่างเคร่งครัดและจริงจัง ถ้าไม่มีผู้เสียหายยกขึ้นมาฟ้องร้องเป็นคดีความ

4.1.8 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2530

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2527 เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนผู้ใช้จ่ายทั้งในด้านผู้รับอนุญาต อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ และในส่วนที่เกี่ยวกับคุณภาพของยา รวมทั้งวิธีการควบคุมและการโฆษณาขายยา

ต่อมาได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2530 ด้วย เหตุผลในการประกาศใช้ คือ เป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคสินค้าโดยเฉพา และให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนผู้ใช้จ่าย เช่น ห้ามการขายยาชุด การควบคุมการผลิตยาแผนโบราณที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น และการอนุญาต และการควบคุมการผลิต การขาย การนำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร

นอกจากนี้ การควบคุมการโฆษณาขายยา ปรากฏบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วยการโฆษณา ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 88-มาตรา 90 อย่างชัดเจนว่า การโฆษณาขายยาจะต้องไม่โอ้อวดสรรพคุณยา ไม่แสดงสรรพคุณอันเป็นเท็จหรือเกินจริง ไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นยาทำให้แท้งลูก หรืออื่น ๆ รวมทั้ง ระบุว่า การโฆษณาขายยาทางวิทยุกระจายเสียงต้องได้รับอนุมัติข้อความ เสียงหรือภาพที่ใช้ในการโฆษณาจากผู้อนุญาต

ดังนั้น เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นทั้งการคุ้มครองและควบคุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2530 ได้แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2527 มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันหลายประการ ตัวอย่างเช่น การกำหนดให้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจสุเสร็จที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษมีสิทธิเข้ารับการอบรมจากระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

3. โอกาสในการเกิดความรับผิดชอบทางอาญา

โอกาสที่เจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงจะกระทำตามกฎหมายนี้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีบทกฎหมายได้บัญญัติควบคุมการโฆษณาเอาไว้ชัดเจนในมาตรา 88 ถึงมาตรา 90 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา 88 ความว่า

“การโฆษณาขายยาจะต้อง

(1) ไม่เป็นการโอ้อวดสรรพคุณยาหรือวัตถุอันเป็นส่วนประกอบของยาว่าสามารถบำบัดบรรเทา รักษาหรือป้องกันโรคหรือความเจ็บปวดได้อย่างศักดิ์หรือหายขาดหรือใช้ถ้อยคำอื่นใดที่มีความหมายทำนองเดียวกัน

(2) ไม่แสดงสรรพคุณยาอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง

(3) ไม่ทำให้เข้าใจว่ามีวัตถุใดเป็นตัวยาหรือเป็นส่วนประกอบของยา ซึ่งความจริงไม่มีวัตถุหรือส่วนประกอบนั้นในยา หรือมีแต่ไม่เท่าที่เข้าใจ

(4) ไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นยาทำให้แท้งลูกหรือยาขับระดูอย่างแรง

(5) ไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นยาบำรุงกามหรือยาคุมกำเนิด

(6) ไม่แสดงยาสรรพคุณอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ

(7) ไม่มีการรับรองหรือยกย่องสรรพคุณยาโดยบุคคลอื่น

(8) ไม่ใช้บังคับแก่การโฆษณาซึ่งกระทำโดยตรงต่อผู้ประกอบโรคศิลปะ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์”

มาตรา 88 ทวิ ความว่า

“การโฆษณาขายยาทางวิทยุกระจายเสียง เครื่องขยายเสียง วิทยุโทรทัศน์ การฉายภาพหรือภาพยนตร์หรือทางสิ่งพิมพ์ จำต้อง

(1) ได้รับอนุมัติข้อความ เสียง หรือภาพที่ใช้ในการโฆษณาจากผู้อนุญาต

(2) ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ผู้อนุญาตกำหนด”

มาตรา 89 ความว่า “ห้ามมิให้โฆษณาขายยาโดยไม่สุภาพหรือโดยการร้องรำทำเพลงหรือแสดงความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย”

มาตรา 90 ความว่า “ห้ามมิให้โฆษณาขายยาโดยวิธีแถมพกหรือออกสลากรางวัล”

ทั้งนี้ มีบทลงโทษทางอาญาบัญญัติไว้ในหมวด 14 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ตั้งแต่

มาตรา 101 ถึง มาตรา 126 โดยเฉพาะมาตรา 124 ซึ่งเป็นการลงโทษการฝ่าฝืนมาตรา 88 มาตรา 88 ทวิ มาตรา 89 และมาตรา 90 ซึ่งกำหนดโทษให้ระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

ดังนั้น โอกาสที่เจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงจะทำผิดตามกฎหมายนี้ค่อนข้างมาก แต่อาจไม่มีการบังคับใช้กฎหมายนี้อย่างจริงจัง เพราะยังไม่ปรากฏว่ามีความผิดตามกฎหมายนี้เกิดขึ้น ทั้งที่กำหนดว่าต้องได้รับบทลงโทษ รวมทั้ง ระบุไว้ชัดเจนว่าห้ามโฆษณา ฯ

4.1.9 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

เหตุผลในการประกาศใช้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นการควบคุมคุณภาพอาหารและคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคอย่างรัดกุม

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ เจตนารมณ์เพื่อให้ความคุ้มครองประชาชนให้ได้รับประทานอาหารที่สะอาดปราศจากสิ่งทำให้เกิดพิษต่อร่างกาย คุ้มครองทางด้านเศรษฐกิจของประชาชน การหลอกลวงต่าง ๆ ในเรื่องอาหาร รวมถึง การคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ควรได้รับการนำเข้า การจำหน่าย ขั้นตอนการผลิต รวมถึง วัตถุดิบและภาชนะที่บรรจุอาหารซึ่งการโฆษณาเป็นส่วนสำคัญที่ประชาชน จะได้รับรู้ข้อมูลแหล่งบริโภค หรือ สรรพคุณของอาหาร

ดังนั้น จึงมีบทกฎหมายได้บัญญัติไว้ในหมวด 5 ว่าด้วยการขึ้นทะเบียนและการโฆษณาเกี่ยวกับอาหารซึ่งระบุในมาตรา 40 ถึงมาตรา 41 และมาตรา 70 ถึงมาตรา 72 ว่าด้วยการควบคุมการโฆษณาอาหารทางวิทยุกระจายเสียง โดยต้องนำเสียงหรือข้อความที่จะโฆษณาดังกล่าวให้ผู้อนุญาตตรวจพิจารณาก่อน รวมทั้งกำหนดบทลงโทษอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นทั้งการคุ้มครองและควบคุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 นี้แม้ว่าจะบัญญัติมาตั้งแต่ปี 2522 แต่รายละเอียดของบทบัญญัติว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารและความปลอดภัยของผู้บริโภคยังมีความจำเป็นต่อสถานการณ์ในปัจจุบันหลายประการ ดังนี้

1) เพื่อให้ความคุ้มครองต่อประชาชนในการได้รับประทานอาหารที่สะอาดปราศจากสิ่งทำให้เกิดพิษต่อร่างกายด้วยการควบคุมผู้ประกอบการให้ซื่อสัตย์และปฏิบัติตามกฎหมายให้ถูกต้อง

2) เพื่อคุ้มครองสุขภาพของประชาชนให้พ้นจากอันตรายที่จะได้รับจากการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะหรือมีสิ่งอันตรายต่อสุขภาพเจือปน

3) เพื่อคุ้มครองทางด้านอนามัยของประชาชนด้วยการควบคุมกรรมวิธีการผลิตหรือนำเข้าให้เป็นอาหารที่สะอาดมีคุณภาพ มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ

4) เพื่อคุ้มครองทางด้านเศรษฐกิจของประชาชนเกี่ยวกับการหลอกลวงต่าง ๆ ในเรื่องอาหาร ได้แก่ ชนิดของอาหาร ส่วนประกอบ ปริมาณ หรือกรรมวิธีการผลิต รวมทั้งการโฆษณาที่เกินจริง

5) เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ควรได้รับการนำเข้า การจำหน่าย ขั้นตอนการผลิต รวมถึงวัตถุดิบและภาชนะที่บรรจุอาหาร

3. โอกาสในการเกิดความรับผิดชอบทางอาญา

ถ้ามีการบังคับใช้กฎหมายนี้อย่างจริงจัง ก็จะทำให้โอกาสที่เจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงกระทำผิดอาญาตามกฎหมายนี้ค่อนข้างมาก เนื่องจากมีบทบัญญัติตามมาตรา 40 ถึง

มาตรา 41 และมาตรา 70 ถึงมาตรา 72 ว่าด้วยการควบคุมการโฆษณาอาหารทางวิทยุกระจายเสียง ดังต่อไปนี้

มาตรา 40 ความว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาคุณประโยชน์ คุณภาพหรือสรรพคุณของอาหารอันเป็นเท็จหรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร”

มาตรา 41 ความว่า “ผู้ใดประสงค์จะโฆษณาคุณประโยชน์ คุณภาพหรือสรรพคุณของอาหารทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทางฉายภาพ ภาพยนตร์ หรือทางหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อื่น หรือด้วยวิธีใดเพื่อประโยชน์ในทางการค้า ต้องนำเสียง ภาพ ภาพยนตร์ หรือข้อความที่จะโฆษณาดังกล่าวนั้นให้ผู้อนุญาตตรวจพิจารณาก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะโฆษณาได้”

ทั้งนี้ มีบทลงโทษทางอาญาบัญญัติไว้ในหมวด 8 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ตั้งแต่มาตรา 47 ถึง มาตรา 75 โดยเฉพาะมาตรา 70 ถึง 72 ซึ่งเป็นการลงโทษการฝ่าฝืนตามมาตรา 40 มาตรา 41 และมาตรา 72 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา 70 ความว่า “ผู้ใดโฆษณาอาหาร โดยฝ่าฝืนมาตรา 40 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 71 ความว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 41 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท”

มาตรา 72 ความว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อนุญาตซึ่งสั่งตามมาตรา 42 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละไม่น้อยกว่าห้าร้อยบาทแต่ไม่เกินหนึ่งพันบาทตลอดเวลาที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว”

ดังนั้น โอกาสที่เจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงจะทำผิดตามกฎหมายนี้ค่อนข้างมาก แต่อาจไม่มีการบังคับใช้กฎหมายนี้อย่างจริงจังจึงไม่ปรากฏความผิดว่าเกิดขึ้น ทั้งที่กำหนดว่าต้องได้รับการคุ้มครองรวมทั้ง ระบุไว้ชัดเจนว่าห้ามโฆษณา ฯ

เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ค่อนข้างสูงทั้งในกรณี การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ เพราะ ว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้เท่าที่ควร และการบังคับใช้กฎหมายอาญาจากผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปอย่างเคร่งครัดและจริงจัง ถ้าไม่มีผู้เสียหายยกขึ้นมาฟ้องร้องเป็นคดีความ

4.1.10 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งได้กระทำกัน ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 เพื่อร่วมมือกับประเทศภาคีอื่น ๆ ควบคุมการผลิต การขาย การนำเข้า การส่งออก การนำผ่านหรือการมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาททั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ มิให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลและสังคม

วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในพระราชบัญญัตินี้ หมายความว่า สิ่งของ จำนวน 4 จำพวก ได้แก่ วัตถุออกฤทธิ์ วัตถุตำหรับ วัตถุตำหรับยกเว้น และเอกสารกำกับวัตถุออกฤทธิ์ ซึ่งได้บัญญัติในมาตรา 4 ดังต่อไปนี้

มาตรา 4 ความตอนหนึ่งว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้

วัตถุออกฤทธิ์ หมายความว่า วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติ หรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา

วัตถุตำรับ หมายความว่า สิ่งปรุงไม่ว่าจะมีลักษณะใดที่มีวัตถุออกฤทธิ์รวมอยู่ด้วย ทั้งนี้รวมทั้งวัตถุออกฤทธิ์ที่มีลักษณะเป็นวัตถุสำเร็จรูปทางเภสัชกรรม ซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้แก่คน หรือสัตว์ได้

วัตถุตำหรับยกเว้น หมายความว่า วัตถุตำรับที่รัฐมนตรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ได้รับการยกเว้นจากมาตรการควบคุมบางประการสำหรับวัตถุออกฤทธิ์ที่มีอยู่ในวัตถุตำรับนั้น

เอกสารกำกับวัตถุออกฤทธิ์ หมายความว่า กระดาษหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏ ความหมายด้วยรูป รอยประดิษฐ์ หรือข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์ ซึ่งสอดแทรกหรือ รวมไว้กับภาชนะหรือหีบห่อบรรจุวัตถุออกฤทธิ์.....”

พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ได้บัญญัติเป็นบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณา ซึ่งอยู่ในหมวด 7 ระบุไว้ในมาตรา 48 เพื่อให้เจ้าหน้าที่ใน กิจการวิทยุกระจายเสียงทราบว่า ห้ามโฆษณาเพื่อการค้าซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ เว้นแต่โฆษณาโดยตรงต่อ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรม เภสัชกร หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง

ดังนั้น เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นทั้งการคุ้มครองและควบคุม สิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

ด้วยวัตถุประสงค์ที่ต่อจิตและประสาท มีโทษต่อร่างกายและจิตใจของผู้บริโภค และทำให้เสียหายต่อประเทศโดยรวม แต่บทลงโทษตามมาตรา 104 ระบุโทษเพียงจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนความผิดเกี่ยวกับการโฆษณาที่กำหนดโทษน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นในกรณีที่มีผู้ฝ่าฝืนโฆษณาและมีผู้บริโภคหลงเชื่อคำโฆษณานั้น

3. โอกาสในการเกิดความรับผิดทางอาญา

ถ้ามีการบังคับใช้กฎหมายนี้อย่างจริงจัง ก็จะทำให้โอกาสที่เจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงจะทำความผิดตามกฎหมายนี้ค่อนข้างมาก เนื่องจากมีบทบัญญัติตามมาตรา 48 ว่าด้วยการโฆษณา ดังต่อไปนี้

มาตรา 48 ความว่า

“ห้ามมิให้ผู้ใด โฆษณาเพื่อการค้าซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ เว้นแต่

(1) การโฆษณาซึ่งกระทำโดยตรงต่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรม เภสัชกร หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง หรือ

(2) เป็นฉลากหรือเอกสารกำกับวัตถุออกฤทธิ์ที่ภษณะหรือหีบห่อบรรจุวัตถุออกฤทธิ์”

ทั้งนี้ มีบทลงโทษทางอาญาบัญญัติไว้ในหมวด 12 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ตั้งแต่มาตรา 89 ถึง มาตรา 117 โดยเฉพาะมาตรา 104 ซึ่งเป็นการลงโทษการฝ่าฝืนตามมาตรา 48 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรา 104 ความว่า

“ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 48 มาตรา 72 มาตรา 76 มาตรา 78 หรือมาตรา 85 วรรคหนึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ดังนั้น โอกาสที่เจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงจะทำความผิดตามกฎหมายนี้ค่อนข้างมาก แต่อาจไม่มีการบังคับใช้กฎหมายนี้อย่างจริงจังจึงไม่ปรากฏความผิดที่เกิดขึ้น ทั้งที่ชื่อของวัตถุออกฤทธิ์กำหนดว่าต้องได้รับการควบคุม รวมทั้ง ระบุไว้ชัดเจนว่าห้ามโฆษณา

เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดทางอาญา พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ค่อนข้างสูงทั้งในกรณี การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ เพราะ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้เท่าที่ควร และการบังคับใช้กฎหมายอาญาจากผู้มี

อำนาจตามกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปอย่างเคร่งครัดและจริงจัง ถ้าไม่มีผู้เสียหายยกขึ้นมาฟ้องร้องเป็นคดีความ

4.1.11 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

ความหมายของ “เครื่องสำอาง” กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 3 ดังนี้

มาตรา 3 ความว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้

เครื่องสำอาง หมายความว่า

(1) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ทา ถู นวด โรย พ่น หยอด ใส่ อบ หรือกระทำด้วยวิธีอื่นใดต่อส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายเพื่อความสะอาด ความสวยงามหรือส่งเสริมให้เกิดความสวยงาม และรวมตลอดทั้งเครื่องประดับผิวต่าง ๆ ด้วย

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอางโดยเฉพาะ หรือ

(3) วัตถุอื่นที่กำหนดโดยกฎกระทรวงให้เป็นเครื่องสำอาง.....”

พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 ได้บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมเจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียง มิให้โฆษณาคุณภาพของเครื่องสำอางอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง อันอาจทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อหรือสำคัญผิดในคุณภาพของเครื่องสำอาง

ดังนั้น เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นทั้งการคุ้มครองและควบคุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 ได้บัญญัติมาตั้งแต่ปี 2517 ซึ่งในปัจจุบันมีเครื่องสำอางหลากหลายผลิตภัณฑ์ หลากหลายยี่ห้อและมีการแข่งขันทางการค้ามากขึ้น การโฆษณาจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการดำเนินการทางการตลาดของผู้ผลิตและผู้จำหน่าย แต่มิได้บัญญัติให้ชัดเจนถึงข้อกำหนดในการโฆษณา หรือควรจะมีคณะกรรมการพิจารณาข้อความหรือเสี่ยงที่จะดำเนินการโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียงก่อน

3. โอกาสในการเกิดความรับผิดชอบทางอาญา

ถ้ามีการบังคับใช้กฎหมายนี้อย่างจริงจัง ก็จะทำให้โอกาสที่เจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงกระทำผิดอาญาตามกฎหมายนี้ค่อนข้างมาก เนื่องจากมีบทบัญญัติตามมาตรา 32 ดังต่อไปนี้

มาตรา 32 ความว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาคุณภาพของเครื่องสำอางอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง อันอาจทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อหรือสำคัญผิดในคุณภาพของเครื่องสำอางนั้น”

โอกาสที่เจ้าหน้าที่ในกิจการวิทยุกระจายเสียง จะกระทำผิดตามกฎหมายนี้ค่อนข้างมาก เนื่องจากบัญญัติของกฎหมายไม่ชัดเจน ตามมาตรา 32 ระบุเพียงว่า ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาคุณภาพของเครื่องสำอางอันเป็นเท็จหรือเกินความเป็นจริง อันอาจทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อหรือสำคัญผิดในคุณภาพของเครื่องสำอาง อาจจะทำให้เจ้าหน้าที่ไม่ทราบแน่ชัดว่าคุณภาพของเครื่องสำอางนั้น ๆ เท็จหรือไม่ ต่างกับพระราชบัญญัติอาหารที่ การโฆษณาต้องได้รับอนุญาตเสียหรือข้อความจากผู้อนุญาตก่อน

ทั้งนี้ มีบทลงโทษทางอาญาบัญญัติไว้ใน มาตรา 53 ซึ่งเป็นการลงโทษการฝ่าฝืนมาตรา 32 ซึ่งกำหนดโทษให้ระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ค่อนข้างสูงทั้งในกรณี การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ เพราะว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้เท่าที่ควร และการบังคับใช้กฎหมายอาญาจากผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปอย่างเคร่งครัดและจริงจัง ถ้าไม่มีผู้เสียหายยกขึ้นมาฟ้องร้องเป็นคดีความ

4.1.12 พระราชบัญญัติวัดอุอันตราย พ.ศ. 2535

1. เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่เป็นความรับผิดชอบทางอาญา

ความหมายของ วัดอุอันตราย ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 ดังนี้

มาตรา 4 ความว่า

“ในพระราชบัญญัตินี้

วัดอุอันตรายหมายความว่า

- (1) วัดอุระเบิดได้
- (2) วัดอุไวไฟ
- (3) วัดอุออกซิไดซ์และเปอร์ออกไซด์
- (4) วัดอุมีพิษ
- (5) วัดอุที่ทำให้เกิดโรค
- (6) วัดอุกัมมันตรังสี
- (7) วัดอุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม
- (8) วัดอุกัณฐ์กร่อน

(9) วัตถุก่อให้เกิดการระคายเคือง

(10) วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม.....”

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ยังได้ระบุถึงการโฆษณาไว้ใน มาตรา 51 ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

ดังนั้น เจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นทั้งการคุ้มครองและควบคุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย

2. ความเหมาะสมของกฎหมายในสถานการณ์ปัจจุบัน

วัตถุอันตรายเป็นวัตถุที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ และสิ่งแวดล้อม แต่ในกฎหมายมิได้ระบุถึงการโฆษณาซึ่งวัตถุอันตรายให้ชัดเจน เห็นว่าน่าจะแก้ไขปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้

3. โอกาสในการเกิดความรับผิดชอบทางอาญา

ถ้ามีการบังคับใช้กฎหมายนี้อย่างจริงจัง ก็จะทำให้โอกาสที่เจ้าหน้าที่ในกิจการวิद्यุกระจายเสียงกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายนี้ค่อนข้างมาก เนื่องจากมีบทบัญญัติตามมาตรา 51 ดังต่อไปนี้

มาตรา 51 ความว่า “การควบคุมการโฆษณาวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและเพื่อประโยชน์ในการควบคุมโฆษณาให้ถือว่าวัตถุอันตรายที่มีการกำหนดผลากตามมาตรา 20 (1) เป็นสินค้าที่มีการควบคุมผลากโดยคณะกรรมการควบคุมผลากตามกฎหมายดังกล่าวโดยอนุโลม”

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ไม่ได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาเอาไว้ อย่างชัดเจนในมาตราใด อย่างไรก็ตามบทบัญญัติใน มาตรา 51 อนุโลมให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 4 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ระบุไว้ในมาตรา 47 ถึง มาตรา 51 ซึ่งเดิมถูกยกเลิกและได้ใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา 14 ถึงมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ดังต่อไปนี้

มาตรา 47 ความว่า

“ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณหรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะเป็นของตนเองหรือผู้อื่นโฆษณาหรือใช้ผลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด เช่นว่านั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดซ้ำอีก ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 48 ความว่า

“ผู้ใดโฆษณาโดยใช้ข้อความตามมาตรา 22 (3) หรือ(4)หรือใช้ข้อความตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 22 (5)หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 มาตรา 24 หรือมาตรา 25 มาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

มาตรา 49 ความว่า

ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาซึ่งสั่งตามมาตรา 27 หรือมาตรา 28 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 50 ความว่า

“ถ้าการกระทำตามมาตรา 47 มาตรา 48 หรือมาตรา 49 เป็นการกระทำเจ้าของสื่อโฆษณาหรือผู้ประกอบการโฆษณา ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเพียงกึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น”

มาตรา 51 ความว่า

“ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 47 มาตรา 48 มาตรา 49 หรือมาตรา 50 เป็นความผิดต่อเนื่อง ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือไม่เกินสองเท่าของค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับการโฆษณานั้น ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม”

เมื่อพิจารณาถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญา พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง มีโอกาสกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ค่อนข้างสูงทั้งในกรณี การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ เพราะว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้เท่าที่ควร และการบังคับใช้กฎหมายอาญาจากผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปอย่างเคร่งครัดและจริงจัง ถ้าไม่มีผู้เสียหายยื่นมาฟ้องร้องเป็นคดีความ

ผลสรุปจากผลการวิเคราะห์กฎหมายและเอกสาร

หลังจากที่ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์กฎหมายและเอกสาร จำนวน 12 ฉบับแล้ว ทำให้ทราบว่ากฎหมายทั้ง 12 ฉบับนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนและสื่อมวลชนและยังไม่ได้มีการยกเลิกกฎหมายฉบับใด ซึ่งปัจจุบันยังบังคับใช้กับประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้องตามกระบวนการยุติธรรม แต่ทุกคนมีโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาแตกต่างกัน เนื่องจากการบังคับใช้จากผู้มี

อำนาจหรือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้ความสำคัญต่อการเอาผิดกับผู้ปฏิบัติงานไม่เท่าเทียมกัน จำแนกได้เป็น 4 กรณี ดังข้อสรุปต่อไปนี้

กรณีที่ 1 มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 เพราะมีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

กรณีที่ 2 มีการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 โดยการบังคับใช้กระทำได้ใน 2 กรณี คือ ผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมดำเนินการทันที และเมื่อผู้เสียหายร้องขอ

กรณีที่ 3 ไม่มีการบังคับใช้กฎหมายเท่าที่ควร ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2517 และ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ทั้งที่ังมีความจำเป็นและยังเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งเป็นการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนให้เป็นไปตามกฎหมายด้วย

กรณีที่ 4 ไม่มีการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 และ พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.2493 เพราะว่ามีข้อจำกัดในการบังคับใช้ กล่าวคือ ฉบับแรกเป็นกฎหมายใหม่ที่ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบ และฉบับหลังเป็นกฎหมายเก่าที่ค่อนข้างล้าสมัยและไม่ทันต่อเหตุการณ์

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยยังได้อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ถึงความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณว่า โอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงอยู่ในระดับสูง และเพศระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ การศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน ทำให้โอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาต่างกัน

ดังนั้น การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ จึงแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ต่อเดือน ระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่ และหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ด้านวิทยุกระจายเสียง

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและเหตุผลเกี่ยวกับโอกาสกระทำความผิดทางอาญาในการปฏิบัติหน้าที่

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1.ข้อมูลทั่วไป ดังปรากฏในตาราง 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ต่อเดือน ระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่ และหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	หญิง	125	40.08
	ชาย*	181	59.2
	รวม	306	100.0
อายุ	20 – 30 ปี	28	9.2
	31 – 40 ปี	110	35.9
	41 – 50 ปี*	118	38.6
	51 – 60 ปี	50	16.3
	รวม	306	100.0
การศึกษา	มัธยมศึกษา	39	12.7
	อนุปริญญา (ปวส. / ปวท.)	35	11.4
	ปริญญาตรี*	200	65.4
	สูงกว่าปริญญาตรี	32	10.5
	รวม	306	100.0

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ต่อเดือน ระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่ และหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน (ต่อ)

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
รายได้	4,000 –10,000 บาท	73	23.9
	10,000 –20,000 บาท*	119	38.9
	20,000–30,000 บาท	87	28.4
	30,001–40,000 บาท	21	6.9
	40,001 บาทขึ้นไป	6	1.9
รวม		306	100.0
ระยะเวลาปฏิบัติงาน	1–10 ปี	107	35.0
	11–20 ปี*	125	40.8
	21–30 ปี	65	21.2
	31–40 ปี	9	2.9
รวม		306	100.0
หน้าที่ที่ปฏิบัติงาน	ผู้จัดรายการ	53	17.3
	ผู้สื่อข่าว	28	9.2
	เจ้าหน้าที่กระจายเสียง	106	34.6
	เสียง/ผู้ประกาศ		
	ช่างเทคนิค*	118	38.9
รวม		306	100.0

จากตาราง 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย อายุระหว่าง 41–50 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี รายได้ระหว่าง 10,001–20,000 บาท ระยะเวลาการปฏิบัติงาน 11–20 ปี และ หน้าที่ที่ปฏิบัติงานคือ ช่างเทคนิค

2. ผลการวิเคราะห์ระดับของความรู้และความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง ดังปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความรู้ความเข้าใจ กฎหมายและ
การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง

ข้อที่	ความรู้ความเข้าใจ	$\bar{X}$	SD	แปล ความหมาย
1	ท่านเคยรู้สึกรำคาญจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิทยุกระจายเสียง	2.7420	1.063	ปานกลาง
2	ท่านคิดว่าท่านถูกจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิทยุกระจายเสียงจากหน่วยราชการของท่าน	2.5948	.9980	ปานกลาง
3	ท่านคิดว่าพนักงานภาครัฐถูกจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิทยุกระจายเสียงมากกว่าพนักงานภาคเอกชน	3.3582	1.1715	มาก
4	ท่านคิดว่าเคยโฆษณากระจายเสียงในลักษณะที่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้อื่น	1.5784	.8310	น้อย
5	ถ้าท่านมีประสบการณ์ตามข้อ 1 ท่านเคยยื่นยันหรือพิสูจน์ว่าท่านแสดงความคิดเห็นด้วยความเป็นธรรมในฐานะเป็นบุคคลหรือกระทำในสิ่งที่ เป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ	2.7582	1.3134	ปานกลาง
6	ท่านเคยถูกฟ้องคดีหมิ่นประมาท โดยถูกตัดสินว่า มีความผิดและศาลสั่งให้ชดเชยหรือทำลายวัตถุที่มี ข้อความหมิ่นประมาท	1.1078	.4415	น้อย
7	ท่านเคยถูกฟ้องว่าละเมิดลิขสิทธิ์กรณีนำสิ่ง บันเทิงเสียงเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยไม่ได้รับ อนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์	1.0980	.4171	น้อย
8	ท่านเคยถูกฟ้องว่าละเมิดลิขสิทธิ์กรณีทำซ้ำหรือ ดัดแปลงสิ่งบันเทิงเสียง โดยไม่ได้รับอนุญาตจาก เจ้าของลิขสิทธิ์	1.0556	.3532	น้อย
9	ท่านเคยถูกฟ้องว่าสำเนาสิ่งบันเทิงเสียง โดยไม่ได้ รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์	1.0654	.3373	น้อย

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความรู้ความเข้าใจ กฎหมายและ
การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง (ต่อ)

ข้อที่	ความรู้ความเข้าใจ	$\bar{X}$	SD	แปลความหมาย
10	ท่านเคยนำสิ่งบันทึกเสียงการแสดงหรือสำเนางาน นั้นไปเผยแพร่เสียงโดยจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรม แก่นักแสดงผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์	1.1373	.5000	น้อย
11	ท่านเคยต้องคำสั่งศาลให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของ ลิขสิทธิ์	1.0556	.3242	น้อย
12	ท่านทราบว่า มี พ.ร.บ. ควบคุมการโฆษณาโดยใช้ เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493 ประกาศใช้	2.5784	1.1910	ปานกลาง
13	ท่านเคยใช้เครื่องขยายเสียงด้วยกำลังไฟฟ้าโดยท่าน ได้อ้างว่าท่านเป็นพนักงานหน่วยงานของรัฐ	1.2810	.6915	น้อย
14	ท่านเคยถูกพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่สั่งให้ลดเสียงเครื่อง ขยายเสียง	1.1209	.4150	น้อย
15	ท่านเคยถูกดำเนินหรือร้องเรียนว่าเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารของราชการอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อ ความมั่นคงของประเทศ	1.0915	.3944	น้อย
16	ท่านทราบว่า การบันทึกเสียงถือเป็นข้อมูลข่าวสาร	3.2092	1.2914	มาก
17	ในฐานะที่ท่านเป็นพนักงานหน่วยงานของรัฐ ท่าน ได้จัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยจัดระบบ ความปลอดภัย เพื่อมิให้มีการนำไปใช้โดยไม่ เหมาะสม หรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล	2.9412	1.3069	ปานกลาง
18	ท่านเคยถูกคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้ส่ง ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ท่านโฆษณา	1.2288	.6272	น้อย
19	ท่านเคยโฆษณาสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ ผู้บริโภค และเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากโดยโฆษณา พร้อมคำแนะนำหรือคำเตือนเกี่ยวกับวิธีใช้หรือ อันตราย	1.2582	.7257	น้อย

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความรู้ความเข้าใจ กฎหมายและ
การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง (ต่อ)

ข้อที่	ความรู้ความเข้าใจ	$\bar{X}$	SD	แปล ความหมาย
20	ท่านเคยโฆษณาข้อความที่ต้องแจ้งให้ผู้บริโภค ทราบว่าเป็นข้อความที่มีความมุ่งหมายเพื่อการ โฆษณา	1.4608	.8797	น้อย
21	ท่านเคยโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง โดยการ แสดงความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย	1.1895	.5811	น้อย
22	ท่านเคยโฆษณาโดยวิธีแถมพก	1.1013	.4717	น้อย
23	ท่านเคยถูกตั้งระงับการโฆษณาขายยา	1.0654	.3741	น้อย
24	ท่านถูกร้องเรียนว่าเคยโฆษณาสรรพคุณอาหารที่ เป็นเท็จ	1.0621	.3330	น้อย
25	ท่านเคยโฆษณาเพื่อการค้า ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์	1.1046	.4532	น้อย
26	ท่านทราบว่าวัตถุออกฤทธิ์หมายถึงอะไร	3.1373	1.3185	น้อย
27	ท่านทราบว่าวัตถุตำรับคือ สิ่งปรุงไม่ว่าจะมี รูปลักษณะใดที่มีวัตถุออกฤทธิ์รวมอยู่ด้วย	2.4902	1.2153	ปานกลาง
28	ท่านทราบว่าเครื่องสำอางหมายถึงวัตถุที่ มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิต เครื่องสำอาง	2.6601	1.2209	ปานกลาง
29	ท่านเคยถูกร้องเรียนกรณีโฆษณาเครื่องสำอางเป็น เท็จ	1.0752	.4019	น้อย
30	ท่านเคยโฆษณาเกี่ยวกับวัตถุอันตราย	1.1895	.6246	น้อย
31	ท่านทราบว่าวัตถุอันตรายหมายถึงอะไร	3.1471	1.3675	มาก
32	ท่านทราบว่าควบคุมการโฆษณาวัตถุอันตราย เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค	3.0392	1.3520	มาก
รวม		1.8088	.3549	น้อย

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้าน
 วิทยุกระจายเสียงในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($X = 1.8088$, $SD = .3549$)

เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า ระดับของความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติ
 หน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงในแต่ละรายการ สามารถแบ่งได้ 3 ระดับ คือ ระดับมาก
 ได้แก่ รายการที่ 3,16,31 และ 32 ส่วนระดับปานกลาง ได้แก่ รายการที่ 1,2,5,12,17,27 และ 28
 นอกจากนั้นอยู่ในระดับน้อย จำนวน 21 รายการ

3.การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้าน
 วิทยุกระจายเสียงโดยจำแนกตามเพศ ดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตาม
 กฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงโดยจำแนกตามเพศ

(N=306)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{X}$	SD	t	P
หญิง	125	40.08	1.5919	.4924	-6.149**	.000
ชาย	181	59.2				

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติอย่างยิ่ง ($P < .05$)

จากตารางที่ 4.3 พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน ทำให้ความรู้ความเข้าใจ
 กฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติอย่างยิ่ง ($t = -6.149$, $P = .000$)

4.การเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย
 ด้านวิทยุกระจายเสียงโดยจำแนกตามตัวแปรการศึกษาและตัวแปรระยะเวลาปฏิบัติโดยการ
 วิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA Analysis) ดังปรากฏในตาราง 4.4 – 4.7

ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงโดยจำแนกตามตัวแปรระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	34.377	48	.716	1.072	.358
ภายในกลุ่ม	171.741	257	.668		
รวม	206.118	305			

จากตาราง 4.4 พบว่า ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความแตกต่างกันในความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง

ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงโดยจำแนกตามตัวแปรการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	1.383	3	.4613	.760*	0.11
ภายในกลุ่ม	37.038	302	.123		
รวม	38.422				

* $p < 0.5$

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน ทำให้ความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.5 ($F = 3.760$, $df = 3$, $P = .011$) แสดงว่าต้องมีค่าเฉลี่ยอย่างน้อย 1 กลุ่มแตกต่างกัน

ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้สูตรของ LSD และผลการทดสอบเป็นรายคู่ดังปรากฏในตาราง 4.6

ตารางที่ 4.6 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความรู้ความเข้าใจกฎหมาย และการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง จำแนกตามตัวแปรการศึกษา

การศึกษา	$\bar{X}$	มัธยมศึกษา	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
มัธยมศึกษา	1.7212	-	-.1431	-.8221E-02	-.2554*
อนุปริญญา	1.8643		-	7.491E-02	-.1123
ปริญญาตรี	1.7894			-	-.1872
สูงกว่าปริญญาตรี	1.9766				-

* $p < 0.5$

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง มีความแตกต่างกันในระดับการศึกษาระหว่างมัธยมศึกษากับระดับสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ($p < 0.5$)

ตารางที่ 4.7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงโดยจำแนกตามตัวแปรตำแหน่งหน้าที่

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	52.536	48	1.094	.920	.625
ภายในกลุ่ม	305.729	257	1.190		
รวม	358.265	305			

* $p < 0.5$

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้ความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงแตกต่างกัน

5. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและเหตุผลเกี่ยวกับโอกาสกระทำความผิดทางอาญาในการปฏิบัติหน้าที่

ผู้วิจัยได้นำเอาคำตอบจากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและเหตุผลเกี่ยวกับโอกาสกระทำความผิดทางอาญาในการปฏิบัติหน้าที่มาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสามารถสรุปได้ประเด็นสำคัญ เป็น 2 กรณี ดังนี้

1) มีโอกาสกระทำความผิดอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ การไม่รู้และไม่เข้าใจกฎหมายและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การขาดพินิจให้ผู้อื่นเสียหาย การจัดรายการประเภทสนทนาหรือคุยข่าวซึ่งอาจพาดพิงบุคคลที่ 3 และการประมาทจากการนำเสนอข่าวเท็จ

2) ไม่มีโอกาสกระทำความผิดอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ การกลั่นกรองและงดการวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลที่เสี่ยงต่อความผิด การศึกษากฎระเบียบที่เกี่ยวข้องทั้งพระราชบัญญัติเก่าและใหม่ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารจากองค์การอาหารและยา สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค หรือกรมประชาสัมพันธ์อยู่เสมอ การมีหัวหน้าซึ่งเป็นผู้กลั่นกรองให้ก่อนรอบหนึ่ง การเป็นข้าราชการและไม่ค่อยมีการโฆษณาในสื่อวิทยุกระจายเสียงของรัฐซึ่งเป็นส่วนราชการที่มีกฎระเบียบบังคับใช้เป็นการเฉพาะ และความพยายามปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบข้อบังคับและกฎหมาย นอกจากนี้ ยังได้ยึดหลักตามจรรยาบรรณของสื่อมวลชนและยึดตามกฎหมายระเบียบการโฆษณาเผยแพร่ โดยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง และถูกต้องตรงไปตรงมา รวมทั้งการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาอย่างต่อเนื่อง

4.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในตอนนี้ ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์จากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ โดยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในแง่มุมมองปรากฏการแบบคนใน (emic) เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตามบริบททางสังคมที่มีประสบการณ์

การสัมภาษณ์แบบยังลึกในงานวิจัยนี้ เป็นการสัมภาษณ์ชนิดตัวต่อตัว ซึ่งทำให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล้าเปิดเผยข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ และอาศัยความสามารถในการสื่อสารแบบ

เผชิญหน้า (face to face) ซึ่งผู้วิจัยตรวจสอบความจริงได้จากได้จากพฤติกรรม ได้แก่ ท่าทาง น้ำเสียง และสีหน้า และในขณะเดียวกันยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถให้ข้อมูล แก่ผู้สัมภาษณ์ได้อย่างเต็มที่ แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในงานวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์ ในระดับจุลภาคซึ่งเป็นระดับผู้บังคับบัญชาและระดับผู้ปฏิบัติการที่ปฏิบัติงานในกรม ประชาสัมพันธ์ด้านวิทยุกระจายเสียงอย่างเคร่งครัด กระบวนการศึกษาเป็นการมุ่งทำความเข้าใจใน ระบบของการทำงานตามโครงสร้างและหน้าที่ (Structural Functionalism) การเตรียมตัวและ เตรียมพร้อมในการปฏิบัติการกิจในฐานะเป็นสื่อมวลชนของรัฐด้านวิทยุกระจายเสียง ปัญหา และ อุปสรรคที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบจากการปฏิบัติการกิจในฐานะเป็นสื่อมวลชนของรัฐด้าน วิทยุกระจายเสียง

ผู้วิจัยได้นำเอาบริบททางสังคมจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย เขต พื้นที่ตามโครงสร้างการบริหาร สถานการณ์เฉพาะถิ่นและสภาวะแวดล้อมขององค์กรมาใช้ในการ วิเคราะห์ทางสังคมเพื่อให้เห็นลักษณะของการปฏิบัติงานตามลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรม การทำงานเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะทำความเข้าใจในความรับผิดชอบกฎหมายของเจ้าหน้าที่ ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ความหลากหลายในการปฏิบัติหน้าที่ ลักษณะการปฏิบัติงาน และแนวทางแก้ไขปัญหามูลฐานเพื่อความเป็นมาตรฐานที่ถูกต้องของการ ปฏิบัติงานซึ่งผู้วิจัยพยายามรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในพื้นที่ที่แตกต่างกันนำมาอธิบาย เพื่อให้ได้ความหมายที่หลากหลายมากเท่าที่จะทำได้และนำคำอธิบายเหล่านั้นมาหาข้อสรุปโดย วิธีการตีความข้อมูล (Interpretation) และการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparisons) ใน รูปแบบของข้อความ (Statement) ด้วยการนำประเด็นที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้สามารถ อธิบายและสรุปเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ดัง รายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหลากหลายในการปฏิบัติงานของแต่ละหน้าที่

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสถานี วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย พบว่า ตามลักษณะงานภายในองค์กร ผู้ที่ปฏิบัติงานในด้าน กฎหมายหรือด้านระเบียบข้อบังคับ จะมีหน้าที่คอยให้คำแนะนำเรื่องกฎหมายและระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งในระดับผู้บังคับบัญชาและระดับเจ้าหน้าที่เป็นการเฉพาะเอกเทศ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตข้อมูลข่าวสารอีกเป็นจำนวนมากที่มีการปฏิบัติงานในส่วน ของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้ง การได้รับมอบหมายงานด้าน อื่น ๆ นอกเหนือจากหน้าที่หลักที่ตนปฏิบัติอยู่ด้วย ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานหน้าที่นายช่างไฟฟ้า

สื่อสารซึ่งนอกจากหน้าที่หลัก ๆ ด้านช่างแล้วก็ยังได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานในด้านของการบริหารงานทั่วไปอีกด้วย เป็นต้น กรณีนี้เป็นข้อสันนิษฐานได้ว่าการทำหน้าที่ทั้งสองอย่างนั้น อาจทำให้ขาดประสิทธิภาพในอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ แม้กระทั่งตำแหน่งผู้จัดรายการก็ต้องทำหน้าที่เป็นช่างเทคนิคด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวที่ดูเหมือนทำหน้าที่เพียงอย่างเดียว แต่ในบางพื้นที่ก็จะต้องไปทำหน้าที่เป็นผู้จัดรายการที่ต้องคอยรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาผลิตเป็นรายการออกอากาศด้วยเช่นกัน

ในลักษณะของการปฏิบัติหน้าที่แบบนี้ มิให้เห็นกันอยู่แทบทุกพื้นที่ สืบเนื่องมาจากปัญหาของบุคลากรที่มีประจำอยู่ในแต่ละสถานียังมีไม่เพียงพอกับการกิจและลักษณะของเนื้องาน

“ก็ดูแลการสื่อข่าววิทยุทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การส่งคนไปทำข่าวและก็ทำตามที่เราสั่งนะว่าจะให้เจาะประเด็นข่าวอะไรก็ส่งผู้สื่อข่าวไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“ภารกิจหลักของเราเนี่ยะ ก็คืองานกฎหมายมันก็ต้องมีการแนะนำอยู่ทุกวันตามหน้าทำงานที่เข้ามาเป็นประจำ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“ก็จะมียานวินัยและก็เกี่ยวกับ อ.ก.พ.กรม การโยกย้ายการแต่งตั้งดูแลในเรื่องการบริหารงานบุคคลของกรมค่ะ แต่ในส่วนของพี พีท้าวาระการประชุมคณะกรรมการ และก็ทำวาระเพิ่มในส่วนของวินัย พีต้องรวบรวมเนื้อหาทั้งหมดที่จะต้องนำเข้าไปประชุม จัดเตรียมเป็นแฟ้มเอกสารแล้วก็แต่งตั้งอนุกรรมการตามวาระไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“พีทำอยู่ในตำแหน่งหัวหน้างานถ่ายทอดเสียง แต่งานหลักที่รับผิดชอบเลยคืองานผลิตรายการ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“ตำแหน่งของพี คือ หัวหน้าช่าง ก็มีลูกน้องในสายงานอยู่ 2 คน และก็จะป็นงานบำรุงรักษา” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“ตอนนี้ พีปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายข่าวและรายการ ทำงานทั้งสองอย่างเป็นหลัก” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“ก็ต้องออกไปทำข่าวเขียนข่าว ในส่วนของรายการก็มีที่เราควบคุมดูแลด้วยส่วนหนึ่ง ในเรื่องการจัดผังรายการ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“ก็จะดูแลในเรื่องผังรายการการกระจายเสียงและก็ดูแลนักจัดรายการของเราและของคนข้างนอกด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“ก็มีหน้าที่ในการผลิตข่าว สื่อข่าววิทยุ เผยแพร่ในส่วนกลาง อันที่สอง ก็คือผลิตในพื้นที่ที่เผยแพร่ในพื้นที่” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“ผมจะดูแลในส่วนของระบบห้องส่ง เครื่องส่ง และก็ระบบดาวเทียมนะครับ น่าจะเป็นขั้นตอนสุดท้ายของขบวนการทั้งหมด ผู้สื่อข่าวไปทำข่าวมาอะไรเนี่ยะ ก็มาอยู่ที่ผม ผมก็เป็นคนเพเลเทป เปิดเทป และก็ส่งกระจายเสียงให้คนฟังกันที่บ้าน” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 18 เม.ย. 51)

“ดูแลระบบเกี่ยวกับด้านเทคนิคทั้งหมดทั้งห้องส่ง เอ.เอ็มและ เอฟ เอ็ม เครื่องส่งทั้งหมดการเชื่อมโยงสัญญาณดาวเทียม” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 18 เม.ย. 51)

“ในห้องนี้ผมรับผิดชอบด้วยตัวเองทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นด้านจัดผังรายการ ตัดต่อรายการ ประกาศข่าว ทำกระทั้งช่างและผู้จัดรายการ ทำหมดเลยครับ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ปฏิบัติหน้าที่ทั้งผลิตข่าวสื่อข่าว และก็ส่งข่าวเข้าไปทางอินเทอร์เน็ตของกรมและก็ส่งข่าวเข้า สวท. ส่วนกลาง” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“งานหลักก็ทำข่าว...ในต่างจังหวัดนั้นมันจะมากกว่านี้ตรงที่ว่าเราเน้นใช้คนให้คุ้ม ก็คือจะไปผลิตรายการ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“หน้าที่หลักการเข้าเวรควบคุมเสียง ก็จะมีเรื่องของการซ่อมบำรุงอุปกรณ์เครื่องส่ง ห้องส่งที่เกี่ยวกับทางเทคนิคครับ รวมไปถึงดูแลเรื่องระบบแอร์และก็แสงสว่าง และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ก็คือเรื่องบริหารทั่วไปอยู่... และก็ตรวจสอบเอกสารการเบิกจ่ายงานพัสดุ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

ภารกิจในการปฏิบัติหน้าที่ แบ่งได้เป็น 2 กระบวนการ คือ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งความหลากหลายในการปฏิบัติงานของแต่ละหน้าที่ มองเห็นชัดว่าเป็นปรากฏการณ์โดยปกติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ในลักษณะของ “คนเดียวทำหลายหน้าที่”

2. การเตรียมตัวและการเตรียมพร้อมของการปฏิบัติหน้าที่

ในการปฏิบัติหน้าที่ทางด้านวิทยุกระจายเสียงของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในลักษณะงานที่แตกต่างกันจากผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่ามีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละบทบาทที่ตนเองได้รับ ซึ่งมีผลทำให้การเตรียมตัวและการเตรียมพร้อมของผู้ปฏิบัติงานของแต่ละคนมีวิธีการและขั้นตอนที่มีความละเอียดซับซ้อนไม่เท่ากัน

ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายก็จะต้องศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญด้วยเหมือนกันเพราะถ้ามีการออกคำสั่งหรือระเบียบใด ก็ต้องให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และในส่วนของระเบียบข้อบังคับก็จะมีการหาแนวทางที่ปฏิบัติร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยมีการระดมความคิดเห็นพูดคุยกันในประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคมที่ประชาชนให้ความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการติดตามวิเคราะห์ประเด็นที่อยู่ในรูปแบบของละครทีวี การนำเสนอในรูปแบบของข่าวซึ่งก็มักจะเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมาให้ผู้ปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับได้ติดตามวิเคราะห์กันตลอดเวลา เพื่อที่จะนำปัญหาหรือข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาแนะนำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้ปฏิบัติกันต่อไป แต่ในขณะเดียวกัน ยังมีผู้ปฏิบัติงานในระดับหัวหน้าที่ยังใช้วิธีการมอบหมายหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการสามารถที่จะตัดสินใจได้เอง ลักษณะงานอย่างนี้ก็กล่าวมานี้ส่วนใหญ่ ก็คือ งานทางด้านการสื่อข่าว ซึ่งตนจะใช้วิธีการควบคุมเพียง อย่างเดียว และถ้าเกิดปัญหาก็จะเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยให้ได้

ในการผลิตข่าวออกอากาศให้ประชาชนได้ฟังในแต่ละวัน ผู้ที่ทำหน้าที่สื่อข่าวต้องมีการหาแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ ส่วนมากก็จะเป็นหน่วยงานราชการหรือผู้นำท้องถิ่นที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือ การออกไปหาข่าวลงพื้นที่ทำข่าวและผลิตข่าวเพื่อหาคำตอบในประเด็นที่ตนได้ตั้งไว้ จากนั้น ก็ส่งให้ผู้รายงานข่าวอ่านออกอากาศต่อไป ในขณะเดียวกัน ทางด้านของนายช่างไฟฟ้า สื่อสารหรือผู้ที่ดูแลด้านเทคนิคก็มีการเตรียมการรองรับการออกอากาศในแต่ละวัน โดยมีการตรวจเช็คอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในสถานีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นระบบแอร์ วิทยุ เครื่องส่ง เพื่อให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ในแต่ละวันซึ่งบางทีสถานีก็จะมีการถ่ายทอดสดบ้างในแต่ละภูมิภาค ซึ่งตรงนี้ผู้จัดรายการในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจะต้องเตรียมข้อมูลและประเด็น หรือแม้กระทั่งการเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมรายการ ก็ต้องมีการติดต่อประสานงานล่วงหน้าให้

เรียบร้อย เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงที่จะนำเสนอ ซึ่งแต่ละคนมีการเตรียมพร้อมที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะงานที่ตนเองได้รับ

“คือ.....เราก็จะมีกลุ่มคนเป็น บก. เราจะให้อ่านาจอเขา มอบอำนาจไปเลย แต่ว่าเราจะมีคนควบคุมโดยหลักข่าวอย่างผมก็จะผลักดันคุณงาน ถ้ามันมีปัญหาปั๊บ พวกนี้ต้องถามก่อนแต่ส่วนใหญ่ก็มักจะ ไม่ถาม คัดสินใจกันเอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“คือ... ในการทำงานกฎหมายเนี่ย การที่จะเป็นนักกฎหมายที่ดีที่เก่ง เราคงจะไม่นั่งฟังจากทางราชการอย่างเดียว มันจะต้อง Brainstorms แลกเปลี่ยนข้อมูลกันว่าเรื่องนี้มันเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นเราจะต้องวิเคราะห์ปัญหากันตลอด พอมีประเด็นร้อน ๆ เราก็จะมาถกกันถามความคิดเห็นกัน เราก็ไม่ได้มีลำดับขั้นอะไรมากมาย เราจะทำงานเป็นทีม อย่างล่าสุดเรื่องสงครามนางฟ้า เราก็ดูแต่พอมันเป็นประเด็น เราก็จะดูว่ามันเป็นยังไง หมิ่นได้ไหม เราวิเคราะห์กัน มันจะเป็นประเด็น เราก็จะได้รับความรู้ทางกฎหมายเพิ่มขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“เพราะฉะนั้น...บทบาทของสื่อไม่ใช่ไปตามกฎหมาย มันต้องตามจรรยาบรรณวิชาชีพของคุณ คุณอาจจะไม่ถูกกฎหมาย คุณก็ต้องถูกจรรยาบรรณ เพราะว่าสื่อมวลชนมันเป็นวิชาชีพที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญมากกว่าวิชาชีพอื่น เพราะฉะนั้น การดูกฎหมายของสื่อมวลชนเนี่ย อันดับแรกเลยไม่ใช่เปิดตำราธรรมดา ต้องดูรัฐธรรมนูญ การที่เราจะออกคำสั่งอะไรคู่ด้วยว่าไปละเมิดสิทธิ์ของสื่อหรือเปล่า..... เพราะเราก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสื่อด้วย เพราะฉะนั้นนักกฎหมายต้องตามรัฐธรรมนูญให้ทันด้วย เพราะเราก็เป็นส่วนหนึ่งด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“เราก็จะคุยกันนอกเหนืองานในหน้าที่ นี่คือสิ่งที่พี่จะให้หน่วยงานของเราเป็นนักกฎหมายที่ทันสมัย แล้วก็ไม่ใช่นั่งพูดเอามั่นอย่างเดียว แต่ก็ต้องคิดในแง่กฎหมายด้วย ว่าควรจะเป็นอย่างไร เราต้องคิดในแบบนักกฎหมาย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“ถ้าถ้าผิดเราก็จะมีกระบวนการขั้นตอนของกฎหมาย ก็สอบข้อเท็จจริง ถ้ามีมูลก็ต้องสอบพยาน เหมือนตำรวจเลย เหมือนกับศาลค่ะ... กว่าจะมีการถึงชั้นลงโทษเนี่ยะ ก็ต้องมีการสืบสวน สืบพยาน ถ้าคุณไม่ได้ทำผิด ก็มีหลักฐานเพื่อมาหักล้างได้หมด...” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“สำนักเป็นผู้ผลิตและพวกที่มีหน้าที่มาอ่าน... ณ ปัจจุบันเนี่ยะพี่จะพยายาม ก็ทำให้มันพอดี ไม่ให้ บก. เขารู้สึกว่าเราล้าหน้า ตรงนี้มันเป็นจิตวิทยาในการทำงานด้วย และก็ให้เกียรติเขาในการทัก(เนื้อหาที่ไม่ถูก)” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“รูปแบบรายการเนี่ยะ...จะมีสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็นข่าวที่เราเลือกมา วันหนึ่งเราจะเล่นประเด็นเดียว สัมภาษณ์คนเสร็จแล้วเปิดสายให้ผู้ฟัง ในประเด็นนั้น..... เราก็พิจารณาจากการติดตามสถานการณ์ทุก ๆ วัน พรุ่งนี้จะเล่นอะไรก็ดูวันนี้ วันนี้มีอะไรน่าสนใจ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“เอ่อ... เพราะว่าเวลาเราเสนอเนี่ยะ เราไม่ได้เป็นคนพูดเอง คือมันมีประเด็นคนอธิบาย คือคนที่เราเชิญมาสัมภาษณ์ ถูกผัดอยู่ที่เขา แต่การที่เราเชิญเราก็ต้องดูว่าคนนี้เหมาะกับการพูดประเด็นนี้ แต่ในบางเรื่องที่มีมันเป็นลักษณะของความคิดเห็นความขัดแย้งกันจริงเนี่ยะ... เช่น พักหนี้เกษตรกรเราก็ต้องเชิญ ธกส.มา คือเราไม่ได้เป็นคนนำเสนอเอาเนื้อหา มาพูดเอง คิดว่าเรื่องนี้น่าสนใจก็จะเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาพูด” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“เขาก็เปิดเครื่องส่ง ดูว่าแอร์ทำงานปกติไหม เช็กระบบมิเตอร์ต่างๆ วิทยุต่อไหมและก็มาขึ้นเบรคเกอร์ เช็กเครื่องเล่น ซีดี เช็กระบบคอมพิวเตอร์ว่าทำงานดีมัยและก็มาเช็กเวลาก่อนเปิดสถานีตอนตีห้า” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“ดูว่าเป็นไปตามที่กำหนดหรือเปล่าให้เวลาไปแล้วมาจัดทุกครึ่งมัย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“การทำงานก็เริ่มตั้งแต่ลงพื้นที่พบแหล่งข่าว หาข่าวสื่อข่าว เราก็มุ่งเข้าไปหาข้อมูล หาคำตอบในประเด็นที่เราตั้งเอาไว้ เราก็ผลิตข่าว ทั้งเรียบเรียงแล้วก็สัมภาษณ์มาเขียนเป็นข่าว” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“เราวางเวอร์เอาไว้เป็นปกติอยู่แล้ว เป็นเดือนเป็นสัปดาห์ และก็จะมียุติพิเศษเขาเรียกว่างานถ่ายทอด” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 14 เม.ย. 51)

“ก็ต้องมีเตรียมข้อมูล เตรียมประเด็นที่เราจะคุย บางรายการก็เตรียมแหล่งข่าวที่เราสัมภาษณ์” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 14 เม.ย. 51)

“การเลือกแหล่งข่าวก็เอาแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือจะเป็นหน่วยงานราชการ หรือว่าผู้นำท้องถิ่นที่ชาวบ้านเขาให้ความเชื่อถือ ถึงจะเอาเพราะไม่งั้น ความผิดพลาดมันจะมีสูง” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ก็จะแบ่งเวรเป็นสามช่วง เช้า กลางวัน ค่ำ เช้าขึ้นมาก็คุมเครื่องเสียงออกอากาศ เวรต่อไปก็เหมือนกัน เตรียมพร้อมทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

การเตรียมตัวและการเตรียมพร้อมของการปฏิบัติหน้าที่ ได้มีการดำเนินการอย่างล่วงหน้าและต่อเนื่องโดยไม่ขาดตกบกพร่อง แต่สิ่งที่เตรียมตัวและเตรียมพร้อมมักเป็นเรื่องของกระบวนการขั้นตอนในการปฏิบัติงานและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคกระบวนการทำงาน และไม่พบว่ามีกรวางแผนหรือพิจารณาข้อกฎหมายที่ควรระมัดระวังเป็นพิเศษเฉพาะกรณี ซึ่งก็ควรถือว่าเป็นการเตรียมตัวและการเตรียมพร้อมของการปฏิบัติหน้าที่ด้วยเหมือนกัน

3. ความเสี่ยงในการปฏิบัติหน้าที่

ผู้วิจัยได้นำประเด็นของผู้ให้สัมภาษณ์มาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนการศึกษากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียง พบว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในระดับหัวหน้ามักพบปัญหาของการนำเสนอข่าวของผู้สื่อข่าวที่เป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ซึ่งการนำเสนออยู่ในลักษณะของการรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลหรือการรายงานข่าวของรัฐ ฯ ในแต่ละครั้ง ผู้สื่อข่าวต้องตัดสินใจนำข่าวมาออกอากาศเองตามกระบวนการที่ตนเข้าใจตามหลักวิชาชีพโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงว่า ตนยังมีหัวหน้าที่มีหน้าที่กำกับดูแลอยู่ เพราะฉะนั้น ข่าวที่นำเสนอออกอากาศไปก็อาจไม่เหมาะสมถูกต้องหรือมีการฟ้องร้องกันเกิดขึ้น แต่พบไม่บ่อยนัก

ในส่วนของผู้รับผิดชอบงานทางด้านของกฎหมายและระเบียบวินัย ซึ่งมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำและออกกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ก็ไม่สามารถบอกได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในด้านวิทยุกระจายเสียงมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพียงพอหรือไม่ เพียงใด ทั้งนี้ เพราะว่าเจ้าหน้าที่ยังขาดการฝึกอบรมเพื่อได้รับความรู้ในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการปฏิบัติงานจากหน่วยงานต้นสังกัด

ในส่วนของผู้ที่ปฏิบัติงานที่เป็นผู้จัดรายการ ยังพบว่า มีการจัดรูปแบบรายการในเชิงธุรกิจมากเกินไปจนบางครั้งก็เกิดปัญหาเชิงปฏิบัติ ซึ่งเกิดกับสถานีบางแห่งเท่านั้นและก็ขึ้นอยู่กับสภาพ

แวดล้อมของแต่ละสถานี่ บางแห่งก็มีผู้จัดรายการที่ใช้ภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทยสื่อสารออกอากาศ โดยที่ผู้ควบคุมดูแลสถานี่ไม่มีความเข้าใจในภาษาที่สื่อสาร และไม่ทราบได้ว่าการออกอากาศ รายการนั้น มีเนื้อหาไปในทิศทางใด นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้จัดรายการ พบว่า บุคคลภายนอก ที่เข้ามาจัดรายการมักมีพฤติกรรมทำให้ข้อมูลข่าวสารเป็นไปในลักษณะของการเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและก็ไม่อาจดูแลควบคุมได้ด้วยตนเอง เพราะตนขาดความมั่นใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

เจ้าหน้าที่บางคนพบว่า การเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามาจัดรายการ ก็มักทำให้เกิด ปัญหาในเรื่องของการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ไม่เหมาะสมหรือถูกต้องหลุดออกอากาศไป เพราะ ในสถานี่บางแห่งอยู่ในภูมิภาคที่มีลักษณะติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารในแต่ละประเด็นของผู้สื่อข่าว แม้ว่าจะได้คำนึงถึงความถูกต้องในการปฏิบัติงาน แต่ไม่ได้ คิดถึงในเรื่องของกฎหมายและความรับผิดชอบตามกฎหมาย

“ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการเมือง ที่เราโดนในระดับสูงก็คือเรื่องพรรคการเมือง อย่าง พรรคประชาธิปัตย์เราก็เคยโดน เขาฟ้องกรมประสัมพันธ์ ก็เราพูดถึงเรื่องที่รัฐบาลไปทำงาน ผมก็ พิจารณานี่คืองานของรัฐบาล ไม่ใช่การหาเสียง คือเขาไปในฐานะเขาเป็นนายก และไปในฐานะ ไปช่วยลูกพรรคหาเสียง เขาไปพูดถึงการทำงานของเขายี่ผ่านมา ผมก็คิดว่ามันน่าจะออกได้ มัน ไม่ใช่การบอกว่าให้เลือกผม คือก็ต้องชี้แจงให้คนฟังเข้าใจด้วย ทางประชาธิปัตย์เขาไปฟ้อง ผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภา เขาก็มาสอบเราที่นี่” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“พวกนี้เขาจะมีการอบรม เพราะว่าของเราจริงแล้วมันน่าจะมีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ที่ สำนักข่าวด้วยใช่ไหม..... แต่เราไม่มีเลยมีปัญหอะไรเกิดขึ้นไม่สามารถไปซักถามเขาได้ส่วนใหญ่ ก็ใช้วิจารณ์ญาณของตัวเอง บางคนมันมีปัญหาปั่นผมเข้าใจว่าข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หรือทุกคนพอ โตขึ้นมาก็ไม่อยากให้ใครมานั่งสอนหรือก้จะเกิดปัญหาว่าพอเกิดเรื่องแล้วก็ต้องหาความรู้ใหม่ะ ไม่มีใครหาความรู้ก่อน” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“ผมว่ามันมีอยู่แล้วนะจรรยาบรรณ ทุกสถานี่เพียงแต่ว่ามันทำกันหรือเปล่า คือ จรรยาบรรณมันมีให้คุณรู้ว่าคุณเนี่ยะ... มีจรรยาบรรณต้องทำตรงนี้อย่างคุณเนี่ยะ... คุณก็ไม่ได้ สนใจในองค์กรเลยคุณก็อยู่ข้างนอกส่งข่าวเข้าไปเขาก็เขียนก็ไม่ได้มาสัมผัสในองค์กรคุณมีทัศนคติ ยังไงในการนำเสนอข่าวก็ไม่วู้ทุกอย่างมันเหมือนกันหมด ถ้าออกก็ที้นั่นออกที้นี้ออกงวณนี้เขาถูก ฟ้องกันเยอะไม่ใช่กรมประหาอย่างเดียว” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“เขาทราบหรือไม่ก็ไม่แน่ใจ แต่ก็ต้องถือว่าเขาทราบ ข้าราชการทุกคนจะบอกว่าไม่ทราบระเบียบราชการเป็นไปไม่ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“แต่ส่วนใหญ่จะผิดในเรื่องของการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แล้วก็นำเสนอข่าวไปโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ ส่วนมากความผิดที่เกิดขึ้นทั้งทางแพ่งและทางอาญา มันเกิดจากความประมาทเลินเล่อของเขา อย่างเช่นหนังสือพิมพ์ เพราะในห้องห้องส่งมันจะมีหลายเครื่องนะ บางทีมันก็มีเรื่องของเว็บไซต์ด้วยซึ่งบางที่เราเอาข้อความที่เขาหมิ่นประมาทกันอยู่แล้วเราก็เอาไปออกข่าวเนี่ย มันก็กลายเป็นว่าเราไปหมิ่นประมาทซ้ำกับเขา ซึ่งเราคิดว่ามันออกจากสื่ออื่น ก็เอามาจากหน้าหนังสือพิมพ์มา แล้วเราเอามาอ่าน” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“คือก็รู้นะคะว่าทำผิดเขาไปทำอย่างนั้นอย่างนี้ อย่างวิทยุชุมชนเข้าไปอาสาติดตามอะไรอย่างนี้ ที่สำคัญก็คือมันก็จะมีการร้องเรียน มีคนร้องเรียนขึ้นมา” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“ก็คือที่มันไม่ได้คิดถึงกฎหมายนะในการทำงานนะ ที่คิดถึงความต้องการและดีที่สุด ณ เวลานั้นในหน้าที่ของเรา ในสิ่งที่เราจะออกไปสู่ประชาชน” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“แต่เคยมีบอกต่อกันมาว่าจริง ๆ แล้ว บก. เขาให้ข่าวมายังไง ก็คือ บก. รับผิดชอบสูงสุดเราต้องอ่านตามนั้น แต่นะทุกวันนี้ก็คือในทางปฏิบัติ พอพี่อายุมากขึ้นได้ ๆ กันกับ บก. เราก็ไล่ทันกัน ก็คือเรามีประสบการณ์ ถึงแม้ว่าจะไม่เยอะขึ้นถ้าเราทักเเนี่ยเรามีสิทธิ์ทัก สมมุติข่าวนี้เราสะดุดเราไม่ชั่วมันใช่เปล่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“อย่างที่พี่บอก ว่าเรื่องข่าวประวัตราคาที่มันเกี่ยวกับกฎหมาย เช่น การประวัตราคาเนี่ยมันจะต้องมีการเผยแพร่ให้สาธารณชนรู้ ไม่งั้นมันจะมีการฮั้วกันซึ่งหน่วยงานที่เขาส่งมาให้เราออกอากาศเขาทำถูกต้องตามกฎหมายเนี่ย แต่ถ้าเราไม่อ่านหรือลืมถ้ามีการฟ้องกันเราก็คือผิด แต่พี่ไม่แน่ใจนะว่าปัจจุบันนี้มันจะผิดมากน้อยยังไงหรือเปล่า เพราะว่าเรามีการออกสื่ออินเตอร์เน็ตผู้รับเหมาสามารถไปเช็คเอาตรงนั้นได้... อันนี้พี่ไม่ทราบนะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

บางคนระวังในเรื่องของจรรยาบรรณทั่วไป ไม่ได้ศึกษาในลักษณะของกฎหมายเท่าที่ควรบางคนแม้จะทราบว่าควรนำเสนอข่าวแบบใด เช่น การไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับ

ผลเสีย ก็ใช้หลักจริยธรรม แต่ผู้ให้ข้อมูลก็ยอมรับว่า ตนเองไม่รู้ลึกมากนักในเรื่องของกฎระเบียบเท่าที่ควร รู้แต่เพียงข้อควรระวังกว้าง ๆ และคำนึงถึงแล้วจะต้องระวังเพราะเป็นสื่อของรัฐบาล ซึ่งเป็นประเด็นของข้อมูล ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์

“ไม่... น่าจะเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่สืบทอดกันมา เราไม่ได้มีกฎ สวท. ไม่ได้ออกระเบียบในการจัดรายการตัวนี้จะไม่มีที่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการสั่งแต่มันมีหลายอย่างในฐานะข้าราชการทุกคนจะมีสำนึกอยู่ ก็คือต้องมีวินัยต้องระวังอย่างนั้นอย่างนี้ ด้วยความเป็นข้าราชการจะไปไหนไปไหนไม่ได้แต่มันก็ไม่ได้มีระเบียบ และก็ผู้จัดรายการก็ไม่ได้บอกว่าห้ามแสดงความเห็น แต่เป็นที่ยึดถือกันว่าเราควรนำเสนอเฉพาะที่เป็นเรื่องจริง ก็จะไม่มีในลักษณะของการวิเคราะห์สถานการณ์ จะไม่ค่อยได้ยินได้เห็นเพราะถ้าเมื่อไหร่ไปวิเคราะห์ปุ๊บ.. มันคือความเห็นของนักวิเคราะห์ สวท. จะไม่ทำแบบนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“เทคนิคของวิทยุ มันก็ไม่ได้ซับซ้อนอะไร ส่วนมากจะเป็นงานประจำซะมากกว่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“ผมว่ามันก็ไม่ได้มีอะไรเท่าไร มันยังไม่ซับซ้อนเหมือนทีวีก็ดูแล้วมันเหมือน ๆ กันในห้องส่งนะ ผิดพลาดลักษณะที่เจอบ่อย ๆ ก็เปิดเพลง เปิดสปอต บางทีก็โคดไปบ้าง ๆ แล้วไม่ค่อยมีใครสนใจเท่าไร อาศัยประสบการณ์มากกว่า เพราะดูแล้วช่างเทคนิคมันไม่ค่อยได้ใช้ตรงนั้นไง (พ.ร.บ.) ส่วนมากน่าจะเป็นผู้จัดมากกว่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“เท่าที่ตัวเองทราบเนี่ยแต่ก็จะไม่ได้ลงลึกนะละ แต่ก็ระวังถ้าต้องไปพูดถึงคนอื่นเนี่ยจะต้องระวังมาก เพราะว่าอาจจะไปกระทบหรือละเมิดเขาได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“อ้อ... ทางด้านช่างเทคนิคเนี่ยมันแทบจะไม่ต้องทำอะไรตรงนั้น ถ้ากำลังส่งดีไม่ไปรบกวนวิทยุข้างเคียง ไม่ส่งเสียงรบกวนที่มันไม่เหมาะสมไม่ควร ทำให้มันปกติมันก็ไม่มีเหตุอะไรเกิดขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“ผิดกฎหมายหรือ... ก็มันมีการผิดระเบียบบ่อยนะ... แต่ผิดกฎหมายไม่ก็ไม่ค่อยมีนะ ส่วนผิดระเบียบก็ขึ้นเครื่องส่งสายอะไรประมาณเนี่ย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“อ้อ... มันไม่ค่อยมีส่วนเกี่ยวข้องนะ มันจะมีแค่เครื่องส่งนั่นแหละ อย่าให้ไปกวนคนอื่นเขาออกนั้นก็ไม่มีอะไร เรื่องอุปกรณ์ถ้าอะไรมันเกินความสามารถของเราก็ต้องแจ้งส่วนกลางให้เขาจัดสรรมาให้” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“ก็มีครับ... พอหลุดออกอากาศปั๊บเราก็ต้องคุยกัน ตักเตือนว่าคราวหน้าถ้าหลุดอีกเราจะตัดรายการ เราจะบอกว่าพอดีน้องที่มาจัดเป็นเยาวชนก็อาจมีหลุดไปบ้าง ก็ต้องขอร้อง” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“ที่คิดว่าพีใช้หลักความจริง... เราไม่ไปดำเนินการหรือสื่อให้มันเป็นผลเสียกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแหล่งข่าวใด นึกถึงหัวอกเขาที่เราเราไม่ทำให้เขาเสียหาย เรื่องระเบียบนั้นเราควรจะรู้กว้างๆแต่เราไม่แน่นหลอกเรายอมรับว่าเราไม่แน่นทุกข้อทุกบท แต่เราก็ระวังอยู่เพราะเป็นสื่อของรัฐด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“ก็รู้ว่าผิดแต่ก็ไม่ว่าจะ โดนอะไรแค่ไหน” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 14 เม.ย. 51)

“ทีนี้ละ เอาเฉพาะที่นี้ วิทยูชนเฒ่าของพีจะมีภาคภาษาชนเฒ่าซึ่งอย่างพวกเรา เราฟังเขาไม่รู้ว่าเขาพูดอะไรออกอากาศไปแล้วผลมันเป็นอย่างไง เนี่ยะปัญหาเยอะมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 14 เม.ย. 51)

“กฎหมายนี้ ถ้ามองถึงมัน ไม่มีไม่ได้ผูกพันถึงด้านกฎหมาย เพราะว่าช่างเทคนิคเนี่ยะเราไม่ผลิตรายการเอง เราเป็นผู้รับข้อมูลมาแล้วก็ส่งข้อมูลไปเท่านั้นเองครับ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 18 เม.ย. 51)

“ผมไม่แน่ใจนะ... แต่ก็เคยมีผู้จัดรายการในพื้นที่ แก่ก็รายงาน เก่งรายงานคล่องเหมือนฟังแล้วรู้สึกว่าเขาจะเข้าข้างฝ่ายนั้นซึ่งก็เป็นฝ่ายมุสลิมก็มีหลายครั้ง” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ทางอาญาเนี่ยะมันไม่น่ามีนะ... ผมก็ไม่เคยได้ยิน แต่ลึก ๆ ของเนื้อหากฎหมายเนี่ยะผมไม่รู้ ฟ้องอาญาเนี่ยะไม่มี ส่วนใหญ่จะเป็นฟ้องหมิ่นประมาท” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ที่นี่ต้องแรง..... ตรงนั้นเป็นข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของเราไม่ทำผิด แต่ทุกครั้งที่เกิดขึ้นนะ.... สังคมที่นี่ที่ที่มีความรู้สึกว้าไถ่เกลี้ยกันง่าย จริง ๆ แล้วมันมีนะมีบ่อยเลยที่จะเอาเรื่องเอาราว จนถึงขนาดเอาคนมาล้อมสถานีเลยก็เคยมี”(ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ถ้าเราเผยแพร่เรื่องราวที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเขาไม่ได้อยากให้เราย้ายทอดออกอากาศไปนั่นก็คือเราใส่เข้าไปเองถ้าแบบนี้ เราผิดเต็ม ๆ ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ถ้าเขาออกรายการ เราก็เตรียมเสียงไว้ให้ดีบางคนเขาขึ้นมาเขาก็ด่าเลย เราก็ตัดไม่ทันมันก็เสีย เราก็ไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นหรือเปล่าอะไรอย่างเนี่ยะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“การกล้าทำรายการสภากาแฟ แล้วก็วิพากษ์วิจารณ์ทุกเรื่องเนี่ยะ ฉะนั้นในเรื่องของข่าวท้องถิ่นเนี่ยะมันมีบุคลิกเดียวกัน เราจะไม่ว่าใคร คนที่มีเครดิตในแง่ข่าวเราก็จะมีตรงนี้แล้วปกป้องตนเองพอสมควร” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

หลายคนมองว่า งานด้านวิทยุกระจายเสียงไม่มีอะไรมากและไม่ซับซ้อนเหมือนโทรทัศน์ จึงไม่ทราบว่าจะต้องมีกฎหมายหรือพระราชบัญญัติอะไรที่เกี่ยวข้องกับตน เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้หลักประสบการณ์ในการทำงาน การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามกระบวนการและขั้นตอนของเนื้อหา จะทราบเพียงเพื่อไม่ให้ระบบสัญญาณไปรบกวนคลื่นอื่น ๆ เท่านั้น และทำหน้าที่เป็นเพียงตัวกลางในการออกอากาศเพียงอย่างเดียว ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ก็ไม่อยากจะทราบ เพราะคิดว่าไม่ใช่เรื่องของตนที่จะต้องมารับรู้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายส่วนมากรู้แค่ระเบียบปฏิบัติที่เป็นข้อควรปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไป ยังไม่พบว่า ผู้ใดอ้างอิงบทบัญญัติของกฎหมายที่นำมาพิจารณาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพราะฉะนั้น ความเสี่ยงในความรับผิดชอบจากการปฏิบัติหน้าที่จึงอยู่ในระดับสูง ทั้งในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

4. ปัญหาอุปสรรคในการทำงาน

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ เพื่อทราบถึงลักษณะของการปฏิบัติหน้าที่ ในส่วนที่เหมือนกันที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอุปสรรคในการทำงาน พบว่า ในส่วนของผู้ปฏิบัติหน้าที่ผู้สื่อข่าว เกิดความรู้สึกว่าตนถูกจำกัดสิทธิ์ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทั้งที่ได้นำเสนอในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักวิชาชีพจรรยาบรรณแล้ว ในขณะเดียวกัน ลักษณะทางภูมิภาคของ

แต่ละพื้นที่ก็มีผลต่อการได้ข้อมูลข่าวสาร เพราะผู้สื่อข่าวควรจะได้จากสถานที่หรือแหล่งข่าวจริง แต่การเดินทางเป็นอุปสรรคในการหาข่าวด้วย และในลักษณะของพื้นที่บางแห่ง ผู้สื่อข่าวต้องใช้วิธีการใช้โทรศัพท์ติดต่อกับผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ หรือในลักษณะของการสอบถามกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ นั่นก็หมายความว่า การได้ข้อมูลข่าวสารมาออกอากาศของผู้สื่อข่าวไม่สามารถไปได้ด้วยตนเอง เพราะจะต้องใช้เวลาในการเดินทางหลายชั่วโมง ทำให้เสียเวลาในกระบวนการผลิตข่าวที่จะต้องออกอากาศให้ได้ทันตามเวลาที่กำหนดในแต่ละวัน นอกจากนี้ ผู้สื่อข่าวผลิตข่าวตามกระบวนการผลิตแล้วไม่สามารถลงข่าวในหน้าเว็บไซต์ของหน่วยงาน ดันสังกัดได้ เพราะต้องคอยระวังสื่ออื่น ๆ ที่คอยจะคัดลอกข่าวในพื้นที่นั้น

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของการสื่อสารกันระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันเองในการปฏิบัติงานในสถานี และส่วนหนึ่งก็เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นซึ่งจะต้องประสานงานกันเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องตามกระบวนการทั้งในเรื่องของระยะเวลาการออกอากาศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข่าวของการประกวดราคาของภาครัฐ และการกำหนดเวลาออกอากาศที่มาจากส่วนกลางซึ่งเจ้าหน้าที่มักไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารทันตามวันเวลาดังกล่าว

ในส่วนของวัสดุอุปกรณ์มีอายุการใช้งานมานาน บางครั้งทำให้การสื่อสารเกิดการขัดข้องขึ้นมาได้ในกรณีที่มีการจัดรายการในลักษณะของการรับสัญญาณจากผู้ที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการต้องแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า

“ด้วยความที่เป็นสื่อของรัฐเนี่ยะมันมีกฎเกณฑ์ระเบียบทางราชการที่ลงมากำกับเรา ใ้ตรงเนี่ยะ จะทำให้ผู้สื่อข่าวหรือสื่อมวลชนจะไม่อิสระได้ด้วยซ้ำไป ทั้งที่เราที่เสนออยู่ในหลักเกณฑ์จรรยาบรรณอยู่แล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“บางทีมันเสี่ยงหรือว่าอันตรายเกินไป เราก็ไม่ไปเอง สัมภาษณ์กับตำรวจกับทหารในพื้นที่ทางโทรศัพท์ก็ โอ.เค. เพราะว่าระยะทางจากที่นี่ไปพื้นที่เสี่ยง ประมาณ 80-90 กม.กับเหตุการณ์ที่เราไปมันไม่คุ้มไง” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“บางทีก็มีบ้างที่ข่าวเราข้อมูลไม่ครบ ก็มีบ้างที่เขาโทรมาติง แต่ก็จบกันตรงนั้นส่วนมากจะโดนในระดับกรมมากกว่า จะโดนชี้แจงเรื่องวินัยไปพาดพิงผู้หลักผู้ใหญ่” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องของการประสานงานกันทั่วไปภายในหน่วยงาน” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“พี่ว่ามันไม่ตายตัว ก็แล้วแต่ว่าใครชำนาญแบบไหน ส่วนมากพอใครมาทำจุดนี้ก็จะปรับตัวกันเอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“บางทีมีเรื่องของข่าวประวัตราคาก็ต้องระวังเรื่องเวลาเหมือนกันบางครั้งก็จะหมดเวลาแล้วเราก็ต้องโทรถามเหมือนกันว่าทำไมส่งมาช้า” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“การเป็นผู้ประกาศเรื่องของอักขระด้วย เรื่องของข้อมูลเราต้องหาที่ถูกต้องแม่นยำที่ไม่ผิดเพี้ยนอะไรอย่างนี้ค่ะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“ก็มีครับที่ส่งมา เราก็เปิดฟังถ้าคำไหนเสียตัดออก แล้วก็บอกเขาว่าผมตัดคำนี้ประโยชน์ โอ.เค. มั้ย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“อย่างเช่น เราไปติดต่อขอคู่มือจากบางหน่วยงาน ซึ่งเป็นพนักงานในระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานบางทีเขาก็ให้ทำหนังสือมาตามขั้นตอน” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“เราก็อิงว่าเสียงปลายทางเป็นไงชัดไม่ชัดตรงนี้ เราก็ต้องแก้สถานการณ์เพราะบางคนโทรมาเป็นมือถือบ้าง หรือบางทีก็ขับรถโทร ไปมันรับสัญญาณไม่ดีบ้าง” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 18 เม.ย. 51)

“ความที่ยกมันมีหลายดวงนะ... บางทีกรมก็ยังสืบสนมาผิดช่องมันเปลี่ยนรายการกลางคันอย่างเนี่ยะรายการอะไรก็ไม่รู้ชาวบ้านก็โทรมาค่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 14 เม.ย. 51)

เจ้าหน้าที่หลายคนไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ข้อบังคับและระเบียบเท่าที่ควร ทำให้ต้องคอยให้ความรู้กับผู้ปฏิบัติงานตลอดเวลา ซึ่งในเรื่องของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงที่ถูกจับตามองเป็นพิเศษ ก็เป็นรายการด้านการเมือง สืบเนื่องมาจากเคยมีผู้จัดรายการในอดีตได้สร้างปัญหาการนำเสนอเนื้อหาข้อมูลของรายการ ทำให้ต้องถูกออกคำสั่งย้ายการปฏิบัติงาน ดังนั้น ผู้จัด

รายการในปัจจุบันจึงได้รับความกดดันจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้ควบคุมรายการในระดับที่สูงถึงแม้ว่ารายการจะอยู่ในกรอบและหลักการแล้วก็ตาม

“เขาก็จะรู้ไม่หมดหรอก เราในฐานะหน่วยงานกฎหมายก็ต้องคอยให้ความรู้กับเขา แต่เขาก็ไม่ได้รู้ไปหมด” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“รายการด้านการเมือง คนทำคนเก่าเนี่ยเขาก็ดังระดับประเทศ ก็มีปัญหาก็โดนย้าย เรื่องการเมือง พี่ก็เข้ามารับแทนพี่ที่ถูกจับตามองไปด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“ก็คือไม่มีกฎหมายสรุปแน่นอนเกี่ยวกับของเรว่ามีเกี่ยวข้องกับข้อไหน อย่างไรใน ความผิดนั้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 14 เม.ย. 51)

“ผู้ประกาศเนี่ยเขาไม่ต้องจบปริญญาตรีไฉน คนกลุ่มนี้เราก็ต้องให้ความรู้เขา มากมายเลยพวกเนี่ยเขาจะไม่ได้เรียนมา จะต้องเสริมเรื่องจรรยาบรรณเข้าไปเยอะ ๆ ” (ผู้ให้ สัมภาษณ์. 14 เม.ย. 51)

“บางทีเขาไม่รู้อันไหนควรไม่ควร แล้วเพลงบางเพลงที่เปิดก็ต้องคอยมาบอกว่าเพลง นี้ไม่ได้ เนื้อหามันไม่ดี ความหมายมันไม่ดีนะ ไม่ควรเปิดอะไรอย่างเนี่ยละ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 14 เม.ย. 51)

ปัญหาอุปสรรคในการทำงานเป็นเรื่องของคน อุปกรณ์และการบริหารจัดการ ซึ่งไม่มี ผู้ใดให้ความสำคัญและสนใจต่อความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติงาน

5. แนวทางการแก้ไขการทำงาน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ในส่วน of แนวทางการแก้ไขที่มีลักษณะ เหมือนกันมารวบรวมเพื่อหาแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการหาทางออกของการปฏิบัติงานในกรณี ที่พบกับปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงานในด้านวิทยุกระจายเสียง

ข้อมูลที่ได้ในส่วนที่เหมือนกัน ก็คือ ผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับหัวหน้ามักรายงานการ ปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานระดับเจ้าหน้าที่ในลักษณะของการทำบันทึกข้อมูลการทำงานของตนเอง และระดับหัวหน้าบางคนใช้วิธีการเจรจากับผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ในความดูแลเมื่อสร้างปัญหาให้เกิดขึ้น

ส่วนผู้ที่กำกับดูแลในด้านระเบียบวินัยก็มักพบกับปัญหาที่เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้และเมื่อมีปัญหาขึ้น ๆ เกิดขึ้นจึงกำหนดเป็นมาตรการขึ้นมาเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบและมีการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น การเงิน พัสดุได้ทำหน้าที่ให้ถูกต้องตามขั้นตอนกระบวนการปฏิบัติงาน

บางคนใช้วิจารณญาณจากประสบการณ์มาเป็นตัวชี้วัดการทำงานของตน เช่น กรณีการอ่านข่าวที่ตนคิดว่าไม่เหมาะสมหรือไม่ควร แต่ถ้าเป็นการอนุมัติจากหัวหน้าที่ดูแลโดยตรง ตนก็จะไม่กังวลในปัญหาในกรณีที่เกิดความผิดพลาด นอกจากนั้นผู้ปฏิบัติงานด้านเทคนิคบางคนก็ใช้วิจารณญาณในการควบคุมในกรณีที่ผู้จัดรายการใช้คำหรือข้อความที่ไม่ควร

“เกิดอะไรไปมันต้องโทรถึงเขา มีปัญหาต้องเคลียร์กันได้ ไม่ใช่ว่าไม่รู้จักใครเลย พอลูกน้องเราไปทำอะไรให้เขาไม่พอใจ เขาคำมาเขาจะย้ายลูกน้อง ผมก็ต้องวิ่งไปเคลียร์กับเขา” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“พอเขามีปัญหาหรือข้อสงสัยอะไรในการทำงาน เขาก็จะมาหาหรือเรา ทั้งวาจาและลายลักษณ์อักษร” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“พอเราวิเคราะห์มาได้ ก็จะดูว่าส่วนไหนเรื่องไหน ที่มันเกิดขึ้นบ่อยและก็มี ความรุนแรงสูง เขาก็จะจัดวิธีการ การป้องกันแก้ไขอย่างไรในเรื่องนี้ ก็จำเป็นมาตรการขึ้นมา ถ้าการกระทำอื่นที่เกิดขึ้น โดยที่ไม่ถูกต้อง เราก็จะมีการให้ความรู้ ฝึกอบรม สำหรับเจ้าหน้าที่ที่จะเป็นพวกพัสดุพวกการเงิน” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“เอ่อ..... คือชั่วโมงบินมันทำให้เรามีวิจารณญาณจากประสบการณ์ ในการพิจารณา ในการตัดสินใจเพราะเราก็จะรู้ว่าอะไรควรไม่ควร แล้วข่าวไหนที่เราไม่ชัด เราก็ทัก บก. ถ้า บก. ยืนยัน บก. รับผิดชอบเราไม่เกี่ยว”(ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51 .)

“ถ้าเราทำอะไรที่ไม่ควร ก็นายก็จะทักว่าอย่างนี้ได้ไง เพราะฉะนั้น คนของวิทยุ ประเทศไทยจะ ระวังมากเป็นพิเศษ ก็จะเจอในลักษณะของการทำรายการในแบบที่หนีประเด็น หลบประเด็น ก็ขึ้นอยู่กับ ผู้จัดรายการแต่ละคน เฉพาะที่ถ้าเรื่องไหนที่มันก่อให้เกิดความแตกแยก เราก็จะระวัง” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“อย่างตัวพี่เองก็ไม่รู้ว่ามันจะมีโทษอะไรในเรื่องของกฎหมาย ที่จริงเราจะไม่ค่อยทราบตรงนี้นะคะ แต่ว่าก็จะระวังที่สุด ถ้าเป็นราชศัพท์ก็ต้องอาศัยการเปิดหนังสือการสะกดคำเพิ่มเติม” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“ถ้าถามผมมีอำนาจมัย... ผมไม่มีสิทธินะ ผมจะต้องทำบันทึกรายงานว่าวันนั้นผมอยู่เวรแล้วมี นาย ก. มาจัดรายกาแล้วพูดอย่างนั้นอย่างนี้ ผมเลยอาศัยอำนาจ คาดว่าคิดว่าจะมีผลกระทบกับทางสถานี ผมเลยปิดเสียงตัดคำพูดนี้ออกเปิดเพลงแทน” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 18 เม.ย. 51)

“อันนี้ก็เป็นหน้าที่ของช่างเทคนิคอีกเช่นกัน ถ้าเขาพูดอะไรออกไปเราก็ใช้วิจารณญาณของเราเหมือนกัน เราคิดว่ามันไม่สามารถออกอากาศได้เราก็เฟสเลย ตัดสาย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“แต่ถ้ามันเวลามันกระชั้น เราก็ต้องบอกท่าน ผอ. ให้โทรหาหัวหน้าหน่วยงานนั้น นิดนึงพอเขาโทรหากันมันก็จบ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“อย่างเครื่องคั่นลูกกำลังเราก็จะไม่รับ เราไม่อยากให้พูดเลยโดยเฉพาะยี่หื้อด้วยเนี่ยะ เพราะว่าสถานีเราไม่ได้สนับสนุนเรื่องนี้ และเรื่องการทำนายคุณดวงออกอากาศ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“เวลานี้เราจะชะลอการลงเว็บไซต์ แต่ว่าเราดูข่าวที่เราส่งไปแล้วเนี่ยะถ้ามันเผยแพร่ทางสื่อส่วนกลางปึบ เราถึงจะโพสต์ลงเว็บไซต์” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“ผมยังไม่เคยเจอนะ ก่อนข้างที่จะเคลียร์ให้ชั่วคราวก่อนที่จะนำเสนอ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ถ้าเราไม่มั่นใจไม่ชั่วคราวเนี่ยะ ผมจะค่อนข้างจะเสียว” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

แนวทางการแก้ไขปัญหาในการทำงานของเจ้าหน้าที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเป็นเบื้องต้น และถ้ายังไม่แน่ใจหรือยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ก็จะเป็นหน้าที่

ของหัวหน้าซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา และการแก้ปัญหาในการทำงานไม่ได้ยึดถือระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย

6. ข้อควรระวังที่คำนึงถึงในการปฏิบัติหน้าที่

ผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับหัวหน้าที่มีอำนาจกำกับดูแล มักคำนึงถึงเรื่องของวิชาชีพในด้านจรรยาบรรณในการกำกับดูแลและการให้คำแนะนำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนในกรณีที่ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจหรือขาดหลักจรรยาบรรณในวิชาชีพเพื่อที่จะให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ในระดับผู้ปฏิบัติต่าง ๆ ที่ส่วนใหญ่จะพบกับเหตุการณ์ที่ไม่น่าจะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการขายข่าว การละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ และการกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ซึ่งก็มีเกิดขึ้นอยู่ ตามที่ผู้ได้รับความเสียหายร้องเรียนเข้ามา ส่วนกรณีที่เกิดปัญหาทางด้านเทคนิค เจ้าหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องก็จะใช้วิจารณญาณของตนในการปฏิบัติงาน เช่น เรื่องของสัญญาณที่จะไปรบกวนคลื่นอื่น ๆ และเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในห้องส่งหรือในสถานี เป็นต้น

“ผมว่ามันมีอยู่แล้วนะจรรยาบรรณทุกสถานี เพียงแต่ว่ามันทำกันหรือเปล่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“ที่จะระวังอย่างยิ่งเลย คือจะไม่ไปพาดพิงคนอื่นโดยไม่จริง หรือแม้แต่จริงก็มั่นใจในข้อมูลนั้น หรือถ้าไม่มั่นใจ พี่ก็จะบอกคนฟังว่าให้รอกันต่อไปให้เขาสอบสวนกันมาก่อน” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“แต่เราก็ต้องระวังเยอะนะคะ เพราะที่ทำมานี้ยากก็พยายามจะไม่ให้กระทบใคร” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“ก็ต้องดูว่าเป็นประเด็นอย่างไร อบจ. ถ้าจะมามีออกอากาศในช่วงเลือกตั้งเพียงแต่ว่าเขามาพูดในเรื่องอะไรเป็นประโยชน์กับประชาชน ไม่ได้มาพูดโฆษณาแต่ถ้าพูดหาเสียงเนี่ยเราคงเลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“เอ่อ... มันน่าจะเป็นการใช้ช่องทางของสื่อรัฐมาหาเสียงให้พรรคการเมืองหรือเปล่า พอผลเลือกตั้งเสร็จเขาก็มาจัดใหม่ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ความผิด กลัวจะเป็นเรื่องแพ่งสองก็คือเรื่องวินัย การปฏิบัติหน้าที่โดยประมาท”
(ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ถ้าเป็นเรื่องของบุคคลที่สามผมจะเลี้ยง อาจะพาดพิงให้เขาเสียหาย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“การเสนอข่าวของกลุ่มคนร้ายที่ก่อเหตุในแต่ละครั้งเนี่ยะ ถ้ามันเลี้ยงได้ผมก็จะเลี้ยงนะ ในเชิงจิตวิทยาถ้ามันจะกลายเป็นว่าเราเป็นเครื่องมือให้กลุ่มผู้ก่อการร้ายกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ กลายเป็นช่องทางในการเสนอผลงานของเขา” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

“ก็ควรระวังในเรื่องของการเผยแพร่ข่าวสาร ก็จะมีกรอบของจรรยาบรรณในกรมประชาสัมพันธ์ที่มีอยู่แล้ว นั่นคืออันดับแรก และภาระหน้าที่ในหลักการว่าควรจะเสนอข้อมูลข่าวสารได้เพียงใดไม่ต้องไปดูว่าผิดกฎหมายก่อน คุณต้องดูว่าให้เป็นไปตามหลักวิชาชีพของคุณก่อน เพราะคุณต้องมีจรรยาบรรณหลักวิชาชีพอยู่” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“.....ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการทุจริตบ้าง การบกพร่องในหน้าที่ที่มีการร้องเรียนกันก็มี บางครั้งก็อาจจะไม่รู้ระเบียบบ้างทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก็จะมีขายข่าว บางทีมาอยู่เวรก็ตั้งเครื่องไม่มาดู บางทีก็หนีเวรบ้างก็มี” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“ก็ต้องเข้าใจสภาพของงานและปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว ข้อควรระวังมากที่สุดก็เป็นเทคนิคล้วนๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 เม.ย. 51)

“บางทีในเรื่องของการใช้ไม้ค้ำปากกับไม้ค้ำ ตำแหน่งไม่ถูกเราก็จะบอก” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 เม.ย. 51)

“ก็มีครับ...ข้อบังคับมันก็คือ ไม่ให้ไปฟังไปรบกวนสถานีข้างเคียง” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“ก็เราเป็นสื่อรัฐไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นเนี่ยะต้องไม่ให้ประชาชนตีรังได้ ผ่านรายการของเราถ้าจัดแบบชี้นำเราก็จะไม่ให้ทำ”(ผู้ให้สัมภาษณ์. 9 เม.ย. 51)

“สัญญาไม่ดีเราก็จะไม่ปล่อย” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 18 เม.ย. 51)

“การเสนอข่าวของกลุ่มคนร้ายที่ก่อเหตุในแต่ละครั้งเนี่ยะ ถ้ามันเลี้ยวได้ ผมก็จะเลี้ยว
นะ ในเชิงจิตวิทยาถ้าไม่มันจะกลายเป็นว่าเราเป็นเครื่องมือให้กลุ่มผู้ก่อการร้ายกลุ่มผู้ก่อความไม่
สงบ กลายเป็นช่องทางในการเสนอผลงานของเขา” (ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เม.ย. 51)

ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าตนมีประสบการณ์ในงานที่
ตนปฏิบัติอยู่ และมีความชำนาญในหน้าที่ ไม่ว่าการระวังในเรื่องของการพาดพิงบุคคลอื่น การ
นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ไม่ไปกระทบผู้ใด การคำนึงถึงความเหมาะสมในเนื้อหารายการที่ควร
ออกอากาศ และการระวังในเรื่องของการกระทำโดยประมาท เป็นต้น ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่เพียงบางคน
เท่านั้นที่ตระหนักและกลัวความรับผิดชอบทางกฎหมายทั้งในทางอาญาแพ่งและวินัย

7. ความมั่นใจในการปฏิบัติงาน

เจ้าหน้าที่ทุกตำแหน่งหน้าที่ มีความมั่นใจในการทำงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากบาง
คนสำเร็จการศึกษามาทางด้านนิเทศศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้องโดยตรง บางคนสำเร็จการศึกษา
ทางด้านช่างเทคนิคโดยเฉพาะ และบางคนก็มีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานจากการสะสม
ประสบการณ์มากันหลายปี แต่ความมั่นใจที่มีอยู่นั้น ถือว่าเป็นความมั่นใจในการทำงานที่ยังไม่
ครบส่วนและสมบูรณ์ เพราะว่าการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนนั้น จำเป็นต้องอาศัยความรู้สองส่วน
คือ ความรู้ทางวิชาชีพและความรู้ทางกฎหมาย

8. ความรู้ทางวิชาชีพของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านสื่อมวลชน วิทยุกระจายเสียง

ผู้ปฏิบัติงานต่างมีความรู้ในวิชาชีพของตนเป็นอย่างดี บางคนสำเร็จการศึกษาที่
เกี่ยวข้องมาโดยตรง บางคนใช้วิธีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม บางคนก็ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานมา
ยาวนานและอาศัยความรู้จากประสบการณ์ จนเกิดเป็นความรับผิดชอบและมีความรู้ถึงภารกิจใน
งานและลักษณะขั้นตอนของงานที่ตนได้ปฏิบัติอยู่ เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ใน
ด้านวิทยุกระจายเสียงและจากการเปรียบเทียบข้อมูล พบว่า เจ้าหน้าที่ ๗ ได้ปฏิบัติงานโดยอาศัย
ความรู้และความถูกต้องในหลักการปฏิบัติตามแบบของจรรยาบรรณและหลักวิชาชีพตามลักษณะ
งานของงานของแต่ละหน้าที่อย่างระมัดระวัง และไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ใดที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับ
ความผิดทางกฎหมายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานเพียงพอที่จะ

ทำให้มั่นใจได้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในลักษณะงานด้านวิทยุกระจายเสียง มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะความรับผิดชอบทางอาญา ซึ่งเป็นความผิดที่มีความสำคัญมาก และอาจมีผลต่อโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงถึงขั้นต้องให้ออกจากราชการ

ผลสรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มา แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจในแต่ละประเด็นทำให้ได้ผลสรุปหลายประการ ดังนี้

1. ความหลากหลายในการปฏิบัติงานของแต่ละหน้าที่ เป็นปรากฏการณ์โดยปกติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียงในลักษณะของ “คนเดียวทำหลายหน้าที่”
2. การเตรียมตัวและการเตรียมพร้อมของการปฏิบัติหน้าที่มีการดำเนินการอย่างล่วงหน้า และต่อเนื่องโดยไม่ขาดตกบกพร่อง แต่สิ่งที่เตรียมตัวและเตรียมพร้อมมักเป็นเรื่องของกระบวนการทำงานและขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคกระบวนการทำงาน และไม่พบว่ามีวางแผนหรือพิจารณาข้อกฎหมายที่ควรระมัดระวังเป็นพิเศษเฉพาะกรณี
3. ปัญหาอุปสรรคในการทำงานเป็นเรื่องของคน อุปกรณ์และการบริหารจัดการ ซึ่งไม่มีผู้ใดให้ความสำคัญและสนใจต่อความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน
4. แนวทางการแก้ไขปัญหาในการทำงานของเจ้าหน้าที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเป็นเบื้องต้น และถ้ายังไม่แน่ใจหรือยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ก็จะเป็นหน้าที่ของหัวหน้าซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา และการแก้ปัญหาในการทำงานไม่ได้ยึดถือระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย
5. ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่เข้าใจว่าตนมีประสบการณ์ในงานที่ตนปฏิบัติอยู่และมีความชำนาญในหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการระวังในเรื่องของการพาดพิงบุคคลอื่น การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ไม่ไปกระทบผู้ใด การคำนึงถึงความเหมาะสมในเนื้อหารายการที่ควรออกอากาศ และการระวังในเรื่องของการกระทำโดยประมาท เป็นต้น ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่เพียงบางคนเท่านั้นที่ตระหนักและกลัวความรับผิดชอบทางกฎหมายทั้งในทางอาญา แพ่งและวินัย
6. เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมาย ส่วนมากรู้แค่ระเบียบปฏิบัติที่เป็นข้อควรปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไป ยังไม่พบว่า ผู้ใดอ้างถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่นำมาใช้พิจารณาในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพราะฉะนั้น ความเสี่ยงในความรับผิดชอบทางอาญาจากการปฏิบัติหน้าที่จึงอยู่ในระดับสูง ทั้งในเรื่องของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในสามลักษณะ คือ ข้อมูลจากการวิเคราะห์กฎหมายและเอกสาร กับข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งเป็นข้อมูลภาคสนามเป็นการศึกษาความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง โดยศึกษากรณีการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง และศึกษาในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ทั่วประเทศ

5.1 วัตถุประสงค์

5.1.1 เพื่อสำรวจและศึกษาการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญาและโอกาสกระทำ ความผิดในลักษณะของความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง

5.1.2 เพื่อวิเคราะห์ ประมวลและรวบรวมข้อบกพร่องของกฎหมายเกี่ยวกับความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง

5.1.3 เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายในลักษณะของความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงให้มีความเหมาะสม

5.2 ขอบเขตการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยอาศัยข้อมูล 2 ประเภท คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ ระเบียบวิธีวิจัย จึงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

5.2.1 การศึกษากฎหมายและเอกสาร (Law & Documentary Study) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาของสื่อมวลชน เพื่อหาข้อบกพร่องและแนวทางแก้ไขกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน โดยการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นบทบัญญัติกฎหมาย จำนวน 12 ฉบับ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กฎหมายสูงสุดของประเทศ จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิทยุกระจายเสียง จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 และ พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.2493 และ 3) กฎหมายอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียง จำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

5.2.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาประกอบการศึกษาและวิเคราะห์ถึงโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่เป็นสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาจากกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน โดยการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล จำนวน 2 แหล่ง คือ

1. แบบสอบถาม โดยการสอบถามตามแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานเป็นสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานทั่วประเทศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ จำนวน 1,136 คน

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรสำเร็จของเคริจีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan , 1970) และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (Proportion to size)

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้มาจากการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลด้านกฎหมายหรือการควบคุมทางวินัย และผู้ที่ปฏิบัติงานในหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นข้าราชการระดับผู้บังคับบัญชาและระดับผู้ปฏิบัติการ จำนวน 17 คนที่ปฏิบัติงานในกรมประชาสัมพันธ์

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณขึ้นเองโดยได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามในงานวิจัยอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และได้นำเครื่องมือ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยการนำแบบสอบถามที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 คนเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสื่อวิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha – Coefficient) และได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.8391

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวม โดยการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก (In-depth interview) ด้วยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน จำนวน 17 ท่าน ซึ่งกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นผู้บังคับบัญชาหรือระดับผู้ปฏิบัติการด้านวินัย ด้านกฎหมายหรือด้านวิทยุกระจายเสียง

2. ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวในหน่วยงานไม่น้อยกว่า 3 ปี

ผู้วิจัยตั้งประเด็นไว้ คือ ปัญหา ข้อบกพร่องหรือการกระทำผิดที่พบในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สื่อมวลชน ความรู้และความเข้าใจในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายและพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน

ประเด็นในการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก กำหนดไว้จำนวน 3 ประเด็น คือ

- 1) ท่านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง และปฏิบัติหน้าที่อะไรบ้าง
- 2) ท่านเตรียมตัวและเตรียมพร้อมอย่างไรในการปฏิบัติภารกิจในฐานะเป็นสื่อมวลชนของรัฐด้านวิทยุกระจายเสียง
- 3) มีปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาจากการปฏิบัติภารกิจในฐานะเป็นสื่อมวลชนของรัฐด้านวิทยุกระจายเสียงหรือไม่ อย่างไรบ้าง

5.3 ผลการวิจัย

ผลการศึกษาในครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

5.3.1 ผลจากการวิเคราะห์กฎหมายและเอกสาร พบว่า

กฎหมายทั้ง 12 ฉบับนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนและสื่อมวลชนและยังไม่ได้มีการยกเลิกกฎหมายฉบับใด ซึ่งปัจจุบันยังบังคับใช้กับประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้องตามกระบวนการ

ยุติธรรม แต่ทุกคนมีโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาแตกต่างกัน เนื่องจากการบังคับใช้จากผู้มีอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้ความสำคัญต่อการเอาผิดกับผู้ปฏิบัติงานไม่เท่าเทียมกัน จำแนกได้เป็น 4 กรณี ดังข้อสรุปต่อไปนี้

กรณีที่ 1 มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 เพราะว่ามีผลสำคัญมาก เนื่องจากเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

กรณีที่ 2 มีการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 โดยการบังคับใช้กระทำได้ใน 2 กรณี คือ ผู้มีอำนาจตามกระบวนการยุติธรรมดำเนินการทันที และเมื่อผู้เสียหายร้องขอ

กรณีที่ 3 ไม่มีการบังคับใช้กฎหมายเท่าที่ควร ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 และ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ทั้งที่ยังมีความจำเป็นและยังเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งเป็นการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนให้เป็นไปตามกฎหมายด้วย

กรณีที่ 4 ไม่มีการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 และ พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.2493 เพราะว่ามีข้อจำกัดในการบังคับใช้ กล่าวคือ ฉบับแรกเป็นกฎหมายใหม่ที่ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบ และฉบับหลังเป็นกฎหมายเก่าที่ค่อนข้างล้าสมัยและไม่ทันต่อเหตุการณ์

5.3.2 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม แบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

1. ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า

1) โอกาสในการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบทางอาญาอยู่ในระดับสูง เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

2) เพศของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน ทำให้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงแตกต่างกัน

3) การศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน ทำให้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงแตกต่างกันในระดับการศึกษาระหว่างมัธยมศึกษากับระดับสูงกว่าปริญญาตรี

4) ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความแตกต่างกันในความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง

5) ตำแหน่งหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้ความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงแตกต่างกัน

2. ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า

เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมาย ส่วนมากรู้แค่เพียงระเบียบปฏิบัติที่เป็นข้อควรปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไป ยังไม่พบว่า ผู้ใดอ้างถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่นำมาใช้พิจารณาในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพราะฉะนั้น ความเสี่ยงในความรับผิดชอบทางอาญาจากการปฏิบัติหน้าที่จึงอยู่ในระดับสูง ทั้งในเรื่องของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

นอกจากนั้น ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าตนมีประสบการณ์ในงานที่ตนปฏิบัติอยู่และมีความชำนาญในหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการระวังในเรื่องของการพาดพิงบุคคลอื่น การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ไม่ไปกระทบผู้ใด การคำนึงถึงความเหมาะสมในเนื้อหารายการที่ควรออกอากาศ และการระวังในเรื่องของการกระทำโดยประมาท เป็นต้น ทั้งนี้เจ้าหน้าที่เพียงบางคนเท่านั้นที่ตระหนักและกลัวความรับผิดชอบทางกฎหมายทั้งในทางอาญาแพ่งและวินัย

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่เป็นทั้งข้อมูลกฎหมาย ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขออภิปรายผลในภาพรวม ดังนี้

5.4.1 กฎหมายทั้ง 12 ฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนและสื่อมวลชนและยังไม่ได้ยกเลิกซึ่งปัจจุบันยังบังคับใช้กับประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้อง แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงมีโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาที่แตกต่างกัน

การที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่า กฎหมายในปัจจุบันได้ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้บังคับกับประชาชนและเมื่อมีคนกลุ่มหนึ่งได้มีโอกาสในการทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชน ปรากฏว่ากฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ไม่สามารถครอบคลุมถึงอาชีพของการเป็นสื่อมวลชน ทั้งนี้ เจตนารมณ์พื้นฐานของกฎหมายทั้ง 12 ฉบับนี้บัญญัติไว้เพื่อบังคับใช้กับประชาชน ซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นมีเพียงกฎหมายฉบับเดียว คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่บัญญัติระบุชัดเจนถึงสื่อมวลชนใน ส่วนที่ 7 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชนตาม

มาตรา 45 – มาตรา 48 เท่านั้น ดังที่ได้นำเสนอในบทที่ 2 ทำให้กฎหมายมีช่องว่างในการบังคับใช้สำหรับคนกลุ่มหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชน ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้สื่อมวลชนมีพฤติกรรมที่ไม่ชอบธรรม เนื่องจากกฎหมายที่จะนำมาใช้ในการควบคุมไม่ชัดเจนหรือกระจายอยู่ในกฎหมายอื่น ๆ สื่อมวลชนจึงขาดความตระหนักและรับรู้ถึงลักษณะของความผิดและบทลงโทษที่พึงควรระมัดระวัง

อีกประการหนึ่ง ในส่วนของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่บัญญัติถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน ไม่ได้ระบุลักษณะความผิดและบทกำหนดลงโทษอย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ชอบธรรมได้ แต่เป็นการให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน เพราะฉะนั้นเป็นเหตุผลทำให้ขาดกฎเกณฑ์กติกาของการอยู่ร่วมกันในสังคมตามบทบาทและหน้าที่อย่างมีขอบเขต จึงเป็นการเอื้อให้เกิดอภิสิทธิ์แก่สื่อมวลชนจนเกิดเป็นคำกล่าวที่ใช้กับผู้ประกอบอาชีพสื่อมวลชนว่า “ฐานันดร 4” ด้วยช่องว่างของกฎหมายดังที่ได้กล่าวข้างต้น ทำให้สื่อมวลชนอาศัยช่องว่างของกฎหมายนี้เป็นเครื่องมือในการประพาดิตนเสื่อมเสียชื่อเสียงและนำไปสู่การหาประโยชน์อันมิชอบ ซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภาคเอกชน เว้นแต่ในภาครัฐที่ยังมีกฎระเบียบเกี่ยวกับความผิด ทางวินัยตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนที่คอยกำกับดูแลอีกชั้นตอนหนึ่ง

ดังนั้น เมื่อไม่มีกฎหมายบังคับใช้อย่างชัดเจนโดยที่ต้องอนุโลมใช้บทบัญญัติของลักษณะความผิดและบทลงโทษร่วมกับกฎหมายฉบับอื่น ๆ ย่อมเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายมีโอกาสใช้ดุลพินิจในการบังคับใช้ที่แตกต่างกัน ขาดมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งครอบคลุมทั้งในส่วนของการคุ้มครองและควบคุมสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มีได้ระบุชัดเจนถึงสื่อมวลชน ซึ่งผลจากการวิเคราะห์กฎหมายและเอกสารในงานวิจัยนี้พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงมีโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาแตกต่างกัน จำแนกได้เป็น 4 กรณี ดังที่ได้กล่าวแล้วในผลการศึกษา

สาเหตุที่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงมีโอกาสในความรับผิดชอบทางอาญาแตกต่างกัน ผู้วิจัยพิจารณาว่าเนื่องจากในปัจจุบันมีกฎหมายสื่อสารมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ แต่ไม่มีลักษณะรวมหรือประมวลกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อมวลชนเข้าด้วยกันเป็นกฎหมายฉบับหนึ่งต่างหาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรรถนิติ์ ชื่นสงวน (2545 : 42) ที่ว่าในขณะนี้ยังไม่มี “กฎหมายสื่อสารมวลชน” แต่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการใช้สื่อมวลชนในรูปแบบ และวิธีการต่าง ๆ รวมทั้ง การรับรองสิทธิเสรีภาพบางลักษณะของสื่อมวลชน

ในบางโอกาสเท่านั้น และยังรวมถึงความมีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ดังที่ วิษณุ เครืองาม (2529 : 24 – 27) กล่าวว่า คำกล่าวที่ว่า “กฎหมายเป็นเศษกระดาษ” นั้น ที่จริงแล้วก็ไม่ผิด เพราะกฎหมายเกิดจากการยกร่างขึ้นแล้วปรากฏเป็นตัวอักษรอยู่ในกระดาษ แม้จะกำหนดกฎหมายอย่างใดก็เป็นเพียงตัวอักษรอยู่นั่นเอง การมีแต่กฎหมายแต่ขาดการบังคับใช้กฎหมาย ลำพังการมีแต่กฎหมายก็เป็นสิ่งไร้ผล จะมีประโยชน์อะไรที่มีกฎหมายอยู่มากมายพิมพ์ปรากฏอยู่ในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่มีตำรวจ อัยการ ศาล ฯลฯ หรือมีแต่เจ้าหน้าที่เหล่านี้ทำงานบ้างไม่ทำงานบ้าง ปล่อยปละละเลย นอกจากนี้ การกระทำผิดเป็นอันมากที่หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้ดำเนินคดีแล้ว ราษฎรผู้อื่นหรือเจ้าพนักงานอื่นจะไม่มีทางดำเนินคดีแทนได้เลย

ในทำนองเดียวกัน ปิยะนุช โปตะวนิช (2548 : 80) ได้ให้ความเห็นว่า ในการบังคับใช้กฎหมายให้ได้มีประสิทธิภาพนั้น มีหลักสำคัญที่ต้องพิจารณา 3 ประการคือ สถานที่ บุคลากรและการประชาสัมพันธ์ กล่าวคือ รัฐเองมีหน้าที่จะต้องเตรียมการให้พร้อมด้านสถานที่ เช่น ศาล ปกครองซึ่งเป็นศาลที่มีความสำคัญควรจะมีศาลปกครองในทุกจังหวัด บุคลากร เช่น ผู้ที่จะใช้บังคับกฎหมายก็คือเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องมีการเตรียมการให้มีความรู้ ความชำนาญ และความเข้าใจเพื่อจะบังคับใช้กฎหมายได้ถูกต้อง และการประชาสัมพันธ์ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่ผู้ใช้กฎหมายได้รู้ถึงกฎหมายนั้นๆ โดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ ซึ่งทางรัฐสามารถกระทำได้

นอกจากนี้ ชาญชัย แสงศักดิ์ (2540 : 9-13) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติการณ์ทางกฎหมายในสังคมไทยว่า กฎหมายในสังคมไทยปัจจุบันจำนวนมากล้าสมัย ไม่มีวัตถุประสงค์หลากหลายให้สังคม มีเนื้อหาที่ไม่สมบูรณ์เพราะให้อำนาจเจ้าพนักงานมากเกินไป กฎหมายหลายฉบับที่ตราขึ้นในสภาพสังคมแบบเก่าแต่ยังมีผลบังคับใช้อยู่ในสังคมปัจจุบัน เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมเป็นอย่างยิ่งและกฎหมายที่มุ่งการ “ควบคุม” ซึ่งบางครั้งไม่จำเป็นและซ้ำซ้อนกันมาก รวมทั้งขั้นตอนตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและกฎหมายมีจำนวนมากเกินไปและยากต่อการค้นหา ซึ่ง ปิยะนุช โปตะวนิช (2548 : 98-99) เสนอว่า กฎหมายนั้นเมื่อได้ออกมาใช้บังคับแล้ว ก็สามารถให้บังคับอยู่เรื่อยไปจนกว่าจะถูกยกเลิก เมื่อมีการยกเลิกกฎหมายแล้วไม่ว่าโดยตรงหรือโดยปริยาย มีผลให้กฎหมายนั้นสิ้นสุดลงไม่สามารถใช้บังคับได้อีกต่อไป และการยกเลิกกฎหมายโดยปริยาย หมายถึงกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติแจ้งระบุให้ยกเลิก กฎหมายใหม่และกฎหมายเก่ามีบทบัญญัติสำหรับกรณีหนึ่ง ๆ อย่างเดียวกัน กฎหมายเก่ามีข้อความขัดแย้งกับกฎหมายใหม่ และกฎหมายเก่ามีข้อความขัดกับกฎหมายใหม่

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะของความผิดและบทลงโทษทางอาญาที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายทั้ง 12 ฉบับมีความแตกต่างกันในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น ความล้าสมัย ไม่จำเป็น

และซ้ำซ้อนกัน ถ้าซ้ำและสร้างความไม่แน่นอนอน มีเนื้อหาที่ไม่สมบูรณ์ ยากต่อการค้นหา ดังนั้น จึงมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายจากเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมแตกต่างกัน

5.4.2 ความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งเป็นผลทำให้โอกาสในการกระทำผิดทางกฎหมายเกิดขึ้นและมีความรับผิดทางอาญาในระดับสูง

การที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของกรมประชาสัมพันธ์ต่างมีระดับการศึกษาที่ผ่านการสอบคัดเลือกมาจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ซึ่งกำหนดคุณวุฒิทางการศึกษาเป็นไปตามตำแหน่งที่กำหนดไว้ เช่น ผู้จัดรายการหรือเจ้าหน้าที่กระจายเสียงต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางสังคมศาสตร์ ผู้สื่อข่าวต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิเทศศาสตร์หรือสื่อสารมวลชน และช่างเทคนิคต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าประกาศนียบัตรวิชาชีพทางด้านอิเล็กทรอนิกส์หรือไฟฟ้า เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อบุคคลเหล่านี้ได้มีโอกาสในการทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนของรัฐ จึงขาดความรู้ความเข้าใจของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่การเป็นสื่อมวลชนอย่างเพียงพอ เพราะไม่มีโอกาสในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในกฎหมายที่เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่เหล่านี้ ได้ยึดจริยธรรมของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นแนวทางในการควบคุมและคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ด้วยความสมัครใจที่จะควบคุมตนเองก่อนที่จะถูกกำหนดโดยระเบียบภายนอก หรือกฎหมายที่บัญญัติขึ้น ซึ่งในประเด็นนี้ วันชัย ธนะวังน้อย และ จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย (2545 : 989-992). ได้กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดโดยตรงกับผู้ฟัง คือผู้ประกาศ ผู้จัดรายการและช่างเทคนิคว่า การประกาศแต่ละครั้งควรทำไปโดยรู้สึกรู้ว่า เราประกาศเพื่อส่วนรวม ถึงแม้จะเป็นการพูดประกาศเพียงสั้นๆ แต่เราต้องทำด้วยความเคารพต่อผู้ฟัง และเราต้องสำรวมนั่งประกาศ การใช้เสียงประกาศจะต้องเป็นไปอย่างซื่อสัตย์ เพื่อให้ผู้ฟังได้รับข่าวสารข้อมูลตามหน้าที่ของผู้ประกาศและเป็นไปตามฐานะของการเป็นผู้สื่อสาร (communicator) โดยการใช้อารมณ์ความรู้สึกเพื่อบรรจงเสียงให้น่าฟังและต้องกระทำให้สมควรกับเนื้อหาที่เราต้องการจะถ่ายทอด สิ่งสำคัญที่สุด ผู้ประกาศจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการพูดการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง มีรสนิยมดี และมีความสุขภาพเรียบร้อย (มิใช่สุภาพเรียบร้อยแต่น้ำเสียงเท่านั้น) ผู้ประกาศจะต้องมีความจริงใจ เต็มใจ เคารพผู้ฟังและตัวเองอยู่ตลอดเวลาตราบนานเท่านานที่ยังมีอาชีพเป็นผู้ประกาศ ส่วนผู้จัดรายการเป็นได้ทั้งผู้จัดรายการ โดยมีเสียงของตัวเองปรากฏในรายการและไม่มีเสียงตัวเองปรากฏทางรายการ พึงระวังสิ่งที่ตนเองพูดและเนื้อหาสาระ ตลอดจนเสียงเพลงและการโฆษณาสินค้า จะต้องกระทำโดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวม และ

ต้องให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ผู้จัดรายการต้องวางสัดส่วนให้ความสำคัญอย่างยุติธรรมต่อโฆษณาและผู้ฟัง อย่าลวงคนฟังให้ใช้สินค้าในรายการโดยลืมนึกถึงความเสี่ยงต่อการใช้จ่ายและสุขภาพของผู้ฟัง นอกจากนี้ ช่างเทคนิคทำหน้าที่ควบคุมเสียงในขณะที่ผู้ประกาศหรือผู้จัดรายการ ดำเนินการอยู่ หน้าที่ของช่างเทคนิคเหล่านี้ คือคอยเปิดแผ่นเสียงเปิดเทป และเปิดปิดไมโครโฟนเพื่อให้รายการและการประกาศต่าง ๆ ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งในการประพฤติกฎปฏิบัติดังกล่าวนี้ สุกานดา วรพันธุ์พงศ์ และสมหมาย ปาริจันตร (2547 : 183). เรียกว่า เป็นการควบคุมโดยจริยธรรม คือการควบคุมตนเองของกลุ่มผู้ปฏิบัติวิชาชีพสื่อมวลชนโดยมีจรรยาบรรณเป็นเครื่องมือในการกำกับและควบคุมในระดับความเคร่งครัดที่ต่างกัน

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการควบคุมโดยจริยธรรมที่มักพบเห็น คือ การยึดถือและปฏิบัติตามจรรยาบรรณไม่เคร่งครัด กลุ่มธุรกิจกำหนดนโยบาย และองค์กรวิชาชีพไม่เข้มแข็ง (สุกานดา วรพันธุ์พงศ์ และสมหมาย ปาริจันตร. 2547 : 196) ดังนั้น การควบคุมโดยกฎหมาย เป็นกลไกหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับให้สื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ก่อความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น และสังคม เป็นการควบคุมสื่อมวลชนตามประมวลกฎหมาย ซึ่งศาลยุติธรรมจะเป็นผู้ตัดสินวินิจัย โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ขณะเดียวกันเป็นช่องทางที่รัฐและหน่วยงานรัฐสามารถออกกฎหมายเพื่อใช้กฎหมายควบคุมสื่อมวลชนด้วย

ในงานวิจัยนี้ ผลจากการศึกษาจากข้อมูลเชิงคุณภาพทำให้ทราบว่าเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมาย ส่วนมากรู้แค่เพียงระเบียบปฏิบัติที่เป็นข้อควรปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไป ยังไม่พบว่า ผู้ใดอ้างอิงบทบัญญัติของกฎหมายที่นำมาใช้ในการพิจารณาประกอบการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพราะฉะนั้น ความเสี่ยงในความรับผิดชอบทางอาญาจากการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งอยู่ในระดับสูงทั้งในเรื่องการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ดังนั้น โอกาสในการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบทางอาญาจึงอยู่ในระดับสูง เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีความรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียงในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

5.4.3 เพศและการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน ทำให้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียงแตกต่างกัน

การที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า เพศหญิงและเพศชายที่ประกอบอาชีพสื่อมวลชน วิทยุกระจายเสียงมีความระมัดระวังและปฏิบัติตนอยู่ในข้อปฏิบัติ ระเบียบและคำสั่งไม่เท่ากัน และมักพบว่าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เช่น ผู้จัดรายการ ผู้ประกาศ และผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีเพศชายส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เป็นช่างเทคนิค ซึ่งโดยภารกิจหน้าที่ของผู้จัดรายการ ผู้ประกาศ และผู้สื่อข่าวอาจจะมองว่ามีโอกาสในทางรับผิดชอบในทางกฎหมายมากกว่าช่างเทคนิคที่อยู่กับการ

ปฏิบัติหน้าที่ในห้องส่งและเครื่องส่งเท่านั้น แต่ความเป็นจริงแล้ว ช่างเทคนิคมีโอกาสดำเนินการกระทำผิดในทางกฎหมายและความรับผิดชอบในทางอาญาได้เท่ากับผู้จัดการรายการ ผู้ประกาศ และผู้สื่อข่าว ดังที่ ชยพล สิทธิโยธิน (2548 : 94-96) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในทางเทคนิคคือ ควบคุมการทำงานของระบบ หรือส่วนของระบบเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงตลอดระยะเวลาที่ให้บริการส่งวิทยุ กระจายเสียง นอกจากนี้ วุฒิศึกษาเฉพาะตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคก็เริ่มต้นการศึกษาดำรงตำแหน่งอื่น ๆ โดยระบุไว้ชัดเจนว่าระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส) ซึ่งอาจมีความผิดตามบทลงโทษทางอาญาได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น อาจมองอย่างผิวเผินได้ว่าเจ้าหน้าที่เทคนิคแทบจะไม่มีโอกาสกระทำผิดทางกฎหมายและรับโทษทางอาญาเลย จึงทำให้เพศหญิงและเพศชายที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นแตกต่างกัน และมีผลทำให้ความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวารีย์ วงศ์วัฒนา (2544) การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการขาดความรับผิดชอบทางจริยธรรมของสื่อมวลชนในมุมมองของนักศึกษา อาจารย์ และผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารมวลชนในจังหวัดพิษณุโลกที่พบว่า ระดับการศึกษาและเพศเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่มีผลต่อการ ขาดความรับผิดชอบทางจริยธรรมของสื่อมวลชน

5.4.4 ตำแหน่งหน้าที่และระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ไม่มีความแตกต่างกันในความรู้ความเข้าใจกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายด้านวิทยุกระจายเสียง

การที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อสารมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงมีความตระหนักและรู้จักตนเองว่าเป็นเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการในหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งอยู่ในกรอบการควบคุมการประพฤติภายใต้พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนที่ได้กำหนดความผิดอันเป็นโทษทางวินัยไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ถือปฏิบัติ ซึ่งจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความแม่นยำในระเบียบวิธีปฏิบัติ คำสั่ง และจรรยาบรรณในวิชาชีพ รวมทั้งมีความรู้ในวิชาชีพเป็นอย่างดี จนเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน

ดังนั้น จึงขาดความสนใจและขาดการศึกษาหาความรู้ เพื่อทำความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียง ซึ่งจะนำมาใช้ประกอบการปฏิบัติหน้าที่ของตนอันเป็นลักษณะความผิดทางกฎหมายและความรับผิดชอบทางอาญา

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้าน วิทยุกระจายเสียง

1. กรมประชาสัมพันธ์หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีแผนพัฒนานาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ ด้านกฎหมายและจรรยาบรรณที่เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง เพื่อให้มีความรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

2. กรมประชาสัมพันธ์หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้มีการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียงอย่างเป็นหมวดหมู่และเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน

3. กรมประชาสัมพันธ์หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมกฎหมายและระเบียบฝ่ายวินัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสนใจและกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงให้ตระหนักและระมัดระวังความรับผิดชอบทางกฎหมายโดยเฉพาะความรับผิดชอบทางอาญา

4. กรมประชาสัมพันธ์หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้มีหน่วยงานสำหรับให้คำปรึกษาหรือแนะนำการบังคับใช้กฎหมายในลักษณะของความผิดทางอาญาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียง

5. กรมประชาสัมพันธ์หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรบรรจุเอาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนเป็นเกณฑ์หนึ่งในการปรับระดับหรือเลื่อนตำแหน่งของข้าราชการและเจ้าหน้าที่

5.5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความรับผิดชอบทางกฎหมายให้กว้างขวางขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมทั้งความรับผิดชอบในลักษณะของความรับผิดชอบทางอาญาและความรับผิดชอบทางแพ่ง

2. ควรศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางสื่อมวลชนให้กว้างขวางมากขึ้นเพื่อให้ได้ครอบคลุมการบังคับใช้กับสื่อมวลชนทุกแขนง ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายอาญาและความรับผิดชอบทางอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ทั้งด้านวิทยุกระจายเสียง ด้านวิทยุโทรทัศน์ และด้านสื่อสิ่งพิมพ์พร้อมกัน

4. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายอาญาที่เป็นความผิดอาญาเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเห็นข้อแตกต่างของการบังคับใช้กฎหมาย

บรรณานุกรม

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2541). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ**. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- กุลพล พลวัน. (2529). “แนวความคิดเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสาร”, ใน **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, สำนักงาน. (2545). **คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ.
- เลขานุการคณะกรรมการรัฐธรรมนูญทางอิเล็กทรอนิกส์,สำนักงาน. (2547). **แนวทางการจัดทำกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการรัฐธรรมนูญทางอิเล็กทรอนิกส์.
- จิต เศรษฐบุตร. (2539). **หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด**. กรุงเทพฯ : โครงการตำรา และเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชยพล สิทธิโยธิน. (2548). “กฎหมายวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์” ใน **กฎหมายและจริยธรรมด้านนิเทศศาสตร์** นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช .
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2540). **การพัฒนานักกฎหมายมหาชนกับการพัฒนาประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัท กราฟิเคอแมท (ไทยแลนด์) จำกัด.
- ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. (2547). **หลักกฎหมายอาญาภาคความผิด**. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- . (2549). **กฎหมายอาญา : หลักและปัญหา**. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- บรรเจิด สิงคนดี. (2547). **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). **กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี**. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- รัชชัย สุภาพลศิริ. (2544). **กฎหมายลิขสิทธิ์**. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

- ปทีป เมธาคุณวุฒิ และอภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2539). **แนวทางในการออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลและสารสนเทศส่วนบุคคลในประเทศไทย: รายงานการวิจัย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ประมะ สตะเวทิน. (2539). **การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ปิยะนุช โปตะวณิช. (2438). “การบังคับใช้กฎหมายและการยกเลิกกฎหมาย” ใน **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปราโมทย์ สัตถุกร. (2538). **จรรยาบรรณข้าราชการกรุงเทพฯและหลักจรรยาบรรณสื่อสารมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์**. กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก.
- ปริญญา จินตนาการนทีกิจ. (2534). **ความผิดฐานหมิ่นประมาท-ดูหมิ่นซึ่งหน้า**. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2531). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- พิศิษฐ์ ชวลาวัช. (2536). **กฎหมายสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- (2546). **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้ากรุ๊ป.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์. (2532). **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ. (2542). **เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ฤทัย หงส์ศิริ และมานิตย์ จุมปา. (2542). **คำอธิบายกฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ**. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2543). **เงื่อนไขในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน; “มาตรา” ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย” วารสารนิติศาสตร์**. (มิถุนายน).
- วรพจน์ วิสสุตพิชญ์. (2543). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- วนิดา แสงสารพันธ์. 2547. **หลักกฎหมายสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- วิษณุ เครืองาม. (2529). “การใช้กฎหมาย” ใน **หลักกฎหมายและเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- วิษณุ วรรุณ. (ม.ป.ป). องค์การของรัฐที่เป็นอิสระ (Independent Administrative Body) เสนอ
ต่อคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คปป.) : รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- วิสาร พันธนะ. (2529). “กฎหมายสื่อสารมวลชนในต่างประเทศ.” ใน **กฎหมายและจริยธรรม
สื่อสารมวลชน**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วันชัย ธาระวังน้อย และจำเริญลักษณ์. (2545). “จริยธรรมของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุ
โทรทัศน์และผู้ผลิตภาพยนตร์”, ใน **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**. นนทบุรี :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมเกียรติ อ่อนวิมล. (2541). **การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์และการคมนาคม : รวมสาระ
รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- สมควร กวียะ. (2545). “การสื่อสารมวลชนกับความรับผิดชอบต่อสังคม” ใน **กฎหมายและ
จริยธรรมสื่อสารมวลชน**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมสกุล จันทรสุต. (2537). **รวมกฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
เดือนตุลา.
- สมาคมโฆษณาธุรกิจแห่งประเทศไทย. (2545). **ครบเครื่องเรื่องกฎหมายโฆษณา**. กรุงเทพฯ : เม็ด
ทรายพริ้นติ้ง.
- สุกานดา วรพันธุ์พงศ์ และสมหมาย ปาจิณดิตร. (2547). “จริยธรรมและกฎหมายสื่อสารมวลชน”
ใน **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชน**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิ
ราช.
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารทางราชการ, (ม.ป.ป). **สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารตาม
พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540**. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- หยุด แสงอุทัย. (2540). **กฎหมายอาญา ภาค 2-3**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- อรรถสิทธิ์ ชื่นสงวน. (2525). “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับและความเป็นมาของกฎหมาย
สื่อสารมวลชน” ใน **กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2547). **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม
และสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Geoffrey Rivlin. (1999). **Understanding the Law**. USA. : Oxford University Press.

Krejcie, V R. and Morgan, E. W. (n.d.) **Education and Psychological Measurement**. Texas :
Texas university.

Ronald B. Standler. (n.d.) **Privacy Law in USA**. Available from
<http://www.rbs2.com/privacy.html>.

Vitit Muntarbhorn. (1988). **Mass Media Laws and Regulation in Thailand**. Singapore :
Asian Media Information & Communication Center (AMIC).

Yamane,Taro. (1967). **Statistics ; An Introductory Analysis**. New York: Harper and Row.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม
สำหรับงานวิจัย เรื่อง
“ความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เสื่อมถน
ด้านวิทยุกระจายเสียง : ศึกษากรณีการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญาเกี่ยวกับ
วิทยุกระจายเสียง”

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นของท่านต่อการปฏิบัติหน้าที่ในงานวิทยุกระจายเสียง โดยแบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ในงานวิทยุกระจายเสียง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านและกรณกรอกข้อมูลลงใน

ช่องว่างต่อไปนี้

1) เพศ	☐ หญิง	☐ ชาย
2) ท่านมีอายุ	☐ 20-30 ปี	☐ 31 – 40 ปี
	☐ 41 – 50 ปี	☐ 51 – 60 ปี
3) การศึกษาสูงสุด	☐ มัธยมศึกษา	☐ อนุปริญญา (ปวส. / ปวท.)
	☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
4) ท่านมีรายได้ต่อเดือน	☐ 4,000 – 10,000 บาท	☐ 10,001 – 20,000 บาท
	☐ 20,000 – 30,000 บาท	☐ 30,001 – 40,000 บาท
	☐ 40,001 บาทขึ้นไป	

5) ท่านปฏิบัติหน้าที่ในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เป็นเวลา ปี

6) หน้าที่ที่ปฏิบัติงานของท่านในปัจจุบัน คือ

- ☐ ผู้จัดการ
☐ เจ้าหน้าที่กระจายเสียง/ผู้ประกาศ
☐ ผู้สื่อข่าว
☐ ช่างเทคนิค

ตอนที่ 2 ความรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านวิทยุกระจายเสียง
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านและกรุณาให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปาน กลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
1.ท่านเคยรู้สึกว่าคุณภาพในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิทยุกระจายเสียง					
2. ท่านคิดว่าท่านถูกจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิทยุกระจายเสียงจากหน่วยราชการของท่าน					
3.ท่านคิดว่าพนักงานภาครัฐถูกจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิทยุกระจายเสียงมากกว่าพนักงานภาคเอกชน					
4.ท่านคิดว่าเคยโฆษณากระจายเสียงในลักษณะที่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้อื่น					
5. ถ้าท่านมีประสบการณ์ตามข้อ ๑ ท่านเคยยืนยันหรือพิสูจน์ว่าท่านแสดงความคิดเห็นด้วยความเป็นธรรมในฐานะเป็นบุคคลหรือกระทำในสิ่งที่เป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ					
6.. ท่านเคยถูกฟ้องคดีหมิ่นประมาท โดยถูกตัดสินว่ามีความผิดและศาลสั่งให้ชดเชยหรือทำลายวัตถุที่มีข้อความหมิ่นประมาท					
7.ท่านเคยถูกฟ้องว่าละเมิดลิขสิทธิ์กรณีนำสิ่งบันทึกเสียงเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์					

ข้อความ	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปาน กลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
8.ท่านเคยถูกฟ้องว่าละเมิดลิขสิทธิ์กรณีทำซ้ำหรือ ดัดแปลงสิ่งบันทึกเสียง โดยไม่ได้รับอนุญาตจาก เจ้าของลิขสิทธิ์					
9.ท่านเคยถูกฟ้องว่าสำเนาสิ่งบันทึกเสียง โดยไม่ได้ รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์					
10.ท่านเคยนำสิ่งบันทึกเสียงการแสดงหรือสำเนา งานนั้นไปเผยแพร่เสียงโดยจ่ายค่าตอบแทนที่เป็น ธรรมแก่นักแสดงผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์					
11.ท่านเคยต้องคำสั่งศาลให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ เจ้าของลิขสิทธิ์					
12.ท่านทราบว่า มี พ.ร.บ. ควบคุมการโฆษณาโดย ใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. ๒๕๕๓ ประกาศใช้					
13. ท่านเคยใช้เครื่องขยายเสียงด้วยกำลังไฟฟ้าโดย ท่านได้อ้างว่าท่านเป็นพนักงานหน่วยงานของรัฐ					
14.ท่านเคยถูกพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่สั่งให้ลดเสียงเครื่อง ขยายเสียง					
15.ท่านเคยถูกดำเนินหรือร้องเรียนว่าเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารของราชการอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อ ความมั่นคงของประเทศ					
16.ท่านทราบว่า การบันทึกเสียงถือเป็นข้อมูล ข่าวสาร					
17.ในฐานะที่ท่านเป็นพนักงานหน่วยงานของรัฐ ท่านได้จัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดย จัดระบบความปลอดภัย เพื่อมิให้มีการนำไปใช้โดย ไม่เหมาะสม หรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล					
18.ท่านเคยถูกคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้ส่ง ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ท่านโฆษณา					

ข้อความ	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปาน กลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
19.ท่านเคยโฆษณาสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก โดยโฆษณาพร้อมคำแนะนำหรือคำเตือนเกี่ยวกับวิธีใช้หรืออันตราย					
20.ท่านเคยโฆษณาข้อความที่ต้องแจ้งให้ผู้บริโภคทราบว่า เป็นข้อความที่มีความมุ่งหมายเพื่อการโฆษณา					
21.ท่านเคยโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง โดยการแสดงความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย					
22.ท่านเคยโฆษณาโดยวิธีแถมพก					
23.ท่านเคยถูกสั่งระงับการโฆษณาขายยา					
24.ท่านถูกร้องเรียนว่าเคยโฆษณาสรรพคุณอาหารที่เป็นเท็จ					
25.ท่านเคยโฆษณาเพื่อการค้า ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์					
26.ท่านทราบว่าวัตถุออกฤทธิ์หมายถึงอะไร					
27.ท่านทราบว่าวัตถุคำรับคือ สิ่งปรุงไม่ว่าจะมีรูปลักษณะใดที่มีวัตถุออกฤทธิ์รวมอยู่ด้วย					
28.ท่านทราบว่าเครื่องหมายรวมถึงวัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง					
29.ท่านเคยถูกร้องเรียนกรณีโฆษณาเครื่องสำอางเป็นเท็จ					
30.ท่านเคยโฆษณาเกี่ยวกับวัตถุอันตราย					
31.ท่านทราบว่าวัตถุอันตรายหมายถึงอะไร					
32.ท่านทราบว่ากระบวนการโฆษณาวัตถุอันตรายเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค					

ตอนที่ 3 ท่านคิดว่าท่านมีโอกากระทำความผิดทางอาญาในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก
ในการสัมภาษณ์อย่างลึก

ลำดับ	ชื่อ	ตำแหน่ง	หน่วยงาน
1	นางสาวอรรดา ศิลปะไชย	นิติกร 8 ว	หัวหน้ากลุ่มกฎหมายและระเบียบ กองกฎหมายและระเบียบ
2	นางสุภารัตน์ แผ่นเงิน	บุคลากร 6 ว	งานวินัย กลุ่มพัฒนาบุคลากร กองการเจ้าหน้าที่
3	นางพอใจ กิจถาวรรัตน์	เจ้าหน้าที่กระจายเสียง 7 ว	ส่วนกระจายเสียงในประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย
4	นางสาวจิรวรรณ ตันกุ รานันท์	ผู้จัดรายการ 7 ว	ส่วนกระจายเสียงในประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย
5	นายชาติชาย รำพึง	ผู้สื่อข่าว 8	ส่วนผลิตข่าววิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย
6	นายสุรเวท ดีมาก	นายช่างไฟฟ้าสื่อสาร 8	ส่วนเทคนิค สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย.
7	นางสาวฤดีกรณ์ ศรีใส	นักประชาสัมพันธ์ 6 ว	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย จ.สุพรรณบุรี
8	นายบัญญัติ อัมพันศิริ	นายช่างไฟฟ้าสื่อสาร 6	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย. จ.จันทบุรี
9	นายสมพงษ์ ชาญเนตร	ผู้จัดรายการ 7	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย จ.ตราด

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก
ในการสัมภาษณ์อย่างลึก (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ตำแหน่ง	หน่วยงาน
10	นายธิรไชย แจ่มไพโร	ผู้สื่อข่าว 7	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.สระแก้ว
11	นายสรวุฒิ บุญประคอง	นายช่างไฟฟ้าสื่อสาร 7	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.ราชบุรี
12	นายพิศาล ภมรนาค	ผู้จัดรายการ 7	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. จ.สงขลา
13	นายสรชัย ศรีสถาน	ผู้สื่อข่าว 7	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. จ.สงขลา
14	นายสุริน รักษาแก้ว	ผู้สื่อข่าว 7 ว	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.นครศรีธรรมราช
10	นายธิรไชย แจ่มไพโร	ผู้สื่อข่าว 7	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.สระแก้ว
15	นายประพจน์ วิชัยดิษฐ	นายช่างไฟฟ้าสื่อสาร 6	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. จ.นครศรีธรรมราช
16	นายปรเมศร์ มโนวงศ์	นายช่างไฟฟ้าสื่อสาร 6	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. จ.เชียงใหม่
17	นางมณฑนา อาษากิจ	เจ้าหน้าที่กระจายเสียง 7 ว	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. จ.เชียงใหม่

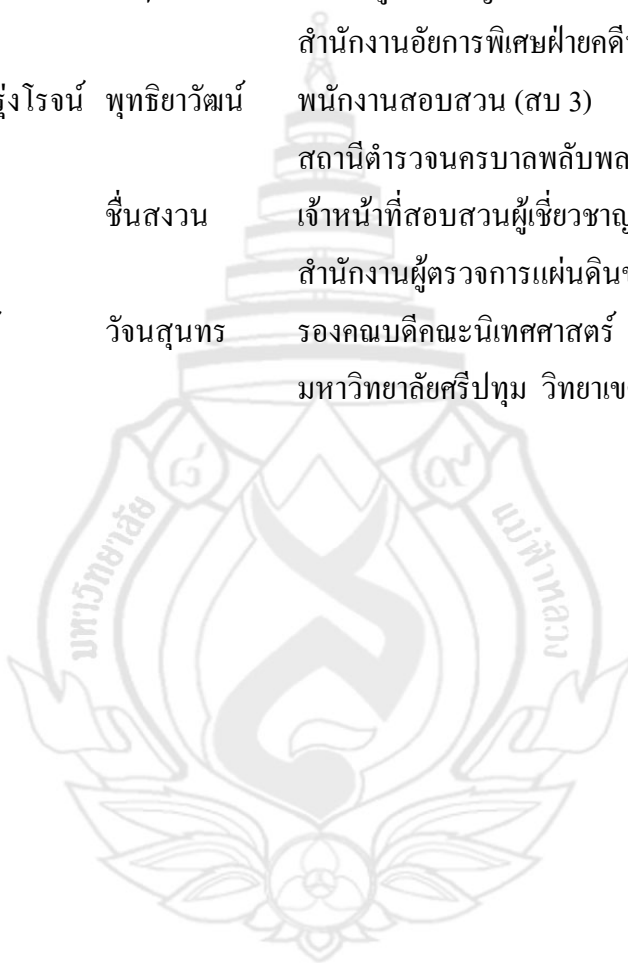
ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคุณภาพ
เครื่องมือในการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคุณภาพเครื่องมือ

1. ดร.เสกสรร	ทองคำบรรจง	อาจารย์ประจำภาควิชาวัดผลและประเมินผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. นายไพโรจน์	คงฤทธิ	อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีทรัพย์สินทางปัญญา
3. พันตำรวจโทรุ่งโรจน์	พุทธิยาวัฒน์	พนักงานสอบสวน (สบ 3)
สถานีตำรวจนครบาลพลับพลาชัย
4. นายชยกร	ชื่นสงวน	เจ้าหน้าที่สอบสวนผู้เชี่ยวชาญ
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
5. ผศ.พูนทรัพย์	วัจนสุนทร	รองคณบดีคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายสุทธิ ชัดติยะ
วัน เดือน ปี เกิด	20 สิงหาคม 2496
ประวัติการศึกษา	
ระดับปริญญาตรี	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2519
ระดับปริญญาโท	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2536
ระดับปริญญาเอก	วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ.2544
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2519 อาจารย์ประจำ โรงเรียนเซนต์จอห์นอาชีวศึกษา พ.ศ. 2520 นิติกร 3-4 กรมสรรพากร พ.ศ. 2525 เจ้าหน้าที่กระจายเสียง 3-5 สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2530 ผู้จัดรายการ 6-8 สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2550-ปัจจุบัน ผู้อำนวยการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา กรมประชาสัมพันธ์